

Tisdagen den 29 april

Kl. 11.00

*Meddelande om
interpellationssvar*

§ 1 Justerades protokollet för den 21 innevarande månad.

§ 2 Meddelande om interpellationssvar

1979/80:169 om åtgärder för att minska utlandsuplåningen

Ekonomiministern GÖSTA BOHMAN:

Herr talman! Med hänvisning till riksdagsordningens 6 kap. 1 § får jag meddela att jag inte inom föreskriven tid kan besvara interpellation nr 169 av Kjell-Olof Feldt om åtgärder för att minska utlandsuplåningen. Jag har kommit överens med interpellanten att svaret skall lämnas tisdagen den 6 maj 1980.

§ 3 Meddelande om interpellationssvar

1979/80:174 om konsumtionsutbildningen vid landstingskommunala gymnasieskolor

Statsrådet BRITT MOGÅRD:

Herr talman! Lennart Brunander har till utbildningsministern framställt en interpellation om konsumtionsutbildningen vid landstingskommunala gymnasieskolor. Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på interpellationen.

Med hänvisning till riksdagsordningens 6 kap. 1 § får jag meddela att jag på grund av resor inte är i tillfälle att besvara interpellationen inom föreskriven tid. Jag avser att besvara interpellationen måndagen den 19 maj.

§ 4 Meddelande om interpellationssvar

1979/80:182 om åtgärder för att förbättra invandrarelevernas situation

Statsrådet BRITT MOGÅRD:

Herr talman! Med hänvisning till riksdagsordningens 6 kap. 1 § får jag meddela att jag på grund av resor inte är i tillfälle att inom föreskriven tid besvara Göran Perssons framställda interpellation om åtgärder för att förbättra invandrarelevernas situation. Jag avser att besvara interpellationen måndagen den 19 maj.

Tisdagen den
29 april 1980

*Om fortbildningen
i samlevnadsfrågor
m. m.*

Statsrådet BRITT MOGÅRD erhåll ordet för att besvara *Ulla Johansson's*, (s) den 17 april anmälda fråga, 1979/80:433, och anförde:

Herr talman! Ulla Johansson har frågat mig om jag kan garantera att fortbildningen i sex och samlevnad, jämställdhet, internationell förståelse och alkoholfrågor inte kommer att minska i omfattning under kommande läsår.

Personalorganisationerna har krävt att fortbildningen i alkoholfrågor och i samlevnadsundervisning inte skall anordnas i form av feriekurser utan vara förlagda till terminstid. Den fortbildningen har därför ännu inte igångsatts. Om de fackliga organisationernas krav skulle tillgodoses, skulle det ta utomordentligt lång tid att genomföra projekten. Skolöverstyrelsen (SÖ) har bl. a. mot denna bakgrund föreslagit att fortbildningen rörande samlevnads- och alkoholfrågor men också i jämställdhet och internationell förståelse läggs om, så att verksamheten i ökad utsträckning utgår från lokala initiativ samt sker inom ramen för lokala program för utveckling av skolan och personalen. Detta skulle kunna ske genom en anknytning till bl. a. personallagsutbildningen.

Eftersom jag delar Ulla Johanssons uppfattning om värdet av denna fortbildning, har jag ansett det nödvändigt att den kommer i gång utan dröjsmål. Jag har funnit SÖ:s förslag väl värt att pröva för att nå detta mål. Genom att anknyta till ett pågående projekt av den omfattning och med det genomslag som personallagsutbildningen har, kan man förvänta sig dels en snabbare genomförandetakt, dels även att fler av skolans anställda tar del av fortbildningen.

ULLA JOHANSSON (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Mogård för svaret på min fråga.

Anledningen till att jag ställde frågan var behandlingen i budgetpropositionen av i mitt tycke mycket viktiga frågor. Frågorna om jämställdhet, internationell förståelse, samlevnad och alkoholmissbruk hade i propositionen kommit litet åt sidan. En del av dessa frågor har regeringen tagit upp i andra kampanjer och därigenom visat att den delar uppfattningen att det är viktiga frågor. 1974 års lärarutbildningsutredning, LUT 74, gjorde också klart att den ville att fortbildning skulle anordnas på skilda nivåer och att en centralt stimulerad verksamhet här skulle kunna betona vikten av det stora samhällsintresse som ligger bakom önskemålet om välutbildade lärare på dessa områden.

Jag tittade i skolöverstyrelsens kursutbud för sommaren 1980. Jag kunde då konstatera att sex länsskolnämnder skall ta upp kurser i jämställdhet och internationell förståelse.

Det sägs i propositionen att fortbildningen i dessa frågor skall in i personallagsutbildningen, och därför vill jag fråga: Hur gör man i de

rektorsområden där man har slutfört en första omgång av personallagsutbildning? Varför skulle man inte kunna anordna kurser för dem som deltagit i denna utbildning? Det är min erfarenhet från tidigare att åtminstone lärarna står i kö för att få delta i fortbildning.

Nu är förändringen gjord, och min följdfråga är: Kan statsrådet medverka till en snabb förändring av anslaget användning om dessa viktiga ämnen uppenbarligen försvinner i fortbildningen och personallagsutbildningen?

Fortbildningen är så viktig att den bör fortgå för de grupper som kan engageras på fritid, nämligen lärarna, och bör i så fall ske parallellt med övrig fortbildning i personallagsutbildningen, eftersom behovet är så stort av vuxna ledare på alla dessa områden. Det är litet egendomligt att man ändrar förutsättningarna innan man hunnit arbeta igenom de förslag som lagts fram i samband med betänkandet SOU 1978:86, Lärare för skola i utveckling. Det står dock i propositionen att olika insatser för utveckling och fortbildning skall genomföras så att de samverkar och understöder varandra. Detta kunde kanske vara ett sätt.

Statsrådet BRITT MOGÅRD:

Herr talman! Det viktiga måste vara att se till att på bästa sätt uppnå de mål som fortbildningen i alkoholfrågor, samlevnad, jämställdhet och internationell förståelse är ett uttryck för. Det är min tro att resultatet efter omläggningen blir bättre än det hade blivit om det projekt som ursprungligen avsågs hade genomförts. Jag tror det framför allt av ett skäl, nämligen att nu tillkommer ett aktivt deltagande från kommunernas och skolornas sida. Utan en sådan koppling blir fortbildning av detta slag, där det kanske mest är fråga om att påverka värderingarna hos människor i skolan, tämligen meningslös. Jag sade i mitt svar att detta kunde anknytas bl. a. till personallagsutbildningen. Även fortsättningsvis kommer naturligtvis kursledarutbildning att anordnas. Centralt informations- och studiematerial finns eller kommer att framställas.

Länsskolnämnderna bör i sina kontakter med skolor och skolfolk i länet ytterligare informera om möjligheter och stimulera till igångsättande av sådan verksamhet. Vidare kan ju länsskolnämnderna ställa upp i planerings-sammanhang, vid studiedagar osv. Nämnderna förfogar över ett förhållandevis stort antal kontaktpersoner i dessa frågor.

Detta är mycket viktiga frågor, och fortbildningen av skolans personal är i och för sig en liten del i sammanhanget, men den är också viktig. Mitt påstående skall inte överdrivas, men nog har skolan möjlighet att påverka dagens ungdom. Jag tror att den omläggning av dessa fortbildningsprojekt som nu kommer att genomföras skall ge skolan bättre möjligheter än tidigare.

ULLA JOHANSSON (s):

Herr talman! Den oro som vi känner när det gäller denna fortbildning delas bl. a. i en ledare i Lärartidningen nr 10. Man hyser samma oro för dessa frågor, som är så viktiga för att lärarna skall klara denna undervisning men

*Om fortbildningen
i samlevnadsfrågor
m. m.*

Tisdagen den
29 april 1980

---

*Om fortbildningen
i samlevnadsfrågor
m. m.*

också för elevernas rätt att få en god fostran på dessa avgörande områden. Jag tror att denna oro delas av flera inom skolområdet som tror att öronmärkningen av pengar behövs.

Vi fattade för några år sedan beslut om en ny abortlag, och den kräver vidgade kunskaper om sex och samlevnad. Vi har fått en jämställdhetslag, som kräver information och genomslagskraft för att få betydelse. Vi har haft problem med invandrargrupper. Vi har en ojämn fördelning av invandrabarn i skol- och bostadsområden, som gör att vi behöver öka förståelsen för varandra. Vi har en situation med social utslagning, bl. a. på grund av alkohol, som borde göra att det var självklart att skolans fortbildning på detta område hade följts upp ett tag till. Något som dessutom gör det hela allvarligt är den mängd av uppgifter som måste klaras redan nu inom den lokala personallagsutbildningens ram. Jag är rädd för att de andra viktiga frågorna kommer att åsidosättas. Jag vill därför fråga: Hur kan statsrådet stimulera denna fortbildning, när öronmärkningen av pengarna inte längre finns som ekonomisk stimulans?

Statsrådet BRITT MOGÅRD:

Herr talman! Jag vill erinra om mitt svar på frågan. Personalorganisationerna har inte gått med på att den här fortbildningen anordnas under ferietid. Om man skulle följa deras förslag skulle det ta orimligt lång tid att genomföra projekten, och de skulle inte leda till de resultat som Ulla Johansson och jag vill ha.

Personalorganisationerna har genomfört en blockad mot fortbildningen när det gäller alkoholkunskaps- och samlevnadsundervisning. Eftersom den blockaden alltså gäller har fortbildningen inte kommit i gång, och då måste man väl göra något annat. Min principiella inställning är att det är oändligt mycket viktigare att få till stånd ett lokalt, aktivt intresse för dessa frågor – jag skulle kanske hellre vilja uttrycka det så, att jag är övertygad om att det lokala intresset finns, och nu skapar vi möjligheter för detta intresse att ta sig praktiska uttryck.

ULLA JOHANSSON (s):

Herr talman! Jag vill bara fråga statsrådet Mogård: Hur gör vi då inom de rektorsområden där vi för tillfället har avslutat personallagsutbildningen?

Statsrådet BRITT MOGÅRD:

Herr talman! Jag ber att få upprepa det jag sade i början av debatten – jag har sagt det ytterligare en gång, och nu säger jag det en tredje gång – nämligen att jag hänvisade till bl. a. personallagsfortbildningen. Det finns ju också exempelvis studiedagar, och fortbildningen kan genomföras även i andra former. Jag tror att det är viktigt att man lokalt bestämmer sig för hur man skall anordna fortbildningen. Att möjligheterna skulle vara uttömda därför att man avslutat personallagsfortbildningen har jag mycket svårt att tro.

Tisdagen den
29 april 1980

*Om snöröjningen
och renhållningen
vid rastplatser
intill vägarna*

ULLA JOHANSSON (s):

Herr talman! Om nu remissbehandlingen av betänkandet SOU 1978:86 visar att man vill ha tillbaka de öronmärkta pengarna för fortbildningen, är statsrådet då beredd att medverka till att de tas tillbaka?

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 6 Om snöröjningen och renhållningen vid rastplatser intill vägarna

Kommunikationsministern ULF ADELSONH erhöll ordet för att besvara Paul Lestanders (vpk) den 22 april anmälda fråga, 1979/80:436, och anförde:

Herr talman! Paul Lestander har frågat mig dels om jag anser att arbetet med snöröjning och renhållning vid rastplatser bör anförtros vägverket, dels om jag kommer att vidta sådana åtgärder att de hittillsvarande investeringarna på rastplatser ger allmänheten verklig nytta av satsningarna.

När det gäller allmän väg med tillhörande parkerings- och rastplatser svarar vägverket för snöröjning och renhållning. Jag har fullt förtroende för vägverkets sätt att sköta dessa arbetsuppgifter.

Det finns flera lagar och förordningar som på ett eller annat sätt reglerar ansvaret för snöröjning och renhållning, t. ex. väglagen och den kommunala renhållningslagen. Vidare finns bestämmelser i naturvårdslagen som riktar sig direkt till den enskilde medborgaren och som syftar till att skydda naturen mot nedskräpning.

Det kan vara så att det är någon annan än vägverket som har ansvaret för ett rastställe vid sidan av en väg. På flera platser i landet finns s. k. naturrastplatser, som uppförts av annan myndighet än vägverket. Det är då inte vägverkets skyldighet att svara för skötseln av dessa naturrastplatser. Vägverket kan dock mot betalning – som vilken annan entreprenör som helst – åta sig att sköta snöröjning och renhållning vid dessa platser.

PAUL LESTANDER (vpk):

Herr talman! Jag får tacka kommunikationsministern för svaret, men kanske inte för innehållet i det.

En enkät bland landets kommuner har visat att det vid rastplatser finns 300 toaletter i 80 kommuner. 120 av de tillfrågade kommunerna anser att flera toaletter behövs. Kommunförbundet anför att riktmärket för ett ytterligare kommunalt engagemang måste vara att det inte uppstår några kostnader utöver de hittillsvarande.

Den tyngsta enskilda posten när det gäller att åstadkomma bättre möjligheter att utnyttja rastplatserna utgör snöröjningen och ansvaret för bränsletillgången vid rastplatserna. Arjeplogs kommun har i skrivelse till Norrbottens länsavdelning vid Svenska kommunförbundet för sin del framställt följande förslag: att vid länsstyrelsens naturvårdsenhet anställs

*Om snöröjningen
och renhållningen
vid rastplatser
intill vägarna*

ytterligare en naturbevakare med renhållningsuppgifter, att arbetsuppgifterna vid rastplatser inom allmänna vägområden överförs till vägförvaltningarna – således även naturrastplatserna.

Det är viktigt för det rörliga friluftslivet och för trafiken att tillgången till toaletter och rastplatser är god. Att satsa miljontals kronor på anläggningar och byggnader för människors grundläggande behov av resor och avkoppling är bra. Men om man samtidigt låter bli att vidta åtgärder så att insatserna blir till nytta, vittnar det om både dålig ekonomi och tanklös politik.

Att hänvisa till hittills rådande förhållanden och till ansvarsfördelningen mellan olika myndigheter leder inte till någon lösning av problemet. Kommunikationsministerns svar inger inget hopp om en lösning. Jag vill ändå ställa frågan: Kan man inte genom administrativa åtgärder få till stånd ett effektivare utnyttjande av vägverkets personal, så att man på det sättet kan lösa dessa frågor?

Kommunikationsministern ULF ADELSON:

Herr talman! Det är väl så att vägverket med visst fog anser att fasta rastplatser, t. ex. för husvagnar, inte hör till vägverkets uppgift – enligt väglagen gör de inte heller det.

Naturrastplatserna har ju tillkommit genom länsstyrelsernas försorg. Jag tycker att man inte får haka upp sig på att huvudmannaskapsfrågan inte är löst – det är den bevisligen inte, och det fungerar inte särskilt bra härvidlag. Därför finns det naturligtvis anledning för vägverket och länsstyrelserna att på de ställen där detta är ett problem ta en diskussion om hur man skall göra.

Man kan emellertid inte begära att vägverket inom sina ekonomiska ramar skall ta på sig sådana uppgifter som det normalt är kommunernas sak att sköta. Men jag håller med om att allmänheten inte får bli lidande därför att huvudmannaskapsfrågan inte är löst. Om vi inte får ett besked från länsstyrelser eller vägverket lokalt inom en snar framtid, är det möjligt att regeringen själv tar initiativ så att frågan kan lösas.

PAUL LESTANDER (vpk):

Herr talman! Jag noterar med tillfredsställelse att regeringen ämnar ta initiativ, så att frågan kan lösas. Hittills har ju ingenting skett som har gett vid handen att en lösning härvidlag är på gång. Men det sista beskedet tackar jag särskilt för.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 7 Föredrogs och hänvisades

Motionerna

1979/80:2030 till lagutskottet

1979/80:2031 och 2032 till jordbruksutskottet

1979/80:2033 till trafikutskottet

§ 8 Föredrogs men bordlades åter
Finansutskottets betänkande 1979/80:25

§ 9 Föredrogs och bifölls
Interpellationsframställning 1979/80:190

§ 10 Internationellt utvecklingssamarbete m. m.

Föredrogs utrikesutskottets betänkande 1979/80:20 med anledning av propositionen 1979/80:100, bilaga 6, såvitt avser internationellt utvecklingssamarbete m. m. jämte motioner.

I föreliggande betänkande behandlades de förslag avseende internationellt utvecklingssamarbete m. m. som regeringen förelagt riksdagen i budgetpropositionen 1979/80:100, bil. 6, litt. C samt i anslutning därtill väckta motioner eller motionsyrkanden.

De samlade anslagen för internationellt utvecklingssamarbete hade budgetåret 1980/81 föreslagits uppgå till 5 015 milj. kr. Detta innebar en ökning med 600 milj. kr. eller med 13,5 procent i förhållande till innevarande budgetårs anslag. De totala biståndsanslagen hade beräknats så att de liksom innevarande budgetår skulle motsvara något mer än 1 procent av bruttonationalprodukten.

(Redovisning av utskottsbetänkandet intas efter anförandena i ärendet.)

TALMANNEN:

I fråga om detta betänkande hålles gemensam överläggning för samtliga punkter. Under den gemensamma överläggningen får yrkanden framställas beträffande samtliga punkter i betänkandet.

GERTRUD SIGURDSEN (s):

Herr talman! År 1970 antog den svenska riksdagen på förslag av den socialdemokratiska regeringen riktlinjer för den svenska biståndspolitiken. Dessa riktlinjer kritiserades då och då av de borgerliga partierna, och man drev igenom att det skulle tillsättas en biståndspolitisk utredning. Så skedde också 1972. Under den tid som den här utredningen pågick fortsatte man att arbeta efter de tidigare antagna riktlinjerna. I riksdagsdebatten den 19 maj 1976 sade emellertid Torsten Bengtson följande, som jag tycker det är värt att notera i det här sammanhanget:

”Det råder stor enighet i vårt land om svensk utrikespolitik. Ett undantag är dock u-landspolitiken, där en sådan enighet knappast föreligger. Meningsskiljaktigheterna är dock inte så framträdande vid årets riksdagsbehandling, eftersom situationen närmast måste betraktas som avvaktande. Det är biståndspolitiska utredningens ställningstagande som avvaktas.”

Nr 132

Tisdagen den
29 april 1980

---

*Internationellt
utvecklingssamar-
bete m. m.*

Tisdagen den
29 april 1980

---

*Internationellt
utvecklingssamar-
bete m. m.*

Litet längre fram i sitt anförande säger han:

”När biståndspolitiska utredningen har framlagt sitt betänkande måste en omprövning ske av hela den svenska biståndspolitiken, och det är alls inte säkert att de nuvarande principerna i så fall kommer att gälla. Biståndspolitikens allmänna inriktning bör övervägas, och i synnerhet sådana frågor som ländervalet bör bli föremål för en noggrann prövning.”

Hösten 1978 kunde vi i denna riksdag behandla resultatet av utredningens arbete. Vi kunde då konstatera att såväl regeringen som riksdagen i allt väsentligt anslöt sig till utredningens förslag och därmed till de principer för biståndspolitiken som socialdemokratin i regeringsställning utformade. Målen för biståndspolitiken – resurstillväxt, ekonomisk och social utjämning, ekonomisk och politisk självständighet samt demokratisk samhällsutveckling – som de hade formulerats av socialdemokraterna – gäller alltså fortfarande. I stort sett har det alltså rått och råder enighet inom den svenska riksdagen om dessa principer.

Det är nog inte bara i riksdagen som det råder enighet omkring biståndspolitiken, utan jag tror att vi hos svenska folket har gehör för den biståndspolitik vi bedriver. Människorna i det här landet har en kunskap och ett medvetande om u-ländernas situation som jag tror saknar motsvarighet i andra länder. Här har inte minst den av staten stödda informationsverksamhet som folkrörelserna bedriver varit verkningsfull. Trots det svåra ekonomiska läge vårt land befinner sig i, ifrågasätter man inte biståndet till u-länderna. Visst möter vi kritiska kommentarer ibland, men vi kan nog påstå att vi har en opinion *för* vår biståndspolitik. Av solidaritet med människorna i u-länderna är man beredd att bidra med skattemedel och också *med egna medel*. Arbetarrörelsens *internationella solidaritetsfond* har fått starkt gehör för sin insamling med mottot Ljus över Nicaragua, och vid förstamajfirandet om några dagar kommer man att över hela landet samla in ytterligare medel för att bistå människorna i Nicaragua.

Jag tror också att människorna i vårt land har kunnat konstatera att den solidaritet som vi har visat med länderna i tredje världen har bidragit till att dessa känner tillit till Sverige, vilket i sin tur innebär att de vill ha ett vidgat samarbete med vårt land. Det kan exempelvis gälla vår handelspolitik. Den av svenskt näringsliv under många år som förhatlig betraktade svenska utrikespolitiken, inkl. biståndspolitiken, har säkerligen inneburit nya exportmarknader och därmed sysselsättning i Sverige. Och påståendet att med bistånd följer handel kan förmodligen flera svenska företag bekräfta. Detta har skett tack vare och inte trots vår biståndspolitik.

Även om riktlinjerna för den svenska biståndspolitiken står fast sedan början av 1970-talet så uttrycker vi socialdemokrater en oro med anledning av vissa tendenser i de borgerliga regeringarnas tillämpning av biståndspolitikens principer. Det är dels minskat intresse för stöd till u-ländernas oberoende, dels ökad kommersialisering av biståndet. Vi har länder som efter år av förtryck under ekonomisk kolonialism och inhemsk diktatur och som efter frigörelsen för en hård kamp mot den ekonomiska brutala verkligheten. För att dessa länder skall ha en chans att bevara sitt oberoende

gentemot någon av stormakterna är det angeläget att Sverige och likasinnade länder ger dem ett starkt stöd. Vi vet alla att den politiska frigörelsen är ett steg mot målet men att det andra steget, den ekonomiska frigörelsen, är minst lika svårt att ta. Jag minns från mitt besök i Moçambique efter befrielsen att landets dåvarande vicepresident sade ungefär så här: Politiskt har vi varit en portugisisk koloni men ekonomiskt en sydafrikansk. Detta uttalande illustrerar just många av u-ländernas beroendeförhållanden. Andra talare kommer här efter mig att utveckla socialdemokraternas syn på södra Afrika och Latinamerika.

När det gäller kommersialiseringen av biståndet så började det med den speciella industrifonden för samarbete med u-länderna, det som nu heter SWEDFUND. Där tvingas u-länderna till s. k. joint ventures för att få del av denna bit av biståndsbudgeten. Initiativet och förhandlingsstyrkan överlämnas till svenska företag som planerar för en investering i något u-land. I årets budget får vi besked om att 60 milj. kr. skall avsättas för s. k. blandade krediter. Med ett par rader i budgetpropositionen som underlag skall riksdagen bevilja detta anslag, som vi inte vet mycket om hur det skall användas och som vi så att säga får underteckna mer eller mindre in blanco. Det är bara socialdemokraterna i utskottet som har protesterat mot detta tillvägagångsätt.

När det gäller industribiståndsfonden så säger man i debatten att u-länderna frågar efter hjälp med sin industrialisering. Javisst, och de accepterar naturligtvis den form som givarlandet bjuder, även om det sker med inflytande från det svenska näringslivet. Industriförbundet var ju också stor tillskyndare till industribiståndsfonden. Nu kommer man säkert också att kunna påstå att u-länderna efterfrågar krediter. Javisst, och vi säger i reservation 3 att vi "vill inte utesluta att det vid sidan av biståndet kan bli motiverat med statlig finansiering av u-landsanknutna verksamheter med delvis eller helt andra mål, t. ex. främjandet av svenska företags export till u-länder". Men kalla det då för vad det är, nämligen exportfrämjande åtgärder, och ta anslagen från rätt huvudtitel. Det är inte bistånd. Sverige behöver öka sin export, det är vi nog alla överens om. Sysselsättningsskapande åtgärder behövs i Sverige. Men biståndsbudgeten är till för u-ländernas utveckling. Handelspolitiken har sina uppgifter, arbetsmarknads- och näringspolitiken sina. Ett annat exempel på kommersialiseringen är hanteringen av importstödet till Sri Lanka.

De tendenser som jag har visat på innebär helt enkelt att man så sakteliga är på väg att urholka biståndsanslaget, som skall användas enligt de fastslagda principerna för Sveriges internationella utvecklingssamarbete. Biståndet är på så sätt inte längre 1 % av BNP.

Jag sade tidigare att när det gäller målen för den svenska biståndspolitikerna har det i stort sett rätt och råder enighet inom alla partier i den svenska riksdagen. Moderaterna har i princip också anslutit sig, även om de haft vissa kritiska yttranden och även om man kan konstatera att de i en trepartiregering har ett visst inflytande.

I år tar moderaterna steget fullt ut, och i en reservation till utskottets

Tisdagen den
29 april 1980

---

*Internationellt
utvecklingssamar-
bete m. m.*

betänkande ger de sin syn på principerna för svenskt bilateralt bistånd. Biståndet skall omprövas gentemot vissa länder. Omprövningen skall göras mot länder som för angreppskrig och/eller åsidosätter de mänskliga rättigheterna. De länder som nämns i reservationen är Cuba, Vietnam och Tanzania. Utskottet upprepar för sin del vad som anfördes föregående år när det gäller reglerna för biståndssamarbete, att fasthållandet vid denna grundregel i fråga om utvecklingssamarbete varken hindrar eller utesluter politiska avståndstaganden från mottagarländernas utrikes- eller inrikesagrande när sådana avståndstaganden framstår som motiverade. Och sådana avståndstaganden har vi gjort vid flera tillfällen. I år nöjer sig inte moderaterna med de tidigare beslut vi har fattat, utan nu vill de att vissa u-länder skall straffas genom att vi omprövar biståndet. Ja, Cuba lyckades man ju med hjälp av fru Fortuna få bort från biståndssamarbetet för ett antal år sedan. Vietnam har man haft en viss framgång med i årets budgetproposition.

När man läser texten i årets budgetproposition om Vietnams svåra försörjningsläge får man en känsla av att det här kommer att utmynna i förslag om höjning av biståndet, men i stället finner man att förslaget innebär en minskning med 35 miljoner. Moderaternas framgång i valet 1979 har satt sina spår i biståndsbudgeten. Nästa år är det kanske Tanzania som skall prickas för att det landet bidrog till att störta Idi Amin.

I den motion som ligger till grund för moderatreservationen höjs pekpinna mot vissa u-länder för deras röstning i FN:s generalförsamling. Vi vet att det finns givarländer som utövar politisk påtryckning på mottagarländerna, som ekonomiskt och utrikespolitiskt straffar mottagarländer som följer andra linjer än dem som givaren står för. Svensk biståndspolitik har alltid varit fri från sådana inslag. För socialdemokraterna är det helt främmande att med sådana medel bedriva biståndspolitik, och jag utgår från att mittenpartierna i dagens debatt tar klart avstånd från den hårdnande moderata profilen i biståndspolitiken. Den skrämmer.

Herr talman! Jag ber härmed att få yrka bifall till samtliga socialdemokratiska reservationer som är fogade till utrikesutskottets betänkande 1979/80:20.

ALLAN HERNELIUS (m):

Herr talman! För ungefär sex veckor sedan ägde i denna kammare den årliga utrikespolitiska debatten rum. Den präglades naturligt nog, med anledning av kända händelser under den senaste tiden, av bekymmer och oro inför den världspolitiska utvecklingen, och det gällde såväl från regeringen som från den socialdemokratiska oppositionen. Avspänningen, till den del den funnits, hade satts i väntrum, kapprustningen ökade och stora flottörelser – alltid dåliga tecken – pågick ute på världshaven.

Under de veckor som sedan dess gått har läget sannerligen inte förbättrats. Händelserna i Iran, i ett av de mest riskfyllda områdena på jordklotet, har ökat spänningen, Mellersta Östern-problemen kvarstår. Ockupationsarméerna är kvar i Kampuchea och framför allt i Afghanistan, där enligt uppgift nu

också kärnvapenrobotar installerats i närheten av det sund varigenom västern hämtar nära nog tre fjärdedelar av sin olja. Pessimister drar paralleller mellan år 1980 och åren 1914 och 1939, en jämförelse som egentligen är löst grundad och som saknar sakligt underlag, men som redan genom sin förekomst oroar. Förhoppningen kvarstår att om inte annat de moderna förstörelsevapnens terror- och förintelseeffekter i alla fall till sist skall verka avhållande på heta hjärnor och på makt- och prestigehungliga. Men en farlig lek med elden pågår. Borde inte alla veta att efter ett terrorkrig finns *en* förlorare – de överlevande – och att allt bistånd försvinner som genom ett trollslag?

I dag behandlas nu det svenska biståndet, det multilaterala och det bilaterala. Sammanlagt innebär regeringens förslag en ökning med 600 milj. kr. eller med 13,5 % i förhållande till innevarande budgetår. Det svenska biståndet uppgår nästa budgetår till 5,015 miljarder kronor – något mer än 1 % av BNP, det uppställda målet. Om detta råder trots budgetunderskottet och svårigheterna med bytesbalansen enighet i utskottet. Löftena skall infrias.

Genomgående har utskottsmajoriteten följt regeringens förslag, såväl i fråga om de allmänna principerna som i fråga om länderavtalen. I två fall föreslår utskottet att riksdagen ger en mening till känna för regeringen. Det ena rör att en delbetalning till IDA försågs med ett förbehåll, vilket av Världsbankspresidiet godkändes. Det gällde inte en svensk utan en amerikansk inbetalning. Den svenska regeringen har tillsammans med övriga nordiska länder redan kritiserat detta förfarande. Utskottet understryker nu kritiken och framhåller att tillvägagångssättet icke får bli prejudicerande.

I det andra fallet har utskottet med anledning av en enskild m-motion rörande vegetationens betydelse för den mänskliga miljöns fortbestånd uttalat, att regeringen bör verka för en intensifierad forskning på detta område och för en internationell samordning – ett initiativ som förefaller i hög grad påkallat.

Till betänkandet finns fogade ett antal reservationer från den socialdemokratiska oppositionen, närmare bestämt 15 stycken, och i betänkandet har bl. a. behandlats ett antal motioner från vpk. I sin reservation nr 2 yrkar socialdemokraterna att Sverige skall ge 40 milj. kr. till FN:s kapitalutvecklingsfond med uppgift att ge bistånd till de minst utvecklade u-länderna. Regeringen har föreslagit 30 milj. kr., med den motiveringen att Sverige därmed höjt sitt bidrag med 5 milj. kr. och därtill utfäst sig att ge lika mycket för vart och ett av de två följande budgetåren. Sveriges andel blir därmed omkring 25 % av fondens medel, och vi är efter Nederländerna den största bidragsgivaren. Utskottet anser icke att Sverige bör få en än mer dominerande ställning i detta sammanhang och avstyrker därför motionen.

Nästa reservation är av mera principiell art. Reservanterna anser sig i biståndspolitiken spåra ett minskat intresse för stöd till u-ländernas oberoende och en ökad kommersialisering av det bilaterala biståndet. Också fru Sigurdsen tog nyss upp detta. Reservanterna vill icke utesluta kommer-

siell statlig finansiering med u-landsanknytning, men vill då icke att detta skall inräknas i enprocentsramen. Men det gör det faktiskt icke. Både anslagen till SWEDFUND och de medel som avsatts till blandade krediter ligger ovanför enprocentsramen, om man vill räkna så. Ännu viktigare är att vi icke kan undgå att anlägga en mer odogmatisk syn på vårt bistånd. Det finns *mera* anledning till samverkan med svenskt näringsliv för att uppmuntra och främja engagemangen i u-länderna än till att rynka på näsan däråt.

Utomlands är man inte så rädd. Vi riskerar faktiskt att hamna långt efter våra konkurrenter i u-länderna, om vår utrikeshandel och våra utrikesinvesteringar icke får något stöd till engagemang i u-länderna.

Man kan, som så ofta har sagts i debatten, inte ta dessa som en enhet. De oljeproducerande länderna utgör en överklass i sammanhanget. De behöver ingen hjälp. De ger själva bistånd. Men det finns också andra u-länder, i vilka utvecklingen går med rasande fart och där nya industrier växer upp och därmed nya handelspartner tillkommer. Och så finns det en grupp, som är kvar i fattigdom och elände, och det är främst dit som det offentliga biståndet måste gå. SWEDFUND är ett försök än så länge, tillkommet för att främja industrialiseringen i u-länderna. Och fördelen med fonden är att den för ett ringa mått av bistånd kan och bör dra till sig kapital från den privata kapitalmarknaden. De två första överenskommelserna med Tunisien och Tanzania utgör en början. Tanken med s. k. blandade krediter är på remiss, och härtill återkommer utskottet med tiden men vill redan nu genom att avsätta ett belopp för ändamålet, under förbehåll av riksdagens senare godkännande, möjliggöra ett raskt beslut när tiden är inne. Detta och inget annat är det tal om här, fru Sigurdsen.

Kritiken i samma reservation om bristande intresse för u-ländernas oberoende är mer svårbegriplig. Ett studium av den socialdemokratiska motionen i ärendet samt läsning av cirkulärartiklar i den socialdemokratiska pressen ger dock vid handen att därmed avses främst att biståndet från Sverige till Cuba avbryts, att landramen till Vietnam skärs ned något och att stödet till Nicaragua inte blir högre. Till dessa intressanta synpunkter återkommer jag senare. Men reservationerna 15 och 16 har ett nära samband med denna svårbegripliga tredje reservation.

I reservation 10 yrkas alltså en anslagshöjning med inte mindre än 30 milj. kr. till Nicaragua, dvs. dubbelt mot vad regeringen föreslår. Vpk nöjer sig med 10 milj. kr. men önskar att landet blir ett svenskt programland. Frågan om våra programländer är emellertid under särskild prövning till följd av riksdagens tidigare uttalanden. SIDA har nu färdigställt en utredning härom som närmare skall prövas av styrelsen, som därefter skall ge sitt förslag till regeringen. Att nu anta nya programländer kan inte gärna vara välbetänkt. Klockt är att ännu en tid avvakta utvecklingen i Zimbabwe och Nicaragua. Avlägsnandet av Somozaregimen i Nicaragua hälsades på sin tid med berättigad glädje, och alla hoppades på att stabilitet i landet skulle åstadkommas. Men frossbrytningarna efter regimskiftet tycks inte vara helt över – de senaste rapporterna är oroväckande – och 30 milj. kr. synes i dag

tillräckligt. Dessutom utesluter inte regeringen extra bidrag därutöver, om så blir påkallat.

I propositionen föreslås också på grundval av ett uttalande från förra årets riksdag ett anslag på 20 milj. kr. till Jamaica och Dominikanska republiken, vilket socialdemokraterna vill höja till 30 milj. kr. Det anges uttryckligen att det här är fråga om ett *tillfälligt* betalningsbalansstöd, som när det gäller Jamaica bl. a. skall utgå i form av importstöd. Emellertid är medelinkomsten i dessa länder liksom i Nicaragua relativt sett inte särskilt låg – i varje fall inte beträffande Jamaica, där den nuvarande omstridda regimen uppenbarligen bär ansvaret för det svåra statsfinansiella läget. Förhandlingar pågår med IMF, och ett val är nära förestående.

Naturligtvis kan det sägas att det är förvånande att Sverige med egna bytesbalansproblem träder in som bidragsgivare till ett annat land i denna situation. Men utskottet är enigt därom och ingen har, troligen med hänsyn till beloppets ringa storlek, velat avstyrka förslaget. Emellertid får anslag av denna karaktär inte bli prejudicerande. När Sverige tidigare ingripit i fall av svårigheter med betalningsbalansen i något land har det skett i samarbete med internationella organisationer, såsom beträffande Portugal, men inte som i detta fall på egen hand.

Nu till Cuba. Det svenska stödet till Cuba skall enligt riksdagsbeslut upphöra den 30 juni i år. För att möjliggöra en smidig avveckling på vissa områden föreslår utskottet att Sverige fortsätter en form av bredare samarbete med Cuba, vilket dock enligt utskottets mening i fråga om pengar bör maximeras till 5 milj. kr. Ett liknande beslut fattades av förra riksdagen. Vpk är inte nöjt härmed utan föreslår t. o. m. att det tidigare utgående biståndet fördubblas till 70 milj. kr.

Socialdemokraterna går inte så långt men uttalar att Cuba även i fortsättningen bör ha svenskt stöd och yrkar att det bredare samarbetet med detta land skall omfatta 20 milj. kr. Det tidigare utgående beloppet skall alltså även enligt socialdemokraterna reduceras, trots att s-reservanterna samtidigt påstår att inga biståndspolitiska skäl föreligger för att avbryta stödet till Cuba.

Föreligger verkligen inga sådana biståndspolitiska skäl? Medelinkomsten är större inom denna region än den vanliga, och biståndet från annat håll är påfallande, för att uttrycka sig med den största försiktighet. Sovjetunionen står för oljeimporten och köper två tredjedelar av sockerskörden. Moskva ansvarar allt som allt för två tredjedelar av den totala handeln, och det direkta ekonomiska biståndet från Sovjet uppgick under 1979 till 3 300 miljoner dollar, vilket betyder en fördubbling på några år. Är icke detta skäl nog för Sverige att dra sig tillbaka i stället för att lägga sin droppe i havet?

Låt oss ta upp Vietnam, eftersom dessa båda länder, Cuba och Vietnam, är sammankopplade i den socialdemokratiska motionen. Socialdemokraterna ogillar att anslaget till Vietnam sänks från 400 till 365 milj. kr.

I utrikesdebatten sade en socialdemokratisk talare: "Många vietnameser ställer i dag frågan: Är den svenska regeringen på väg att överge Vietnam och

ansluta sig till det nya krig som förs från ett flertal västerländer med USA i spetsen, en politik som syftar till att isolera Vietnam med hjälp av ekonomisk och diplomatisk krigföring?" Förslaget om reduktion i dag är motiverat av att de stora investeringskostnaderna för Bai Bang, det stora pappersbruket, numera är på nedgående, och därför föreslås landramen minskad med dessa 35 miljoner. Detta innebär, säger den socialdemokratiska pressen, att Sverige vill vara med och "straffa" Vietnam för dess krigföring.

Man måste konstatera att denna form av straffsanktion som Sverige enligt dessa uttalanden påstås göra är märklig. Snarare kan man säga att vi ger rosor i mängder av gyllene krus även i fortsättningen. Vår landram skulle bli 1 milj. kr. per dag även under nu kommande budgetår. Kan Vietnam klaga häröver? Vad begär man egentligen av oss? Fortfarande är Vietnam högst på skalan av våra biståndsländer efter Tanzania.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag på samtliga punkter med undantag för den punkt som berör reservation nr 4, vilken kommer att behandlas av Ingrid Sundberg.

Men innan dess vill jag lämna utskottets betänkande och något beröra bakgrunden till reservationen nr 4 samt återkomma med moderata synpunkter på det aktuella läget beträffande Vietnam och Cuba.

Från första stund motsatte sig moderata samlingspartiet det stora Bai Bang-projektet i Vietnam. Vi ansåg det osäkert, riskabelt och äventyrligt. Vi påpekade att den första kalkylen för svensk insats, 500 milj. kr., var uppenbart vilseledande. Vi har fått rätt – tyvärr – på samtliga punkter. Transportanläggningarna har felbedömts, tillgången på råvara har icke fungerat och kostnaderna i dag beräknas till icke mindre än 2 miljarder kronor. Naturligtvis har inflationen gjort sitt – men ändå! SIDA kommer nu att förhandla om 400 nya miljoner för teknisk hjälp och driftstöd under tre år framåt. Detta förefaller ha en saklig motivering, nämligen att vi därigenom kan bli fria från den av regeringen Palme först tecknade, huvudlösa överenskommelsen, vilken lade allt ansvar på Sverige och icke var preciserad till vare sig tid eller belopp. Den kunde i princip pågå i ett oändligt antal år med en oändlig massa pengar. Genom ett nytt avtal blir man fri från detta avtal. Men då blir alltså de sammanlagda kostnaderna först de 1 600 milj. kr. som anläggningen beräknas kosta och sedan 400 miljoner för detta nya stöd, alltså inte mindre än 2 miljarder kronor. Man kan verkligen tala om en Sveriges industriella jättebaby i de vietnamesiska skogarna. Att moderaterna konsekvent röstat för olika anslag under årens lopp, trots denna inställning till huvudfrågan, beror på att vi anser att Sverige skall stå vid utfästelser och avtal.

Men det allvarliga är i dag: Kommer det att räcka med 2 miljarder för vårt vidkommande? Många anser att nya anspråk är att vänta när tiden gått ut. Då måste i alla fall Sverige någon gång säga nej. Det måste bli ett slut på den svenska miljardrullningen till Vietnam om inte förr så 1983.

Dessutom har det tillkommit andra och obehagliga saker. Brott mot de mänskliga rättigheterna förekommer i Vietnam, Godtyckliga arresteringar, urusla fängelseförhållanden, censur, byråkrati och polisvälde – allt enligt

socialdemokraternas egen utrikespolitiska expert Pierre Schori. Terrorn mot båtflyktingarna är välbekant. Vietnam har annekterat Laos och håller där 60 000 man. Vietnam har 200 000 ockupationssoldater i Kampuchea och har där upprättat en Quislingregim. Av allt att döma avser Vietnam att stanna kvar i Kampuchea. När en av landets vänner, Olof Palme, i januari i fjol förklarade att detta att stanna kvar vore värre än den dumhet anfallskriget innebar talade han tydligt för döva öron.

Vietnam har också ett vänskaps- och försvarsavtal med Sovjet och är medlem av handelsorganisationen Comecon. Enligt vad utrikesministern i Hanoi förklarar kostar dock vapen och ammunition i kriget inte Vietnam ett öre. "Våra sovjetiska vänner ger oss allt vad vi vill ha." Hur kan då (s) tala om oberoende i samband med anslagsreduktionen?

Åter till Cuba och dess militära förehavanden! Cuba har 20 000 man i Angola och 12 000–15 000 i Etiopien. I en rad andra länder – det talas om 16 stater – finns kubansk militär på plats. När biståndspolitiska skäl saknas för fortsatt stöd – tänker man då i stället återopa dessa militära insatser?

I fråga om Cuba och Vietnam yrkar jag alltså bifall till utskottets hemställan. Samtidigt vill jag emellertid i denna debatt icke underlåta att fästa uppmärksamheten på den slutrapport som Brandtkommissionen utgivit med titeln Ett program för överlevnad. Tyvärr ser det inte ut som om detta program skulle översättas till svenska. Jag hoppas att utrikesdepartementet håller ett öga på det. Den skriften är verkligen värd att spridas.

I kommissionens arbete deltog representanter för skilda meningsriktningar – förutom ordföranden Willy Brandt t. ex. förutvarande toryledaren Edward Heath, kristdemokraten Eduardo Frei från Chile, Olof Palme, Adam Malik från Indonesien och en del andra. En av huvudsekreterarna var professor Göran Ohlin från Sverige. I rapporten formulerades ett brett program för de närmaste fem åren, däribland en ökning av resursflödet till u-länderna med 200–250 miljarder om året genom enprocentsbistånd, genom internationell beskattning och genom en rad andra åtgärder – bl. a. vill man få öststaterna att delta i biståndsarbetet. Det finns ingen möjlighet att gå in på olika punkter i detta program, men sammanfattningsvis kan sägas att rapporten utgör en appell som borde – och bör – få sitt gensvar. Men rapporten syftar inte bara till gåvor och bistånd – den syftar till hjälp till självhjälp både för i-länder och för u-länder.

Det ekonomiska läget i dag i Sverige är icke gynnsamt för sådana förslag. I vårt södra grannland har den socialdemokratiska regeringen i ett krisprogram t. ex. föreslagit en översyn av biståndet. I Sverige kan vi bli nödsakade att för framtiden i varje fall säga nej till fortsatta ökningar. Vi har alltid varit den mest givmilda och välartade av skolgossar i FN-familjen: först och snabbast med bidrag och utfästelser. Kan detta fortsätta? Låt oss hoppas så. Men mer än tidigare gäller då kravet på att varje krona till u-hjälpen får sin effektiva och riktiga användning.

Jag yrkar alltså bifall till utskottets hemställan på här nämnda punkter.

Tisdagen den
29 april 1980

---

*Internationellt
utvecklingssamar-
bete m. m.*

GERTRUD SIGURDSEN (s) replik:

Herr talman! När vi konstaterat den ökade kommersialiseringen i budgetpropositionen – jag har visat på några exempel – har vi inte ifrågasatt att sådana åtgärder kanske behövs. Vi rynkar inte på näsan av några dogmatiska skäl, Allan Hernelius. Vi menar att det här är en fråga som bör hanteras under en annan huvudtitel. Vårt medlemskap i IDB har också till syfte att stödja det svenska näringslivet. Det var vi emot, men frågan hanteras och handläggs ändå inom det departement där den hör hemma, handelsdepartementet.

Vi menar att det är viktigt att Sverige och andra likasinnade länder – som vi brukar säga – som ger bistånd mer osjälviskt än vad stormakterna gör, hjälper andra länder när de kommer i en besvärlig situation. Om västländerna avstår från att ge bistånd i sådana svåra situationer måste följden onekligen bli att de mer eller mindre hänvisas till Sovjet och öststaterna för att få hjälp. Jag tycker att Sverige och andra likasinnade länder i västvärlden har ett ansvar att snabbt ge de här länderna det bistånd som behövs för att de skall slippa bli beroende av någon av stormakterna.

Pappersbruket i Vietnam är Allan Hernelius älsklingsstema, och det har varit det ända sedan vi startade det projektet. Jag har aldrig hört Allan Hernelius eller någon annan moderat tala om att också pappersbruket i Vietnam har en betydelse för svenskt näringsliv. Många av de order som gäller pappersbruket i Vietnam har gått till det svenska näringslivet. Att det är väldigt viktigt med papperet till skolböckerna, att det skulle vara till gagn för människorna i Vietnam, har jag heller aldrig hört någon av moderaterna säga.

Jag noterade att Allan Hernelius sade sig hoppas att det skall vara slut på miljardrullningarna till Vietnam 1983. Jag konstaterar det moderata inflytandet i regeringen, men jag hoppas att utrikesminister Ola Ullsten i sitt anförande senare kan ge ett besked om att regeringen inte har fattat något beslut om att 1983 skall det vara slut med biståndet till Vietnam.

ALLAN HERNELIUS (m) replik:

Herr talman! Jag fattade fru Sigurdsen så, att man icke har rätt att avstå från bistånd till ett land, om detta land i realiteten kommer i beroende av andra länder. Nu har ingen yrkat avslag på biståndet till Vietnam. Jag har icke märkt någon sådan motion, icke heller något sådant yrkande i utskottet. I stället vill Sverige fortsätta med ett bistånd om 1 milj. kr. om dagen. Det sammanlagda biståndsbeloppet för enbart pappersbruket är alltså, som jag nämnde, genom tecknade avtal uppe i 2 miljarder kronor. Det är inte direkt att avstå från att ge bistånd.

Beträffande Cuba föreligger alltså icke behovet ur biståndspolitisk synpunkt; därom råder allmän enighet. Men därtill kommer att Cuba har sitt understöd från en stor och mäktig stat i Europa, ett understöd mot vilket det svenska biståndet helt förbleknar. Har vi då något intresse av att ändå vara med på ett hörn och stoppa in 30 à 40 miljoner varje år bara för att fylla på den

bägare som Sovjet överräcker? Jag kan inte inse det.

Herr talman! Jag hade hoppats att inte behöva tala så mycket om Vietnam och Cuba i det här årets biståndsdebatt. Jag hade verkligen tänkt slippa det, eftersom detta bistånd så ofta har diskuterats, men till min förvåning föreslår socialdemokraterna i motioner fortsatt bistånd till Cuba, trots allt vad som där hänt, och ett oförändrat anslag till Vietnam, trots allt vad som där inträffat, och de anför olika synpunkter och olika skäl härför. Jag skall inte ingå på flyktingfrågor i det här sammanhanget: båtflyktingarna både från Vietnam och från Cuba vore värda ett särskilt kapitel.

Det är detta som har föranlett mig att ännu en gång beröra Cuba och Vietnam i denna biståndsdebatt.

GERTRUD SIGURDSEN (s) replik:

Herr talman! Allan Hernelius säger att det inte finns något yrkande om avslag på biståndet till Vietnam. Nej, det finns det inte, men SIDA har föreslagit 400 milj. kr. i sitt anslagsäskande och regeringen har dragit ned det till 365 milj. kr., och det är alltså fråga om en minskning. I reservation nr 4, som Ingrid Sundberg väl sedan skall ta upp motiven för, talas det om en omprövning av biståndet, och där finns också Vietnam nämnt.

Beträffande Cuba finns det inga biståndspolitiska skäl, och det är vi överens om, säger Allan Hernelius. Nej, ni är inte överens med socialdemokraterna om det, för vi tycker fortfarande att det finns biståndspolitiska skäl för att Cuba skall ha bistånd.

Allan Hernelius säger att han hade tänkt slippa tala om Cuba och Vietnam. Vi skulle kunna relatera mycket som vi skulle vilja slippa tala om, men vi får ju ta hänsyn till att det ändå finns vissa olikheter i inställningen till biståndspolitiken.

ALLAN HERNELIUS (m) replik:

Herr talman! Det förhåller sig faktiskt inte så, att moderaterna i år i reservationen nr 4, som Gertrud Sigurdsen sade i sitt anförande, nu tar ett steg till och markerar sin ställning i fråga om länder som för anfällsrig. Det har skett redan från första stund. När principerna för Sveriges allmänna biståndsverksamhet diskuterades hade vi en reservation av precis samma slag som i år, och vi har också haft det under tidigare år.

Nu säger fru Sigurdsen att vi icke skall reducera vårt bistånd till Vietnam. Tidigare kritiserade hon att man skulle låta det upphöra efter tre år – om nu så skulle ske. Är det meningen, fru Sigurdsen, att Vietnam skall bli en permanent mottagare av svenskt bistånd av denna storleksordning? Är det meningen att Vietnam av alla länder skall ha ständig nöd och ständig penningknipa som skall föranleda svenska skattebetalare att betala 1 miljon om dagen till detta land? Kan det vara rimligt; oavsett om landet för krig, överträder de regler som gäller för de mänskliga rättigheterna, driver flyktingar från landet ut på havet mot kontant betalning, eller hur landet än uppträder i internationella sammanhang?

Tisdagen den
29 april 1980

---

*Internationellt
utvecklingssamar-
bete m. m.*

Talmannen anmälde att Gertrud Sigurdsen anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare replik.

STURE KORPÅS (c):

Herr talman! Alltför länge var debatten om utvecklingspolitiken en fråga om biståndsanslagens storlek. Själva begreppet utveckling har visat sig vara så mycket mera komplicerat än vad vi utgick ifrån, när vi under 1950- och 1960-talen först lade upp riktlinjerna. Därför missade vi då en debatt om utvecklingens innehåll. Därför sitter både vi som givare och mottagarländerna som mottagare fortfarande alltför låsta i att betrakta utvecklingen som en fråga om finansiella resurser och inte om kvalitet. Vi var utvecklade, de var inte utvecklade. Det gällde för dem att med vår hjälp hämta in vårt försprång. Nu måste vi se både på vår utveckling och på deras som en fråga om innehåll och därmed val av inriktning.

Vi har länge understrukit att det är mottagarländerna och inte vi som skall avgöra deras val av utvecklingsväg. Samtidigt har vi emellertid satt upp svenska biståndspolitiska mål. Det behöver dock inte vara oförenligt. Vi skall inte tvinga på någon en utveckling han inte vill ha, men vi skall inte heller själva känna oss förpliktade att stödja något vi inte tror på.

Detta har normalt inte varit något problem i förhållande till våra samarbetsländer. Frågan är emellertid om det inte kan bli det. Efter hand som det blir svårare att definiera begreppet utveckling, efter hand som den absoluta nöden, fattigdomen och okunnigheten blir alltmera påträngande och efter hand som även de rika ländernas resurser visar sig vara begränsade, blir det viktigare för både givare och mottagare hur resurserna används.

Jag ser fram emot en utveckling av vår biståndspolitik, där valet av mottagarländer i viss mån får underordnas valet av insatser. Vi måste bestämma oss för vilka behov det är mest angeläget för ett internationellt bistånd att möta. Därefter måste vi bestämma oss för på vilka områden Sverige har förutsättningar att ge det mest meningsfulla biståndet. Vi har tidigare här i riksdagen talat om behovet av koncentration av det svenska biståndet. Då har väl de flesta främst tänkt på en begränsning till ett mindre antal mottagarländer. Jag tror att det är dags att snarare se koncentrationen som en begränsning till sådana verksamhetsområden, där svenskt bistånd har de största förutsättningarna att möta de mest angelägna behoven, oavsett var människorna bor. Vi måste se världens okunnighet, nöd och fattigdom som ett totalt begrepp.

Därmed är det också möjligt att vi måste revidera vår syn på förhållandet mellan bilateralt och multilateralt bistånd. Världens resurser är mera begränsade i förhållande till behoven än vi tidigare föreställde oss. Därför är det rimligt att de koncentreras på mänsklighetens mest grundläggande behov genom få, starka och effektiva redskap. Min egen slutsats av det här resonemanget blir att vi kanske inte i längden kan låta ett antal länder avgöra hur huvuddelen av svenskt bistånd skall användas. Vi måste kanske efter hand i stället koncentrera det svenska stödet på internationella insatser på

områden där behoven är störst och där vi har byggt upp en särskild kapacitet.

På det sättet minskar möjligheterna att göra utrikespolitik av biståndet, vilket en del må beklaga. Vi vinner emellertid också på att det blir mindre risker för att biståndet blir en belastning för vår neutralitet. Risken blir mindre för att vi sitter ensamma i fel land, vid fel tidpunkt och med fel projekt.

Därmed torde det vara på sin plats med en modernisering av de gamla biståndspolitiska målen. Biståndet torde både kortsiktigt och långsiktigt få koncentreras på mänsklighetens överlevande. Centern förde i fjol fram förslag om att vi till de fyra tidigare svenska biståndspolitiska målen skulle föra in ett femte ekologiskt utvecklingsmål. Det fann då inte förståelse utanför vår krets, varför vi inte har upprepat det förslaget i år, men vi återkommer. Vi betonar på annat sätt behovet att ge större tyngd åt miljö- och resursfrågorna i vår biståndspolitik. Sålunda följer vi i reservation 1 upp vår motion om svenskt initiativ för inrättande av ett internationellt ekologiskt institut. Utskottsmajoriteten instämmer visserligen i att det behövs ytterligare miljöforskning. Man är emellertid inte övertygad om att en sådan forskning är betjänt av att ett nytt internationellt organ inrättas. Man hänvisar i stället till FN:s miljöorgan UNEP. Vi hade inte tänkt oss ett nytt internationellt organ av FN-typ. Som vi framhåller i reservation 1 avser vi ett fristående institut, närmast med Stockholms internationella fredsforskningsinstitut SIPRI som förebild. Det skulle ha till uppgift att sammanställa och komplettera forskningsresultat inom miljöområdet, så långt möjligt oberoende av särintressen och påtryckningar.

Jag skall därefter övergå till att kommentera de föreslagna landramarna för vissa av våra samarbetsländer. Som ledamot av SIDA:s styrelse vill jag först med glädje konstatera att regeringen väl följt förslagen till landramar i SIDA:s petita. Det enda undantaget av betydelse är Vietnam. Där föreslår regeringen – som vi hört tidigare i debatten – 365 milj. kr., medan SIDA föreslog 400 milj. kr., överensstämmande med det här årets landram. Socialdemokraterna yrkar i reservation 8 på en landram på 400 milj. kr. i överensstämmelse med SIDA:s förslag.

Det uppgivna motivet för socialdemokraternas yrkande är främst att utvecklingssamarbetet skall vara långsiktigt och inte styras till sin omfattning av variationer i finansieringsbehoven hos enskilda projekt, dvs. de två sjukhusen och papperskombinatet i Bai Bang. Till det kan sägas att orsaken till att landramen för Vietnam har varit så hög, torde ha varit de oförutsett höga kostnaderna för Bai Bang. När nu behovet av investeringsresurser minskar, är det rimligt att landramen för Vietnam successivt anpassas till ramarna för andra länder.

Det är alltså inte fråga om något annat. Vad jag emellertid beklagar är att riksdagens majoritet inte redan i fjol förberedde denna anpassning utan då höjde ramen för Vietnam från tidigare 380 till 400 milj. kr., trots att det inte behövdes för de tre stora projekten. Detta har lett till årets relativt stora sänkning. Det borde vara eftersträvansvärt att vi undviker sådana fluktua-

tioner upp och ner. Centern föreslog i fjol att ramen för Vietnam skulle ligga kvar på då föregående års nivå 380 milj. kr. Hade riksdagen följt vårt förslag den gången kunde vi även i år ha legat kvar på 380 milj. kr. Då hade vi haft en fast landram i tre år i stället för att kanske irritera åt olika håll genom att hoppa från 380 till 400 till 365 milj. kr.

Det viktigaste i vårt biståndssamarbete med Vietnam är nu att vi fullföljer det vi gett oss in på. De två sjukhusen och Bai Bang måste inte bara bli färdiga. De måste också få viss hjälp att komma i gång. Utskottet stödjer därför regeringens förslag att det får tecknas ett avtal på tre år från den 1 juli 1980, avseende såväl avslutning av byggnadsfasen som ett stöd under en igångsättningsfas för Bai Bang. Det bör emellertid redan nu sägas att detta inte torde räcka för att få hela anläggningen att fungera väl. Den sista massafabriken skall enligt nuvarande planer vara färdig att tas i drift först i april 1983. Det kan ta längre tid. Det avtal om drifts- och importstöd för Bai Bang, som utskottet nu föreslår riksdagen att fatta beslut om, går ut vid halvårsskiftet 1983. Hur det skall bli därefter tar vi i dag inte ställning till.

I reservation 5 föreslår socialdemokraterna en landram för Angola på 120 milj. kr. mot av regeringen föreslagna 80 milj. kr. Innevarande år är landramen 70 milj. kr. Som jag sagt tidigare, torde det vara oklokt att göra så stora uppräkningsplaner på en gång. Det försvårar en lugn inpassning av biståndet i en utvecklingsplan. Utskottet konstaterar också att Angola inte i första hand är i behov av ökat finansiellt stöd. Det torde vara angeläget att vårt bistånd till Angola mera än hittills blir ett tekniskt stöd och i mindre grad ett budgetstöd.

I reservation 6 föreslår socialdemokraterna en höjning av biståndet till Kap Verde till 35 milj. kr. Redan regeringens och utskottsmajoritetens förslag innebär en höjning från 23 till 30 milj. kr. Det är ingen tvekan om att Kap Verde har behov av bistånd och väl förvaltar det. Men redan i dag är Kap Verde den största mottagaren av svenskt bistånd per capita. Utslaget blir det mer än 100 kr. i svenskt bistånd till varje kapverdier. Det är tveksamt, om ett land bör bli så beroende av bistånd från ett annat land.

Kap Verde är den största mottagaren av svenskt bistånd per capita. Tanzania blir med regeringens och utskottets förslag den största mottagaren i absoluta tal, då landramen höjs från 345 till 380 milj. kr. Tillsammans med Moçambique är Tanzania därmed också det land som i år får den största ökningen. I reservation 7 föreslår socialdemokraterna att riksdagen skall uttala sig för att Tanzania därutöver får ett extra bistånd ur katastrofanslaget på 40 milj. kr. Tanzanias situation är svår, och landet har redan tidigare år fått extra bidrag ur katastrofanslaget. Det är emellertid regeringen som beslutar om sådana bidrag. Den bör vid fördelningen ta hänsyn till de då mest akuta katastrofbehoven och inte bindas av riksdagens förhandsuttalanden.

Till sist något om stödet till södra Afrika. Regeringen och utskottsmajoriteten höjer anslaget till befrielseerörelser och flyktingar i södra Afrika från 120 till 150 milj. kr. I reservation 12 föreslår socialdemokraterna ytterligare

20 milj. kr. Ingetdera beloppet torde i sig svara mot någon värdering av behovet av stöd. Båda är uttryck för vår väl kända vilja att hjälpa de människor som kommer i kläm och att stödja rätten och anständigheten. Ur detta anslag skall också det fria Zimbabwe ha det stöd som markerar början på ett vidare samarbete mellan den gamla demokratin i norra Europa och den unga i södra Afrika. Även denna anslagspost förutsätter en komplettering med katastrofhjälp. Den är anpassad därefter.

Därmed, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservation 1 och f. ö. till utskottets hemställan.

Nr 132

Tisdagen den
29 april 1980

---

*Internationellt
utvecklingssamar-
bete m. m.*

GERTRUD SIGURDSEN (s) replik:

Herr talman! Bara några ord om Vietnam. När det gäller södra Afrika kommer Mats Hellström att motivera de socialdemokratiska ställningstagandena.

Jag förstår att Sture Korpås måste ha det litet besvärligt. Det är alltid besvärligt att sitta på två stolar. I SIDA:s styrelse har han varit med om att tillstyrka en begäran om 400 milj. kr. Här i riksdagens utrikesutskott ställer han sig bakom regeringens förslag om 365 milj. kr. till Vietnam.

När man i SIDA:s petita motiverar sina krav, framhåller man att biståndsbehoven i Vietnam är enorma. Även regeringen understryker i sin motivering för bistånd till Vietnam de stora biståndsbehoven. Dilemmat måste vara besvärligt för Sture Korpås. Han hamnar på olika linjer.

STURE KORPÅS (c) replik:

Herr talman! För SIDA såsom verk är det naturligt att inte göra politiska ställningstaganden. När vi i petitan utgick från 400 milj. kr. berodde det på att det var det belopp som riksdagen året före hade fastställt. Det skedde en automatisk bindning till detta belopp. SIDA gjorde inte den automatiska inflationsuppräkning som man annars brukar göra utan stannade vid samma nominella belopp som tidigare.

Det finns exempel på att även socialdemokratiska ledamöter av SIDA:s styrelse vid detta tillfälle utgick från en landram, som partigruppen i utskottet sedan har gått ifrån.

GERTRUD SIGURDSEN (s) replik:

Herr talman! Det var ett intressant meddelande som Sture Korpås gav oss. "SIDA såsom verk" gör inga "politiska ställningstaganden". Det är väl O. K. Men av detta drar jag den slutsatsen att regeringen och riksdagen har gjort ett politiskt ställningstagande gentemot Vietnam genom att sänka biståndet med 35 milj. kr.

STURE KORPÅS (c) replik:

Herr talman! Det politiska ställningstagandet görs i dag i Sveriges riksdag.

Tisdagen den
29 april 1980

---

*Internationellt
utvecklingssamar-
bete m. m.*

BERTIL MÅBRINK (vpk):

Herr talman! Varje meningsfullt försök att motarbeta underutveckling och fattigdom i världen i dag måste grunda sig på en klar insikt om hur underutvecklingen har uppkommit och varför fattigdomen består år efter år, ja, t. o. m. förvärras trots all u-hjälp. Den kapitalistiska marknadsekonomins förespråkare förklarar u-ländernas situation ungefär så här.

Genom en serie lyckliga omständigheter påbörjade Europa och Nordamerika för ett århundrade sedan en snabb ekonomisk omvandling. Dagens underutvecklade länder har inte riktigt kommit i gång än. De befinner sig fortfarande på efterkälken. Men om de får tillgång till västerländska företags kapital och kunnande, om handelsutbytet mellan i-länder och u-länder utvidgas ordentligt och om biståndet ökar tillräckligt, kan u-länderna snart knappa in på försprånget.

I konsekvens med detta förespråkades länge en utvecklingsstrategi för u-länder, som var en enkel kopia på den västeuropeiska och nordamerikanska industrialiseringsprocessen. Export av råvaror och industriella halvfabrikat i stor omfattning skulle leda till en snabb BNP-tillväxt, vilket i sin tur skulle resultera i minskade klyftor och social utjämning.

Men denna marknadsekonomiska idyll hade föga med verkligheten att skaffa. För det första har underutvecklingen inte rätt och slätt uppkommit av sig själv. Den har skapats genom utplundring av människor och rikedomar i länder som koloniserats av europeiska och nordamerikanska imperialistmakter. För det andra vidmakthålls i dag underutveckling och fattigdom av u-länders parasitära överklasser i nära samarbete med världsekonomins dominerande stater och jätteföretag. Den kapitalistiska världsmarknaden är ett system för överförande av u-länders rikedomar och potentiella utvecklingsresurser från u-länderna själva till de kapitalistiska metropolerna. Därför leder inte heller den marknadsekonomiska utvecklingsmodellen för u-länderna till att underutvecklingen kan hävas och fattigdomen verkningsfullt bekämpas.

Det här gäller också de kapitalistiska u-länder som i och för sig kan peka på en god tillväxt av bruttonationalprodukten. Detta slag av ekonomisk utveckling, konstaterar utrikesministern i år, "har sällan lett till en jämnare fördelning av inkomster och förmögenhet. I många u-länder har i stället den ekonomiska tillväxten åtföljts av vidgade klyftor." Man väntar sig att denna utrikesministerns insikt skall utvecklas vidare och leda till en kritisk diskussion om tillståndet i u-länder som dessa. Kanske kunde rent av en del slutsatser dras med tanke på det svenska biståndets fortsatta inriktning. Men icke! I stället resonerar man som om tillståndet i u-länder som dessa och frågan om det svenska biståndets länderval vore två artsbildade ting. Vi kan bara se *en* förklaring till denna uppenbara inkonsekvens, och den har ingenting med högstämde biståndspolitiska mål att göra. Den har i stället med snöd ekonomisk vinning att göra.

Svenskt bistånd är bara *en* del av vårt lands förhållande till den s. k. tredje världen. Dit hör också de svenska multinationella bolagens investeringar och avsättningsmarknader, de statliga investeringsgarantierna, vårt medlemskap

i internationella organisationer typ Världsbanken samt vår handelspolitik. Först om vi tar hänsyn till alla dessa delar, kan vi bilda oss en uppfattning om *helheten* av Sveriges relationer till den s. k. tredje världen, dvs. det som vi kallar svensk u-landspolitik. Och det är ingen grann syn som möter oss.

Svensk kapitalexport godkänns ytterst av riksbank och regering. Under 1970-talet har den ökat mycket snabbt och uppgår nu till omkring 4 miljarder per år. Den ökar överlägset snabbast till tredje världen, främst till Latinamerikas fasciststater. Den svenska staten har genom att införa investeringsgarantisystemet åtagit sig att försvara detta utlandsinvesterade kapital i de länder som Sverige ger bistånd – i fall det skulle hotas av nationalisering.

Med andra ord: Först tillstyrks att industrikapital flyttas ur landet, vilket avlägsnar dyrt eftertraktade arbetstillfällen ur landet. Därefter har staten åtagit sig att försvara detta kapital mot radikala omvälvningar i tredje världen – just mot den typ av åtgärder som regeringen i mer högtidliga sammanhang, på tal om "en ny ekonomisk världsordning", har för vana att uttala sig vackert om. Vidare: Sverige instämmer i kraven på en ny ekonomisk världsordning, där u-länderna bl. a. uttalar sig för höjda och till industrivarupriserna anpassade råvarupriser, en strävan som de söker befordra med råvarukarteller typ OPEC. I nästa andetag ansluter sig den svenska staten till USA:s oljeklubb, som de oljeproducerande staterna ser som en ren aggressionspakt.

Regeringen uttalar sig bestämt emot rasism och fascism, men tillstyrker svenska företags verksamhet i Sydafrika och växande kapitalexport till Brasilien samt finansierar via medlemskapet i Världsbanken stora lån till Chile, Brasilien och Indonesien.

Det är som en del av *hela* denna u-landspolitik vi skall förstå de underligheter, de logiska glapp som uppstår i utrikesministerns resonemang om det svenska biståndets inriktning och valet av programländer.

I vpk:s motion om biståndspolitik, nr 1625, har vårt parti utförligt motiverat vilka förändringar det vill se i svensk biståndspolitik. Vi har förklarat att vi vill minska det multilaterala biståndets andel, eftersom Sverige inte har någon kontroll över vad dessa pengar används till, exempelvis av den USA-dominerade Världsbanksgruppen. Vi har förklarat att vi vill ha obundet bistånd. Bara då är det sakligt korrekt att kalla det bistånd. Bundet bistånd skall öppet redovisas som den industrisubvention eller det arbetsmarknadsstöd som det faktiskt är. Vpk vill också att svenska industriintressen inte skall blandas ihop med biståndspolitik.

Men den borgerliga regeringen har öppnat slussarna för exportindustrins inflytande. Tillkomsten av Fonden för industriellt samarbete med u-länderna är det tydligaste men sannerligen inte det enda exemplet på hur biståndspolitikerna i borgerliga händer håller på att bli en integrerad del av svensk exportindustris marknadsföring. Med ytterligare några års borgerlig regering torde det bli administrativt korrektare att redovisa biståndet under någon annan titel i budgeten, förslagsvis under rubriken Exportfrämjande åtgärder m. m.

---

*Internationellt
utvecklingssamar-
bete m. m.*

I sin proposition skriver utrikesministern: Situationen i tredje världen och utvecklingen av nord-syd-relationerna understryker vikten av en aktiv och samordnad svensk u-landspolitik. I detta instämmer vi kommunister helhjärtat och med oss en stor solidaritetsopinion i vårt land. Men kanske Ola Ullsten då vill förklara – för oss och för den växande del av svenska folket som inte är folkpartister och som följaktligen står litet främmande inför den liberala ideologins kluvenhet och säregna logik – hur följande sakförhållande går att förena med utrikesministerns syn på "samordnad svensk u-landspolitik"?

Bistånd till ANC i Sydafrika utgår i år med 16 miljoner och till SWAPO i Namibia med 27 miljoner, alltså summa 43 milj. kr. till de organisationer som bekämpar det rasistiska avskummet i Sydafrika, samtidigt som svensk storindustri – samma storföretag som visserligen under andra budgettitlar, men av samma svenska regering så rundhänt tilldelas stora subventioner och bidrag av skattepengar – tillåts fortsätta att bedriva sin verksamhet i Sydafrika, en verksamhet som naturligtvis stärker rasistmakten där. Är inte detta att med den ena handen ge de förtryckta gåvor och med den andra handen ge dem en örfil? Betyder "samordnad svensk u-landspolitik" i regeringens vokabulär något helt annat än det gör för den internationella solidaritetsopinionen i vårt land? Med vem samordnar regeringen sin u-landspolitik? Med de stora svenska Sydafrikaföretagen? För om u-landspolitiken samordnas med intressena hos befrielseörelserna och de förtryckta i södra Afrika skulle den innebära en konsekvent satsning på att isolera Sydafrika, inte på att driva affärer med regimen där.

Vad beror denna kluvenhet på? På liberal ideologi eller snöd vinning eller bådadera? Kanske den svenska regeringen och exportindustrin rent av vill stå med ett ben i vartdera lägret för alla eventualiteters skull.

Sverige kan naturligtvis inte stödja alla världens fattiga och inte heller alla världens fattiga länder. Därför har riksdagen ställt upp bestämda mål för svenskt bistånd. Dessa skall leda Sveriges av naturliga skäl begränsade biståndsresurser dit där de når den största effekten. Värden som arbetande svenska människor skapat skall via svenskt skatteuttag och svenska biståndskanaler förmedlas till fattiga arbetande människor i den s. k. tredje världen. När arbetande människor i vårt land stöder att stora penningssummor används till bistånd gör de detta i förhoppningen att pengarna verksamt skall bidra till att förändra de fattigas levnadsvillkor. Därför är det också i deras ögon nödvändigt att biståndet styrs dit där det kan befördra utveckling bort från fattigdom och nöd.

I propositionen säger utrikesministern:

"Sveriges bistånd skall, enligt mål som riksdagen har fastställt, öka u-ländernas resurser och tillväxt, främja ekonomisk och social utjämning, medverka till en demokratisk samhällsutveckling och stödja en utveckling mot ökad ekonomisk och politisk självständighet. I första hand skall samarbetet inriktas på länder som själva för en politik där dessa mål står i centrum.

Samtidigt ter sig en klar inriktning av biståndet på de fattigaste länderna allt mer självklar.”

Herr talman! Detta måste förstås så, att svenskt bistånd enligt regeringen skall inriktas på fattiga u-länder som sätter en tillväxt som främjar ekonomisk och social utjämning i centrum och som satsar på en demokratisk samhällsutveckling för sina fattigaste medborgare, en samhällsutveckling som leder landet mot ökad ekonomisk och politisk självständighet.

Men hur kan regeringen då med öppna ögon föreslå fortsatt bistånd till länder som Bangladesh, Indien, Pakistan och Kenya? Det finns ju inte en seriös kännare av dessa länder som skulle drömma om att påstå att regimerna där sätter ”ekonomisk och social utjämning i centrum” eller att dessa regimer skulle satsa på en utveckling präglad av sina fattigas behov.

Att fortsätta med att år efter år ge dessa fyra länder en stor del av biståndet – i år 585 miljoner eller en fjärdedel av det direkt landinriktade biståndet – är ju en direkt utmaning mot arbetande människor i Sverige och mot den solidaritetskänsla som ligger bakom deras stöd åt svenskt bistånd. Detta särskilt som regeringen i samma andetag stoppar biståndet till Cuba och skär ned biståndet till Vietnam – länder som ingen, oavsett uppfattning om de politiska systemen där, bestrider satsar på en utveckling som kommer de fattiga till godo. Men några sådana skäl talar sannerligen inte för bistånd till t. ex. Bangladesh och Pakistan.

Pakistan: Den nuvarande militärdiktaturen satsar på en traditionell marknadsekonomisk utveckling. På landsbygden har nya utsäden, i kombination med större tillgång på vatten från brunnar, lockat jordägare att säga upp sina arrendatorer. Antalet jordlösa växer snabbt. Storjordägare satsar på mekanisering. Avkastningen och arbetslösheten stiger på landsbygden, och inkomstklyftorna ökar. Också i städerna har antalet fattiga ökat och den redan ojämna inkomstfördelningen försämrats. Pakistan tilldelas i år 40 milj. kr. Allt är importstöd. Merparten har använts till att betala Volvokontrakt. Detta bör inte benämnas bistånd utan kommersiellt samarbete. Programbistånd har små möjligheter att uppfylla de biståndspolitiska målen med tanke på landets allmänna utvecklingspolitik. Varför ges detta bistånd till Pakistan, Ola Ullsten?

Bangladesh: Andelen mycket fattiga ökar. Andelen jordlösa ökar mycket kraftigt liksom de fåtaliga storböndernas jordinnehav. Alla bedömare är ense om att de fattiga blir allt fler och allt fattigare och att de rika blir rikare. Inga allvarliga försök har gjorts av regimerna att bryta den tydliga utvecklingen mot vidgade sociala klyftor.

En bedömning av möjligheterna att med de insatser Sverige stöder nå ut till den ständigt växande gruppen av absolut fattiga leder till slutsatsen att det är utomordentligt svårt att genom bilaterala biståndsinsatser i Bangladesh påverka de fattigas situation.

Två tredjedelar av det svenska biståndet till Bangladesh är importstöd. Detta importstöd saknar helt förutsättningar att bidra till förverkligandet av de biståndspolitiska målen. Men det ger naturligtvis en hel del beställningar hos svensk industri. Bangladesh föreslås i år få 130 milj. kr. i bistånd. Varför

Tisdagen den
29 april 1980

---

*Internationellt
utvecklingssamar-
bete m. m.*

ges 130 miljoner i bistånd till Bangladesh, Ola Ullsten?

Herr talman! Vietnam är nu utsatt för en makalös smutskastning. Och inte bara detta, utan moderaterna har nu lyckats få igenom en sänkning av biståndet. Någon motivering lämnas inte. För det kan väl inte vara så att landet blivit så rikt? Eller kan det vara så att Vietnams regering upphört med att fördela landets knappa resurser rättvist? Om vietnamesiska medborgare på grund av fattigdomen inte orkar med att leva i landet utan lämnar detsamma, så faller ansvaret tungt över USA. USA har åstadkommit en förstörelse av Vietnam som saknar motstycke i historien. Det är faktiskt ett under att Vietnam trots detta ändå kan garantera människorna en social standard och en humanitet som saknas i många andra u-länder som inte genomgått det lidande och den förstörelse som Vietnam har genomgått. Inte nog med att USA ödelade och förgiftade Vietnam, man har dessutom efter krigsslutet systematiskt saboterat uppbyggnaden av landet. USA åtog sig högtidligt i Paris att betala krigsskadestånd. Men USA har till dags dato inte betalat ett öre. I stället har man svarat med ständiga ekonomiska och propagandistiska angrepp. Jag har inte hört ett ord från centern, folkpartiet eller moderata samlingspartiet om USA:s vägran att betala för sin skadegörelse.

Visst begär också Vietnam fel, och visst har detta land brister. Men vad begär man egentligen? Hur tror ni att många av de människor i södra Vietnam som påtvingades det amerikanska livsmönstret, som tvingades ta avstånd från Vietnams fina kulturtraditioner, reagerar när de helt plötsligt inser att de inte längre kan använda det amerikanska livsmönstret? Nu måste de ställa upp för att återupprätta sitt eget land. Nu måste alla göra samma insats efter förmåga för att återuppbbygga landet. Nog förstår ni borgerliga ledamöter svårigheterna, men ni utnyttjar dem för att angripa Vietnam på samma sätt som USA gör. Angreppen från de borgerliga partirepresentanterna blir inte färre av att detta fattiga lands människor förutom att de besegrat världens mäktigaste krigsmaskin dessutom har fräckheten att insistera på att de själva skall bestämma över sitt land och dess naturrikedomar.

Herr talman! Vi yrkar i vår motion 1625 att biståndet till Vietnam skall höjas till 450 milj. kr. för kommande budgetår. Dessutom föreslår vi att det skall utgå katastrofbistånd till Vietnam, Laos och Kambodja med 100 milj. kr.

Herr talman! Ett annat land där man kan se ungefär samma imperialistiska mönster som Vietnam utsatts för är Cuba. För några år sedan lyckades de borgerliga med lottens hjälp sänka biståndet till Cuba, och i och med detta budgetår upphör det helt. Trots ekonomiska och propagandistiska sabotagehandlingar från USA:s sida lyckades Cuba efter revolutionen att förbättra folkflertalets kulturella, ekonomiska och sociala förhållanden på ett sätt som saknat motstycke i övriga Latinamerika, där USA som bekant står som beskyddare. Som vanligt tog moderaterna kommandot för att angripa Cuba. Och som vanligt traskade så småningom folkpartiet och centern patrull med högerkrafterna i deras förvridda biståndspolitik. Man påstod helt plötsligt att

Cuba blivit för rikt. Detta var naturligtvis icke med sanningen överensstämmande. Det hade blivit bättre på Cuba än när USA backade upp den förhatliga Batistaregimen, men ännu återstod mycket att göra. När biståndet trappades ner var Cuba mitt inne i en industrialiseringsprocess och i behov av bistånd. Då slog borgarpartierna till.

Enligt de uppgifter jag har, herr talman, pågår i dag en stor militär styrkedemonstration utanför Cubas kust. Det är USA som tidigare än väntat börjat skramla med vapnen. Det som nu pågår betraktas som mycket allvarligt. Nicaragua har protesterat, och Costa Rica har vädjat till Jimmy Carter att inställa denna militärmanöver. Vad anser utrikesministern om detta? Tänker han ta några initiativ för att förmå USA att besinna sig?

Vi har, herr talman, yrkat att biståndet till Cuba skall fortsätta att utgå med 70 milj. kr. för kommande budgetår.

Med detta vill jag yrka bifall till motion 1625 utom när det gäller yrkandet om ökat anslag till Angola, där vi kommer att stödja den socialdemokratiska reservationen, i vilken man föreslår ett högre belopp än vi har begärt.

Övriga frågor – södra Afrika, Nicaragua, Kampuchea, PLO, Östtimor, POLISARIO m. fl. – kommer att behandlas utförligt av Oswald Söderqvist och Eva Hjelmström.

GEORG ÅBERG (fp):

Herr talman! "Åtstramningar på grund av det kärva ekonomiska läge som vårt land befinner sig i får inte gå ut över de svaga i samhället." Så brukar det sägas, även om bedömningarna varierar i fråga om var gränsen går mellan svaga och mer gynnade medborgare. När vi talar om "samhället" i detta sammanhang blir det tyvärr ofta så att vi närsynt ser oss omkring enbart i vårt eget land, att vi bara tänker på olika grupper bland det fåtal miljoner människor som är Sveriges befolkning.

Men vi bör akta oss noga för att bli så nationellt egoistiska att vi glömmer bort de verkligt svaga och fattiga på vår jord. Det finns hundratals miljoner människor för vilka svält och undernäring är en fruktansvärd realitet och en till synes ofrånkomlig del av vardagen. Det finns människor för vilka exempelvis vatten – en vara som vi slösar med hur som helst – kan betyda skillnaden mellan liv och död. Vi får inte glömma de miljontals barn som aldrig får chansen att gå i en skola och som därför aldrig kan känna att de uppnår ett acceptabelt människovärde. Vi får inte glömma de sjuka och handikappade, som inte kan få den enklaste vård därför att alla resurser saknas i deras eget land, eller de miljoner flyktingar som till alla andra lidanden också måste lägga det att de t. o. m. saknar ett land som de kan kalla sitt eget.

Tyvärr får man allt emellanåt höra att människor nämner biståndsanslagen som den del av budgeten där det kan göras besparingar. Det är korttänkt egoism som dikterar sådana yttranden. Dess bättre har sådana tankar inte fått slå rot i utrikesutskottet eller – hoppas jag – i riksdagen som helhet. De meningsskiljaktigheter som går igen i reservationerna rör sig ju huvudsakligen om olika bedömningar i prioriteringarna av olika anslagsposter.

*Internationellt
utvecklingssamar-
bete m. m.*

Jag vill redan nu, herr talman, som representant för folkpartiet yrka bifall till hemställen i utrikesutskottets betänkande nr 20 i dess helhet. Utskottets ordförande har ju berört de flesta reservationerna, och där han har gett uttryck för utskottsmajoritetens uppfattning instämmer jag med honom. Jag vill därför endast gå in på några få enskilda reservationer.

I reservation nr 13, som bygger på den socialdemokratiska motionen 1133, yrkandet 15, beträffande rubriken Särskilda program, vill man pruta 45 milj. kr. i propositionens förslag – detta trots att regeringen redan prutat 25 milj. kr. i förslaget i SIDA:s petita. Anslaget Särskilda program används ju till s. k. ämnesinriktad verksamhet i samarbete med FN:s fackorganisationer och andra liknande organisationer. Eftersom detta närmast får betraktas som ett komplement till SIDA:s landprogrammerade verksamhet har anslaget rätt stor betydelse och kan få ännu större betydelse allteftersom förändringar sker beträffande länderprogrammen.

Även förra året hade utskottet att behandla ett förslag liknande det som nu framförts av reservanterna, men det avstyrktes av utskottet och avslogs sedan av kammaren med motiveringen att den ämnesinriktade verksamheten tillgodosåg väsentliga ändamål. Utskottet gör ingen annan bedömning i år och tillstyrker därför propositionens förslag om höjning av anslaget från nuvarande 175 milj. kr. till 195 milj. kr. för nästa budgetår.

Motionärernas motivering för sänkning av anslaget Särskilda program förefaller svag, och man får närmast en känsla av att det här anslaget fått bli det som skulle släppa till medel för att man skulle uppnå balans i de förslag till ökade anslag för andra ändamål som framförts i samma motion.

Så ett par ord om reservation nr 4, som bygger på och motiveras av den moderata motionen 1127.

Man kan ha en viss förståelse för motionärernas och reservanternas åsikt, att viss restriktivitet bör iakttas då det gäller bistånd till länder som befinner sig i angreppskrig och liknande situationer. Men samtidigt måste man hålla isär biståndspolitiken och den utrikespolitik som har till uppgift att väga och bedöma politiska företeelser i mottagarländerna och deras övriga utrikes- eller inrikespolitiska handlande – detta i varje fall så länge nuvarande normer för vår biståndspolitik är gällande.

Förra året aktualiserade riksdagen en översyn av det bilaterala biståndets fördelning och innehåll. Regeringen har i överensstämmelse med detta gett SIDA i uppdrag att inkomma med material som belyser utvecklingen i programländerna. Utskottets majoritet har därför ansett det vara riktigt att avvakta SIDA:s rapport och regeringens bedömning av resultatet. Folkpartiet står helt bakom detta uttalande.

Jag vill också gå in på avsnittet Stöd till enskilda organisationers verksamhet.

Den uppräknade med 15 milj. kr. som görs i propositionen är mycket väl motiverad, och den har inte heller mött något motstånd i utskottet. Den successiva ökning av detta anslag som skett under senare år har ganska väl anpassats efter de aktuella organisationernas behov och verksamhet i en rad u-länder. Det tycks alltmer stå klart för en intresserad allmänhet att de medel

som slussas genom frivilligorganisationerna är väl använda pengar. Detta sagt om alla dessa organisationer och utan att jag därmed gör någon gradering. Sedan är det ju rätt naturligt att resultaten varierar något beroende på att det råder olika förhållanden i olika länder, förhållanden som kan underlätta eller försvåra genomförandet av olika projekt. Men som helhet är resultaten enligt min mening glädjande.

Det är därför förvånande att vpk i motionen 1625 – som jag ser det – underförstått söker misstänkliggöra en del av frivilligorganisationerna genom att föreslå att detta anslag på sikt skall styras över till den biståndsverksamhet som bedrivs i fackliga eller liknande organisationers regi. Bakom frivilligorganisationerna ligger ju i allmänhet ett starkt socialt engagemang. Detta yttrar sig också på det sättet att organisationerna själva svarar för 20 % av de kostnader som de olika projekten belöper sig på. Eftersom dessa pengar samlas in bland medlemmarna – f. ö. av deras redan beskattade inkomster – ligger det i sakens natur att man söker uppnå bästa möjliga resultat för pengarna. Detsamma blir ju då också förhållandet med de medel som SIDA anslår till organisationerna.

Om det skulle vara så att någon av dem misskötte sig är jag övertygad om att SIDA med det snaraste skulle ta itu med ett sådant förhållande. I stället tycks det ju vara så, att SIDA har visats ett mycket stort förtroende för det arbete som ute på fältet utförs av organisationernas volontärer eller andra arbetare inom projekten. Även propositionen innehåller ju ett erkännande av denna verksamhet. Personligen känner jag bäst till missionernas arbete, och jag kan garantera att där – om någonstans – når medlen fram till de allra fattigaste i de samhällen som det gäller. Det är ju de mest behövande som i första hand skall hjälpas. Det engagemang som vpk brukar visa för de allra fattigaste – ett engagemang som jag faktiskt tror är äkta – borde i stället leda till att frivilligorganisationerna på allt sätt, också av vpk, uppmuntrades i sin verksamhet.

Omständigheterna har gjort att jag vid vissa tillfällen haft möjlighet att se hur en del av dessa organisationer, i första hand missionerna, arbetat och arbetar. I all hast och mycket koncentrerat vill jag peka på ett projekt som jag nyligen hade i uppdrag att besöka och utvärdera. Det gällde Pingstmissionens u-landshjälps fiskeriprojekt med tillhörande delprojekt på ön Bholá i Bangladesh. För detta projekt har SIDA anslagit ca 3 milj. kr., och missionen i fråga har alltså själv bidragit med ca 600 000 kr.

Projektet startades för knappt tre år sedan och var egentligen en uppföljning av tidigare engagemang efter den svåra tyfon som drabbade Bangladesh 1970 och som krävde mer än en halv miljon människors liv. En hjälpåtgärd var att man byggde ett barnhem och startade en yrkesskola. Samarbetet med landets myndigheter gick mycket bra, och förslag om ett fiskeriprojekt framställdes. Jag vill understryka att det är de allra fattigaste som hela tiden har stått i centrum för intresset från missionen i fråga. Inga som helst politiska bedömningar har gjorts i det hänseendet. Det är väl ändå en aning cyniskt att låta bli att hjälpa de människor som befinner sig i nöd bara därför att de råkar lyda under en regim av det ena eller det andra slaget.

Eftersom jag i viss mån var inkopplad i förarbetet vid den tidpunkt då fiskeriprojektet skulle påbörjas var det med stor spänning som jag såg fram emot att få göra en utvärdering av detsamma. Jag är fullständigt objektiv då jag säger att resultatet blev mycket bättre än jag hade vågat hoppas. Jag styrktes i denna uppfattning såväl av SIDA:s personal i landet som av de nationella myndigheter som jag hade livlig kontakt med.

Som illustration till vad jag har sagt vill jag nämna följande. De 26 fiskare från orten Raddaballov som från början hade anställts vid det lilla projektet hade under denna korta tid lärt sig att helt på egen hand klara av ett motoriserat fiske med båtar som var litet större än de själva var vana vid. De hade ingen erfarenhet av motorer då de började arbeta inom projektet, och rakt ingen tidigare erfarenhet av det fiske med partrål som de nu bedrev med framgång. Deras årsinkomster hade mer än tredubblats under den tid som gått sedan projektet startades.

De hade bildat ett eget kooperativ, i vilket de valt en styrelse och en ordförande. I samarbete med svenskarna hade de beslutat sig för att av sina inkomster från varje fångstresa skjuta till ett litet sparkapital. Snart har de möjligheter att skaffa sig egna båtar, och det är mycket ovanligt eftersom de flesta fiskare normalt är i händerna på båtägande affärsmän på land. Vid samtal med fiskarna fann jag det påfallande med vilken optimism de såg framtiden an, trots den stora fattigdom som annars är rådande i dessa trakter.

Till detta bör läggas att dessa fiskare för ett par år sedan var analfabeter och att i dag alla kan läsa och skriva – detta tack vare att till fiskeriprojektet knöts redan från början en undervisning av enkelt slag i syfte att höja de infödda medarbetarnas standard och människovärde.

Och det var inte bara dessa som hade lärt sig läsa. Alfabetiseringsverksamheten har spritt sig som ringar på vattnet. I dag finns på ön Bhola, i projektets regi, 24 skolor för vuxna och 28 skolor för barn med sammanlagt ca 1 000 elever. Detta är fantastiskt, enligt min mening, om man betänker att allt detta sker inom ett av de allra fattigaste distrikten i ett av världens fattigaste länder. Det sker inom ett område där för bara några år sedan myndigheterna uppgav att läskunnigheten var så låg som 2 %.

Men det är inte bara detta som blivit resultatet av SIDA-pengarna till fiskeriprojektet. På hälsovårdssidan har också startats en del andra aktiviteter av de svenska anställda och deras anhöriga. Som exempel kan jag nämna: Redan "etablerade" bybarnmorskor fick gå igenom treveckorskurser där inte minst hygien fick en framträdande plats – detta för att man om möjligt skulle kunna bromsa den stora barnadödligheten vid förlösningar och senare.

Efter kursen erhöll barnmorskorna var sin väska innehållande en del enkla hjälpmedel, som t. ex. ett plastskynke, för att barnaföderskan skulle slippa ligga direkt på jordgolvet, vilket annars inte är alltför ovanligt. En sax för att klippa av navelsträngen med var en nyhet för de flesta av dem, som tidigare varit vana vid att använda t. ex. samma skära som vanligtvis kom till användning ute på fälten.

Som ett annat led i samma arbete hade anställts ett par infödda sjuksköterskor, som undervisade en del unga kvinnor, vilka i sin tur ute i byarna instruerade blivande mödrar eller småbarnsmammor i en efter förhållandena anpassad näringslära. Och naturligtvis kom hygienien in också här på ett markant sätt.

Låt mig slutligen också nämna en verksamhet speciellt inriktad på kvinnorna inom distriktet. Redan från projektets början startades en undervisning i jutetillverkning, varvid man knöt an till en yrkeskunnighet, som redan finns på många håll i landet. Bland dessa fattiga fiskarhustrur eller andra kvinnor i trakten verkade det finnas något av en tröskel, som det till en början var svårt att komma över, då de skulle lämna sin undanskuffade plats för att själva producera någonting. Några djärva började emellertid.

Allteftersom de andra såg hur deras släktingar förkovrade sig i sitt yrke och förtjänade egna pengar växte intresset och därmed antalet som ville vara med. Dessa kvinnor har på denna korta tid gått igenom en förvandling som är häpnadsväckande.

Vid mitt andra besök, för några veckor sedan, fanns det 65 medlemmar i det kooperativ som kvinnorna själva startat – naturligtvis med lämplig stöttning från svensk sida. De har utsett sin egen ordförande och har själva hand om såväl produktion som försäljning. Enligt min uppfattning är enbart denna höjning av dessa kvinnors standard och status väl värd hela det belopp som SIDA satsat på alla de delar av projektet som jag här mycket rapsodiskt har berört. Denna satsning på att höja kvinnornas standard och människovärde harmonierar också mycket väl med motivet bakom vpk-motionens förslag att också kvinnoorganisationer skall få räknas med som mottagare av anslag.

En stor del av den resa jag nämnt gjorde jag i sällskap med vad man kan kalla en av de ledande verkscheferna i landet. Han underströk med eftertryck gång på gång hur mycket det betyder att frivilligorganisationer som denna har möjlighet att gå ned till de allra fattigaste och bistå dem.

Fru talman! Jag har här tagit endast ett exempel. Jag vet att det kan mångfaldigas – man kan ge exempel från alla svenska frivilligorganisationers verksamhet över hela vår värld.

Med detta vill jag sluta, och jag yrkar alltså bifall till utskottets hemställan i alla dess delar.

Under detta anförande övertog förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

MATS HELI.STRÖM (s):

Fru talman! Händelseutvecklingen i södra Afrika har den senaste tiden såväl politiskt som ekonomiskt och militärt inneburit stora förändringar, som också bör få konsekvenser för biståndet från Sverige.

Sydafrika har trappat upp sina militära angrepp på frontstaterna, särskilt under det senaste året i södra Angola med mycket häftiga upprepade bombningar. Detsamma gäller delar av Zambia.

---

*Internationellt
utvecklingssamar-
bete m. m.*

Den andra strategin från Sydafrikas sida är att försöka göra södra Afrikas fria stater ekonomiskt beroende av Sydafrika.

I detta läge har frontstaterna samlat sig till ett försök till ekonomiskt samarbete sinsemellan för att minska beroendet av Sydafrika. Detta försök görs i ett svårt läge: ekonomin i många av staterna är till följd av torka – inte minst i Östafrika – utomordentligt dålig. Ändå har de nio frontstaterna samlat sig i Lusaka kring en deklaration med ett handlingsprogram för att minska det ekonomiska beroendet av Sydafrika. Detta handlingsprogram har en lång rad konkreta punkter. I det sammanhanget måste vi också se Zimbabwes frihet och självständighet. Politiskt, ekonomiskt och socialt är det en mycket stor framgång. Kriget är slut. Återuppbyggnaden kan börja. Ekonomiskt samarbete kan då också börja mellan Zimbabwe och de andra frontstaterna.

I detta läge är det viktigt att Sverige ökar sitt bistånd till frontstaterna och till befrielseörelserna och flyktingstödet i södra Afrika. Nu när frontstaterna gör konkreta försök att bli ekonomiskt oberoende av Sydafrika och när de har egna förslag färdiga, måste de kunna räkna med vår solidaritet. Det gäller dessutom krigshärjade länder, som Angola, eller länder som genomlever en utomordentligt djup ekonomisk kris, såsom Tanzania, som dessutom har drabbats av mycket svår missväxt.

När det gäller frontstaterna och befrielseörelserna yrkar vi socialdemokrater högre belopp än vad regeringen har föreslagit, inemot 100 milj. kr. Den borgerliga majoritetens argumentering, framför allt beträffande Angola, är mycket egendomlig. Man säger att Angola inte behöver pengar, Angola har en bra betalningsbalans. Det är ett mycket svagt argument. Visserligen är det i och för sig riktigt att Angola har haft en hygglig betalningsbalans för något år sedan, men den är redan svagare.

Men de biståndsramar som vi beslutar om här i riksdagen skall ju vara ett uttryck för vilken omfattning av biståndet som vi vill planera för inför framtiden. Även om Angola har en bättre betalningsbalans än en rad andra stater i Afrika som har direkt kris har Angola stora tekniska flaskhalsar. Man har mycket svårt att få i gång sin transportapparat sedan portugiserna lämnade i stort sett all förvaltning och försvann. Man har också stora flaskhalsar när det gäller hamnanläggningar och sjötrafik. Man har mycket stora svårigheter att klara transporter för matförsörjningen. Man har behov av tekniskt bistånd, personalbistånd och liknande på nästan alla områden. Man har utomordentligt stora utvecklingsbehov i Angola. Därtill kommer att Angola nästa år skall besluta om en utvecklingsplan för landets framtid som också skall börja realiseras nästa år. Det är en utvecklingsplan som man tidigare inte haft och där man kraftigt prioriterar utbildning, hälsovård och jordbruk och där det verkligen borde finnas med ett högre svenskt bistånd, såsom vi har föreslagit. Detsamma gäller befrielseörelserna, SWAPO i Namibia och ANC i Sydafrika, samt stödet till flyktingarna. Nu kommer Namibia ännu mer i blickpunkten efter Zimbabwes frigörelse.

Sydafrika kan ändå gå till nya aktioner för att försvåra SWAPO:s arbete.

Vi bör därför öka vårt bistånd till SWAPO. Vi bör öka biståndet till ANC:s civila verksamhet också.

En nyckelfråga för frontstaternas ekonomiska samarbete är, som de själva har framhåvt i deklarationen i Lusaka, möjligheterna till regionalt samarbete när det gäller transporter. Det är en helt avgörande fråga.

Mycket av det ekonomiska oberoende man strävar efter kommer att stå och falla med om man kan bli transportmässigt oberoende eller mindre beroende av Sydafrika. På sikt kan Zimbabwe:s självständighet underlätta och vara viktig härvidlag, men i början kommer många svåra flaskhalsar att kvarstå när det gäller transporter i Zimbabwe, som måste repatriera flyktingar, som har ett i många fall sönderslaget vägnät och som inte kan räkna med andra länders hjälp så mycket till en början.

Troligen finns det här ett fält för ett verkligt konstruktivt och fruktbart svenskt samarbete, om vi engagerar oss i en uppbyggnad av den regionala transportapparaten och det regionala transportsamarbetet som de nio frontstaterna nu föreslår i sitt handlingsprogram i Lusaka. Jag vill uppmana den svenska regeringen att ta sådana initiativ att man genom bistånd och samarbetsavtal, t. ex. av den typ som vi socialdemokrater har föreslagit, skall kunna gå in på transportområdet – och självfallet också på andra områden – för att stötta upp och ge hjälp till det handlingsprogram för ekonomiskt oberoende som de nio frontstaterna nu har gått ut med.

Mycket av den diskussion vi har fört under utrikesdebatten och i någon mån också här i dag har gett en mycket dystur bild av utvecklingen i världen – på många håll en utveckling till det sämre. Men Zimbabwe:s frihet och självständighet är en av de få verkligt positiva händelserna på senare tid. Vi måste uttrycka vår beundran för och vår tacksamhet till de människor som har arbetat, lidit och dött för Zimbabwe:s frihet. Friheten är odelbar, och Zimbabwe:s frihet är viktig också för oss.

Den nya staten Zimbabwe har många stora försörjningsproblem när det gäller att komma i gång som en självständig stat. Där måste Sverige hjälpa till – och vi är också överens om att Sverige skall göra det. På längre sikt kan Zimbabwe ha goda förutsättningar att utveckla en stark egenekonomi, men då måste man först brygga över de första årens startsvårigheter med ett mycket generöst bistånd.

Landet står inför en akut kris när det gäller maten. Självständigheten kommer ett halvt år för sent. När befolkningen kommer att återvända till byarna är det för sent att skörda; det är helt omöjligt att rädda skörden i år i Zimbabwe. En skörd kommer därför i många delar av landet att gå till spillo. Till det skall då läggas att man nu har haft två år av svår torka och att man av majs, som i stora delar är basmaten och som ofta exporterats tidigare, har fått en skörd som ligger mellan 50 och 70 % under det normala. Ett massivt bistånd måste alltså lämnas till Zimbabwe från Sverige och andra länder samt från de internationella biståndsgivarna, eftersom en skörd helt enkelt inte finns. Skall landet ha någon möjlighet till en bra start i självständigheten måste den maten komma som bistånd till Zimbabwe under det första året.

Tisdagen den
29 april 1980

---

*Internationellt
utvecklingssamar-
bete m. m.*

Landets återuppbyggnad efter kriget är naturligtvis den andra stora prioriteringen. En miljon människor av sju miljoner i Zimbabwe har ryckts upp från sina byar och fått lämna sina hem. Långt över hälften av skolorna och sjukhusen är stängda eller förstörda. – Vägarna har vi redan talat om. Ett par hundra tusen flyktingar skall nu hem till sitt land och sina byar. De skall hem till ett land där i dag 20 % av befolkningen lever i svår undernäring. Återuppbyggnadshjälpen är naturligtvis den andra stora akuta prioriteringen efter maten.

När nu kriget upphört kommer inemot 60 000 soldater – vita och svarta – att lämna arméerna, avmobiliseras och bli civila. Det är bra. Men de behöver jobb när de kommer ut från barackerna. De 60 000 jobb som behövs bara för dem är ungefär lika mycket som en tredjedel av alla industrijobb som i dag finns i Zimbabwe. Därtill skall läggas de långt över 100 000 människor som direkt har blivit arbetslösa under krigets tid men som tidigare haft jobb, och därtill kommer naturligtvis hela den dolda arbetslösheten. Mugabe, den förste premiärministern i den nya staten, har lagt fram ett program där man säger att det behövs ungefär 60 000 industrijobb om året, om Zimbabwe skall ha en möjlighet att klara målet om full sysselsättning på längre sikt.

Vi har ett ansvar för att ställa upp inför Zimbabwes självständighet med ett stort svenskt biståndsprogram. Den socialdemokratiska tidigare regeringen var en av de första som, för länge sedan, började ge ett stöd till befrielseströrelserna ZANU och ZAPU i Zimbabwe. Nog knorrades det en del i början från borgerliga politiker av olika schatteringar när det stödet inleddes från svensk sida. Det är mot den bakgrunden bra att det nu finns en stor uppslutning i Sverige bakom den process som har lett fram till frihet och självständighet för Zimbabwe och bakom det svenska biståndet.

Zimbabwes premiärminister Robert Mugabe har sagt så här vid självständighetsförklaringen:

”Om jag i går bekämpade dig som fiende, så har du i dag blivit en vän och en allierad med samma nationella intressen, lojalitet, rättigheter och skyldigheter som jag själv. Om du hatade mig i går så kan du i dag inte undvika den kärlek som binder dig till mig och mig till dig – – –

Hela världen ser på oss i dag. Det är sannerligen många länder i det internationella samfundet som förvånas över hur snabbt och oväntat vi gått från krig till fred. Vi har vunnit många länders goodwill och kan med tillförsikt vänta oss att få del av det tekniska och ekonomiska bistånd som det är möjligt för dem att ge oss.”

Fru talman! Låt oss i Sverige ställa upp på denna vädjan från det fria Zimbabwe!

Jag yrkar bifall till de socialdemokratiska reservationerna 5, 6, 7 och 12.

FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Jag får meddela att anslag om kvällsplenum nu uppsatts.

Tisdagen den
29 april 1980

---

*Internationellt
utvecklingsamar-
bete m. m.*

Utrikesministern OLA ULLSTEN:

Fru talman! Det är gott om dystra prognoser för 1980-talet och lätt att hemfalla åt en handlingsförlamande pessimism. Den säkerhetspolitiska situationen har förvärrats under de senaste åren. Kapprustningen tar allt större resurser i anspråk. På det ekonomiska planet står världen just nu inför större problem än någonsin tidigare under efterkrigstiden.

Det är i en sådan situation stor risk att man runt om i den rika världen ser de redan ganska magra biståndsbudgetarna som en tänkbar besparingspost och uppfattar konkurrensen från lågprisländerna som ett hot som måste avväjas med nya handelsrestriktioner.

Solidariteten sitter, som Georg Åberg sade i sitt utmärkta anförande, alltid trångt när det kärvar i ekonomin. Men att tro att industriländernas kris kan lösas med mindre bistånd till och ökad isolering av utvecklingsländerna är fel – också från rent ekonomisk utgångspunkt. I stället är det så att rika och fattiga länder är starkt beroende av varandra. Detta ömsesidiga beroende i en alltmer komplex världsekonomi är i själva verket det mest karakteristiska i dagens internationella ekonomiska situation. Ökat samarbete i stället för mera av isolering mellan länderna är den enda vägen ur de svårigheter vi står inför. Vår u-landspolitik skall ses som en del av detta samarbete och måste därför också, mer än vad vi kanske har gjort tidigare, sättas in i sitt ekonomiska sammanhang.

De problem som dominerar på det ekonomiska området när vi nu går in i 1980-talet kan naturligtvis beskrivas på många sätt. Låt mig nämna fyra punkter:

1. den finansiella obalansen mellan oljeländerna och resten av världen,
2. nödvändigheten av att ge de u-länder som vi också kallar de nya industriländerna en plats i en reformerad internationell arbetsfördelning,
3. hotet om att stigande priser på olja och livsmedel skall undergräva möjligheterna till försörjning och överlevnad för hundratals miljoner människor i de andra, de verkligt fattiga, u-länderna samt
4. nödvändigheten för OECD-medlemmarna att i sina länder klara hotet mot sysselsättningen, bekämpa inflationen och sanera statsfinanserna.

De stora finansiella obalanserna till följd av industrivärldens beroende av oljeimport är inget nytt eller unikt. Det problemet har präglat den internationella ekonomin sedan krisen 1974–1975.

Problemet löstes den gången därför att tillräckligt många länder kunde och ville låna av OPEC:s överskott för att fortsätta att importera. Särskilt de nya industriländerna lånade väldiga belopp på de privata kapitalmarknaderna för att finansiera sina ambitiösa investeringsprogram. Man räknar med att den här typen av u-länder med sin efterfrågan på industrivaror räddade två à tre miljoner jobb hos de västliga industriländerna.

För den treårsperiod som nu ligger framför oss kan vi räkna med att OPEC-länderna får ca 75 miljarder dollar kvar per år när de har betalat för sin egen import.

Vilken roll kommer dessa pengar att spela i världskonomin? Kommer de, som under oljekrisen 1974–1975, att i huvudsak användas till produktiva

investeringar som ger jobb eller kommer de att bidra till ökad inflation och bli ett hot mot sysselsättningen? Risken för det senare är dess värre ganska stor om ingenting görs för att motverka en sådan utveckling.

Anledningen till att den risken är påtaglig är att de länder som skulle låna pengarna för investeringar redan är hårt skuldsatta. Både i öst och bland tredje världens länder finns de som redan tvingas använda 30–40 % av sina exportinkomster för att betala räntor och amorteringar på utlandslån.

Inte heller bland den kategori industriländer som Sverige tillhör finns just nu någon större villighet att acceptera en ökad utlandsupplåning och därmed ökat underskott i bytesbalansen.

Tvärtom försöker ju både vi och andra länder i vår situation att i stället exportera oss ur knipan. När dessa försök inte lyckas beror det på att det inte finns tillräckligt många köpare på världsmarknaden, bl. a. av det skälet att alla dessa länder samtidigt för en restriktiv efterfrågepolitik. De som har pengar att köpa för – oljeländerna själva – har i och för sig stora sociala behov men begränsade möjligheter att på ett produktivt sätt absorbera så mycket kapital som det här rör sig om.

Till problemet hör dessutom att vi inte heller kan räkna med att privata banker skall orka med så mycket större engagemang i redan hårt skuldsatta länder.

Vi kan alltså utgå från att problemet den här gången som förra gången, i mitten på 1970-talet, inte löser sig av sig självt. Det fordras en aktiv samordnad insats av OECD-ländernas regeringar.

Hur ser då den andra biten i detta problempussel ut: de nya industriländerna – dvs. det dryga dussin länder i Asien, Latinamerika och Sydeuropa som under de senaste 15–20 åren visat sig kunna producera även ganska avancerade industrivaror till priser som vi har svårt att konkurrera med? Är dessa u-länder, som har lyckats i de ansträngningar som vi alla vill att de skall lyckas i, ett hot mot världsekonomin eller är de ett löfte?

Hotbilden är ganska lätt att måla upp. På de svenska varvsorterna och i bygder där man har levt på att producera tekoprodukter vet man vad det handlar om. Ibland talas det om konkurrensen från fem à sex "nya Japan".

Detta är i och för sig en överdrift. Japan ökade sin export av industrivaror mellan 1955 och 1975 från 2 miljarder dollar till 53 miljarder dollar, medan *alla* u-länders industriexport under samma tid växte från 3 miljarder dollar till 35 miljarder dollar.

Men även om vi i så fall bara har att göra med hotet från *ett* nytt Japan om ens det, kan problemet vara svårt nog att hantera – allra helst som de nya industriländerna ökar sina marknadsandelar i en tid när marginalerna är mycket små. Japan växte fram som industrination under 1950- och 1960-talens långa och i regel stabila högkonjunkturer.

Jag vill ändå påstå att hotet mot jobben inte kommer från de nya industriländernas utbud av lågprisvaror utan i stället från stagnationen i OECD-länderna, dvs. den kategori länder som vi själva tillhör. Kan vi i våra länder bara återvinna framtidstro och dynamik blir inte längre de nya

industriländerna ett hot mot jobben här hos oss utan i stället ett löfte om en större internationell ekonomi och därmed också om mer produktiv användning av världens resurser.

Och det behövs att vi på det sättet ökar den internationella ekonomin och effektiviteten i användningen av de produktiva resurserna. eftersom vi vet att vi om 20 år skall producera industrivaror för 6 miljarder människor i stället för som nu för 4 miljarder människor.

Den tredje biten i mitt ekonomiska pussel är den miljard människor som lever i jordens verkligt fattiga länder, länder där människorna får acceptera genomsnittsinkomster under 1 000 kr. mot ungefär 50 000 kr. för oss här i Sverige. Kampen för oförändrad realstandard handlar i dessa länder bokstavligen om att överleva eller inte.

De här länderna behöver vår solidaritet och mer bistånd än vi ger f. n. Om biståndet till de här länderna inte ökar utan kanske rent av minskar eller stagnerar, så kommer de att tvingas minska en import som är nödvändig för fattiga människors överlevnad. 4 miljarder dollar per år för jordens fattigbälte föreslogs nyligen av den s. k. Brandtkommissionen. Jag menar att detta är nödvändigt.

Ty det är fortfarande bistånd – generöst, långsiktigt och flexibelt bistånd – som är det mest effektiva stöd vi kan ge den grupp av länder som jag nu talar om.

Dessa länder har nämligen begränsade möjligheter att nyttja de handelspreferenser och andra liknande arrangemang som också behövs för andra länder med andra förutsättningar, eftersom den här gruppen – de fattigaste – just inte har mycket att sälja.

Därför berörs de inte heller av de valutatekniska reformer som hör hemma i diskussionen om en ny ekonomisk världsordning.

De har få fördelar, t. v. i varje fall, av de nya regler för att underlätta teknologiöverföring från industriländer till u-länder som vi likväl måste arbeta med.

De har små möjligheter – i somliga fall inga alls – att låna pengar på vanliga kommersiella villkor.

Det är också fel att påstå att vanlig u-hjälp, bistånd, skulle vara som en droppe i havet med tanke på de enorma problem som man skall lösa. Det är ganska lätt att visa. Om alla rika länder – vare sig de finns i öst, väst eller syd – skulle förverkliga u-ländernas snart femtonåriga krav på 0.7 % av bruttonationalprodukterna i de rika länderna, skulle resursflödet därmed bara för det här året öka med 70–80 miljarder dollar. Det skulle motsvara 50 % av totalproduktionen i de u-länder som jag nu talar om. och det skulle möjliggöra att investeringarna i dessa länder flerfaldigades och därmed de sociala och ekonomiska villkoren för människorna på ett radikalt sätt förbättrades. Därför kan man inte påstå att bistånd i den vanliga traditionella meningen är som en droppe i havet eller ointressant vid sidan om andra åtgärder som också måste till för att utvecklingsinsatserna skall bli framgångsrika.

Därför kommer vi också från regeringens sida att fortsätta att insistera på

att FN:s mål för biståndet skall nås. Vi kommer också att stödja Brandtkommissionens förslag att målet skall höjas från nu 0,7 % av bruttonationalprodukterna till 1 %.

Vi kommer också att fortsätta att stödja de frivilliga organisationernas insatser, inte minst missionens. Dessa insatser, som också de ibland utmålats som en droppe i havet eller av somliga rent av som skadliga, kan på ett mer direkt sätt än de stora statliga programmen frammana enskilda människors förståelse för andras problem. Missionens insatser bygger på den idealitet utan vilken hela idén om att vi har ett ansvar också för människor i andra länder skulle vara omöjlig att hålla vid liv.

Fru talman! Jag vill också, med anledning av Gertrud Sigurdsens inlägg säga att vi även kommer att fortsätta att satsa på att samarbetet med u-länderna skall stärka deras politiska oberoende. Socialdemokraterna försöker nu i sina reservationer att göra tämligen marginella avvikelser från regeringens förslag till en stor principiell fråga. Regeringen skulle ha övergett det mål för vår biståndspolitik som handlar om att stärka ländernas politiska och ekonomiska oberoende.

Man har f. ö. gjort ett stort nummer av en minskning i förhållande till SIDA:s förslag av anslagen till Vietnam. Men vad det här handlar om är bara att vi anpassar anslagsgivningen till läget för Bai Bang-projektet. Det är inget märkvärdigt att anslagen något går ned i takt med att projektet färdigställs. Det här är alltså en praktisk avvägning som ju även socialdemokraterna själva anser att man bör göra – för på annat sätt kan man inte rimligen förklara att socialdemokraterna i reservationen lika väl som i SIDA:s styrelse föreslår 400 milj. kr., medan man när det gäller alla andra länder menar att de skall ha kompensation för penningvärdeförsämringen.

Bakom den här i och för sig förståndiga politiken ligger alltså en insikt även hos socialdemokraterna att man i vissa lägen – även av andra än politiska skäl – kan tvingas anpassa anslagsgivningen, ibland uppåt, ibland nedåt.

För Angola och Tanzania – som också lyfts fram som exempel på att regeringen skulle ha övergivit tanken att u-ländernas ekonomiska och politiska oberoende är ett betydelsefullt mål för vår biståndspolitik – föreslår regeringen samma belopp som en enig SIDA-styrelse, inklusive de socialdemokratiska representanterna, lagt fram förslag om.

Jag tycker också att det är litet ansträngt att försöka hävda en mera progressiv attityd från socialdemokraternas sida när det gäller våra insatser för södra Afrika. Det finns inget annat område som har prioriterats så målmedvetet under de senaste fyra åren som just södra Afrika. Under 1970-talet har anslagen dit praktiskt taget fördubblats i andel av den totala biståndsbudgeten.

Jag kan också nämna att regeringen i morgon som en första insats för Zimbabwe kommer att föreslå 21 milj. kr., väsentligen att användas för flyktingrepatricering.

Jag har, fru talman – det får avsluta den här utvecklingen i mitt anförande – en känsla av att socialdemokraternas ideologiska överbyggnad på sina

ganska petiga små överbud i förhållande till regeringens förslag blivit en aning övertung.

Den fjärde pusselbiten handlar om 1970-talets kris framför alla andra, arbetslösheten. I hela den industrialiserade världen går nära 20 miljoner människor utan jobb. I Sverige är situationen bättre än i nästan alla andra OECD-länder men ändå inte bra.

En offensiv politik försvåras av att inflationen redan är hög, av att bytesbalansen inte tål mer påfrestningar och av att alla OECD-länder redan har stora underskott i statsbudgeten.

Ett land kan inte ensamt satsa på att hävda sysselsättningen. Om vi i Sverige satsar på att öka efterfrågan så kanske detta till hälften blir en efterfrågan på importerade varor, dvs. stimulans för sysselsättningen utomlands och en belastning på vår bytesbalans.

Det är här vår kris sammanfaller med världens. Problemen kan lösas bara om länder samverkar för att bekämpa inflation och åstadkomma en allmän och stabil expansion.

I vår tids organiskt sammanflätade världsekonomi är samarbete alltså den enda rimliga krismedicinen – och syftet med den medicinen måste vara att mobilisera de resurser världen förfogar över, så att människor slipper att gå arbetslösa och slipper att svälta.

Problemet gäller just nu i stor utsträckning hur vi skall kunna kanalisera oljepengarna – som vi ibland också kallar petrodollar – till produktiva investeringar för välstånd och överlevnad.

Sverige har alltsedan krisen i mitten av 1970-talet aktivt medverkat till att föra fram och utarbeta idéer om hur det här skall lösas.

Vår aktion att skriva av de offentliga biståndsskulderna – som ju fick efterföljd i flera länder – var ett led i den politiken. De länder som blev av med sina skulder genom den här åtgärden ökade sin internationella kreditvärdighet och därmed sina möjligheter att låna utomlands för nya, produktiva insatser.

Inom OECD, FN och UNCTAD har vi lanserat olika förslag till s. k. massiva resursöverföringar till u-länderna från i-länderna. Vid den senaste UNCTAD-konferensen antogs också ett svenskt förslag om att de här olika idéerna skulle studeras närmare av en arbetsgrupp.

Men den ekonomiska situationen i världen just nu är allvarlig, och därför är det viktigt med lösningar som kan komma till stånd ganska snart. En idé är då att via Världsbanken kanalisera de kapitalöverskott som finns i världen f. n. till produktiva insatser i u-länderna.

Världsbankens kapital består bara till en del av pengar som faktiskt betalats in. Resten är s. k. garantikapital, som banken kan kräva in endast om den hotas av obestånd. Banken genomför just nu en sedan länge beslutad fördubbling av sitt kapital till 80 miljarder dollar. Därigenom blir den inbetalda delen av äktiekapitalet ca 9 %.

Accepterade vi i stället att den inbetalade delen blir, låt oss säga 6 %, skulle detta öka Världsbankens upplåningskapacitet med ytterligare 40 miljarder dollar utan att någon inbetalning av medlemsländerna behövs.

Detta vore ett sätt att ge Världsbanken mandat att låna upp en del av de överskott OPEC beräknas få under 1980-talets första hälft.

I stället för en ny inbetalning till aktiekapitalet skulle medlemsländerna kunna betala bidrag till ett subventioneringskonto, som skulle göra det möjligt för Världsbanken att medge särskilt förmånliga lån till de mycket fattiga länderna.

En sådan här idé – som f. ö. ligger nära ett av förslagen från Brandtkommissionen – borde ligga i många länders intresse.

Både de nya industriländerna och andra u-länder skulle genom långsiktiga lån få resurser för sin utveckling. Sverige och andra industriländer skulle kunna få leverera en stor del av vad u-länderna köper för de lånade pengarna. Totalt skulle exporten bli många gånger större än inbetalningarna till subventioneringskontot. Ökad export betyder nya investeringar och fler jobb och bättre möjligheter att komma till rätta med besvärande bytesbalansunderskott i industriländerna.

Fru talman! De idéer jag nu berört, och framför allt de som gäller massiva resursöverföringar, kommer vi att arbeta vidare med för att föra fram dem i den globala rondan – den nya, världsvida förhandling som är tänkt att börja i höst.

Men också på nationell nivå måste vi stärka våra möjligheter att mobilisera resurser för ett vidgat samarbete med u-länderna.

Vi skall naturligtvis fortsätta att öka vårt bistånd, trots våra egna ekonomiska svårigheter. Men vi kan också använda en del av vårt ökande bistånd för att mobilisera andra resurser. Den vägen har vi redan slagit in på.

Vi har sedan länge speciella exportkreditgarantier för projekt i tredje världen. Dessa garantier har hittills möjliggjort kommersiella krediter för utvecklingsinsatser i u-länder på ca 6 miljarder kronor.

Den nyligen inrättade fonden för industriellt samarbete med u-länder (SWEDFUND) har fått ett tillskott från biståndsbudgeten, men merparten av de resurser som fonden ställer till u-ländernas förfogande lånas upp på den svenska kreditmarknaden.

Nyligen överlämnades till handelsministern ett förslag om s. k. blandade krediter.

Dessa nya instrument i u-landspolitiken har av somliga – även i den här debatten – setts som en kommersialisering av biståndet. Men det är verkligen att missa poängen. Det är ju fråga om att med hjälp av små insatser av biståndsmedel mobilisera nya resurser – resurser som används för en av u-landet önskad utveckling, som annars inte skulle ha kommit till stånd.

När jag säger att man i debatten missar poängen syftar jag just på att om man skulle föra över den här verksamheten från biståndsbudgeten till andra budgeter, skulle biståndsmomentet därmed gå förlorat. Visst kan vi låta den svenska industrin fortsätta att investera – och det skall vi också göra – i Brasilien och andra länder. Men jag tycker det är angeläget för oss som är intresserade av bistånd att vi kanaliserar en del av det här investeringskapitalet också till länder som vi prioriterar ur biståndssynpunkt. Det är just vad

som är meningen med de här åtgärderna, som jag dess värre märker att man från socialdemokratiskt håll fortfarande motsätter sig. Tydligt tycker man att gammal biståndsteologi – gammal i meningen förlegad – är viktigare att hävda än u-ländernas eget uttalade intresse på området.

Jag vill gärna i detta sammanhang också anknyta till några uttalanden av utrikesutskottet om det s. k. Kotmaleprojektet i Sri Lanka.

Som utskottet påpekar avtalades aldrig de närmaste ändamålen med importstöd, och varulistor bifogas inte avtalen. Just flexibiliteten i användningen har varit av särskilt värde för mottagarländer, dvs. de som har haft betalningsbalansproblem.

Jag tror att tiden nu har kommit för en översyn av utnyttjandet av den här biståndsformen. För länder som inte har betalningsbalansproblem framstår den t. ex. som mindre värdefull.

Att importstödsmedel av ett mottagarland ibland kan öronmärkas för visst ändamål är kanske oundvikligt och knappast ägnat att inge några betänkligheter. I många fall kommer vi inte ens att vara medvetna om att sådan öronmärkning sker. Däremot kan det, som utrikesutskottet uttalar, vara skäl att för riksdagen redovisa fall där importstöd av mottagarlandet uppenbarligen reserveras för projekt av betydande omfattning eller varaktighet. Detta kan ju leda till att en förväntan eller ett beroende kan uppstå hos mottagarlandet på förnyade svenska importstödsinsatser för att projektet skall kunna fullbordas.

Ett sådant fall är just Kotmaleprojektet, som prioriterats mycket högt av de lankesiska myndigheterna och som kommer att ge Sri Lanka ett mycket värdefullt tillskott av elektrisk energi. En utförlig redovisning för detta fall kommer att ges riksdagen i nästa budgetproposition i samband med en diskussion om riktlinjer för importstödet användning som biståndsform.

En dialog mellan döva – så har, fru talman, de senaste turerna i den s. k. nord-syd-dialogen ofta kallats. Vilka är då chanserna att den globala ronden skall lyckas bättre, dvs. de nya förhandlingar som nu skall starta?

Karakteristiskt för nord-syd-dialogen är att den bygger på föreställningen om att det gäller förhandlingar mellan en ländergrupp som ger och en som får; en grupp förväntas göra något till förmån för en annan. I denna föreställning är då också helt logiskt varje förhandlingsresultat negativt för en grupp och positivt för en annan.

Att förhandlingarna i nord-syd-dialogen handlar om de fattiga ländernas krav är naturligt när man ser till den orättfärdiga fördelningen av världens resurser. Problemet är emellertid att dialogens nuvarande uppläggning har en tendens att skymma de gemensamma intressen som finns – och att därmed också ge sämre resultat.

Detta är inte bara retorik, vilket jag f. ö. ganska utförligt visade i min första budgetproposition som biståndsminister. Det finns flera hållfasta exempel på att nord och syd har gemensamma intressen på åtskilliga områden:

Alla länder vill ha en viss stadga i världens handels- och valutasystem – detta kan klaras endast genom nord-syd-samarbete.

---

*Internationellt
utvecklingssamar-
bete m. m.*

Energikrisen hotar såväl ekonomisk som ekologisk balans i både u-länder och i-länder.

De nya industriländerna har hittills räddat – som jag sade tidigare – 2–3 miljoner jobb i OECD-länderna, men de kan förorsaka stora problem i en stagnerande världsekonomi. Därför finns det ett gemensamt intresse av ekonomisk expansion.

Vi har slutligen alla ett intresse av att den säkerhetspolitiska situationen stabiliseras.

Beslut om en global rond fattades av FN:s generalförsamling i höstas. En specialsession med generalförsamlingen i månadsskiftet augusti-september i år skall närmare precisera uppläggningsen av förhandlingarna, som sedan beräknas starta i början av nästa år.

Från svensk sida kommer vi att verka för följande:

att dagordningen koncentreras till ett fåtal centrala frågor,

att förhandlingarna inriktas på frågor där alla länder har ett gemensamt intresse av att nå resultat,

att särskild hänsyn tas till de fattigaste ländernas behov,

att förhandlingarna leder till konkreta resultat och inte bara till vaga rekommendationer.

Att resurs- och bytesbalansfrågorna bör finnas med på dagordningen för den globala rondan har jag redan utförligt visat. Lika självklart måste t. ex. energi- och livsmedelsproblemen få en framträdande plats.

Kombinationen av energikris och ekonomisk kris hotar i de fattiga u-länderna både finansiell och ekologisk balans.

En viktig energiråvara i de fattiga länderna är ved. När befolkningen ökar huggs skogen ner i allt snabbare takt för att man skall värma bostäder och koka mat. Bara under de senaste 25 åren har den skogklädda ytan i tredje världen halverats. Därmed läggs vad Rolf Edberg kallat "livets tunna hinna" bar för vind och vatten. Erosionen innebär en oåterkallelig förlust av bördig mark.

Varje år ökar också ökenområdena i de fattiga länderna med 5–7 miljoner hektar. Därmed minskar möjligheterna att försörja en växande befolkning. Alla prognoser visar på ett starkt växande behov hos u-länderna att importera livsmedel i framtiden.

Det är helt uteslutet att dessa länder skall kunna betala med egna exportinkomster för den nödvändiga importen av oljeprodukter – bl. a. fotogen för att ersätta vedförbrukning – och av livsmedel.

Därför måste vi stödja u-ländernas ansträngningar att få fram egna energislag. Och dessutom måste vi inse – och det kanske vi alla kan göra nu efter folkomröstningen – att ökad oljeförbrukning i industriländerna försvårar u-ländernas energiförsörjning. Oljan tar snabbare slut, och innan den tar slut blir priset till sist oöverkomligt för de fattiga u-länderna. Så enkelt är sammanhanget.

Även på livsmedelsområdet handlar det om leveranssäkerhet och stabila priser.

Den totala livsmedelsproduktionen kan väntas öka med 2–2,5 % per år

under resten av detta sekel. För i-länderna ökar produktionen snabbare än den inhemska efterfrågan. I u-länderna är förhållandet det motsatta.

I dag tillgodoser u-länderna ungefär 8 % av livsmedelsbehovet genom import. År 1990 kommer man enligt de bedömningar som gjorts att tvingas köpa nästan dubbelt så mycket andelsmässigt för att klara livsmedelsförsörjningen. Livsmedelsproblemet måste därför också det ägnas ett huvudintresse i den globala rondan. Och där är det ett antal punkter som vi kommer att driva.

Vi menar att stöd måste utgå – både finansiellt och på forskningsområdet – för att underlätta de ansträngningar som u-länderna gör för att öka den egna livsmedelsproduktionen.

Vi måste dessutom stärka det internationella katastroflagret för livsmedel.

Det behövs stöd till nationella buffertlager i u-länderna för att stabilisera priserna.

Det behövs också fortsatta livsmedelsleveranser till de fattiga u-länderna. Men det är viktigt – och det bör framhållas – att de leveranserna utformas så att de inte skadar ansträngningarna för att stärka den inhemska produktionskapaciteten.

De fattiga ländernas långsiktiga jordbruksproblem är intimt sammanvävda med miljöfrågor. Miljöhänsyn är alltså inte en lyx som fattiga länder bör avstå ifrån. Hänsyn till ekologiska krav är en nödvändighet för att man skall klara livsmedelsförsörjningen. På den här punkten har jag ingen som helst annan mening än den som Sture Korpås gav uttryck för. Och varken hans eller mina synpunkter i det här avseendet är särskilt originella. Miljöhänsyn är dessutom i många fall – det bör tilläggas – en produktiv investering redan på kort sikt.

Men samtidigt måste vi komma i håg att det allvarligaste hotet mot miljön i många u-länder faktiskt är själva fattigdomen. I många u-länder tvingas – som jag redan varit inne på – stora befolkningsgrupper till ett farligt överutnyttjande av t. ex. skogen och marken för att över huvud taget överleva.

I vårt biståndsprogram måste därför insatser på miljöområdet få en ökad betydelse. Flera av våra länderprogram innehåller också konkreta projekt på miljöområdet.

Vårt utvecklingssamarbete, fru talman, är långsiktigt och måste vara det. Det gäller ofta investeringar – t. ex. utbildning eller markvård – som ger avkastning först om 10–15 år. Det kräver tålmod och realistiska förväntningar – men det ger resultat. Och det är i detta långsiktiga arbete som vi använder merparten av våra biståndspengar.

Men vi kan för den skull inte stänga ute dagens problem. En tragedi som ständigt är aktuell är problemen för världens flyktingar.

I en del avseenden har visserligen situationen förbättrats under det senaste året, men som helhet har flyktingsituationen förvärrats.

Sovjetunionens invasion i Afghanistan har tvingat över en halv miljon människor på flykt över till det fattiga Pakistan.

Akut hungersnöd hotar större delen av Kampucheas befolkning på fyra fem miljoner människor, och en halv till en miljon människor har flytt till Thailand eller till gränsområden nära Thailand.

För ca en miljon flyktingar och hemlösa i Afrikas Horn är situationen enligt samstämmiga beskrivningar ohygglig.

Hundratusentals båtflyktingar från Vietnam har engagerat en hel värld i försök att skapa tillflyktsorter utanför Sydostasien. Och i dag väljer nya båtflyktingar ut ifrån Castros Cuba.

Trots att det handlar om ren överlevnadshjälp är kostnaderna för denna verksamhet höga. FN:s flyktingkommissarie har också på bara några år mångdubblat sin budget.

För att kunna lämna ett snabbt och effektivt katastrofbistånd kommer vi alltså även i framtiden att behöva en stor anslagspost för detta ändamål. Vi vet ofta inte i förväg till vad den skall användas, men vi vet att den dess värre kommer att behövas.

För bara tio år sedan var det klart vad man menade med "u-landsproblemen". Då gällde det nöden, svälten och utvecklingsansträngningarna i de fattiga länderna. Nu är situationen delvis en annan.

Vi har å ena sidan de nya industriländerna, som utmålats som övermäktiga industrikonkurrenter och ett hot mot våra jobb. Det är dessa länder som tillsammans med OPEC bär upp en genomsnittlig ekonomisk tillväxt på 5,2 % per år under hela 1970-talet.

Å den andra sidan har vi de verkligt fattiga länderna, som har den svagaste produktionstillväxten. Med 60 % av u-världens befolkning svarar de endast för 16 % av dess samlade produktion – och gapet till den övriga världen växer år från år.

Dessa skillnader inom u-landsgruppen ställer krav på vår u-landspolitik – både i vad gäller principer och när det gäller de instrument som vi använder för att genomföra principerna. Vi måste ha en beredskap att samarbeta med flera olika typer av länder. Samarbetet med varje land måste bli mera mångfasetterat.

I många fall är det lätt att se att vi själva, utöver intresset av att föra en solidarisk u-landspolitik, har ett intresse av att utveckla ett samarbete. Det kan gälla exportaffärer, kulturutbyte eller gemensamma vetenskapliga projekt. Självfallet är detta intresse starkast för de länder som har mest att erbjuda. Därför måste vi akta oss, så att inte talet om det ömsesidiga beroendet leder till att de fattiga länderna kommer i skymundan.

I själva verket kommer, fru talman, de fattiga ländernas behov av omvärldens stöd och bistånd under 1980-talet att vara större än tidigare. Även i fortsättningen måste därför solidariteten med de fattiga folken vara det som styr den svenska u-landspolitiken.

BERTIL MÅBRINK (vpk) replik:

Fru talman! Ola Ullsten talade om att vårt utvecklingssamarbete är långsiktigt. Det kräver tålmod och realistiska förväntningar, men det ger resultat. Ungefär så uttryckte sig utrikesministern. Jag vill därför upprepa en

fråga som jag ställde i mitt huvudförande: Vilka resultat, som stämmer med våra biståndspolitiska mål, ger biståndet till Bangladesh och Pakistan?

Sedan vill jag återkomma till Vietnam. Förra året hade vi en annan utrikesminister – växlingarna sker ju som bekant fort. Nu är han placerad vid väggen, men jag tror inte att han är mindre betydelsefull för det. Utrikesministern hette då Hans Blix. I förra årets biståndsdebatt sade han följande: "Men det är svårt att frigöra sig från intrycket att moderaterna gärna vill utdela en örfil för 200 milj. kr. när det gäller Vietnam och att centerpartiet gärna vill utdela en örfil för 20 milj. kr. för den vietnamesiska interventionen i Cambodja."

Hans Blix fortsatte med att argumentera för att det inte var onormalt att räkna upp biståndet till Vietnam i takt med inflationen och sade sedan följande: "Vi har inte haft någon avsikt att ändra vår bedömning."

I år har helt plötsligt folkpartisterna utdelat en örfil för 35 milj. kr. Det är dessutom en örfil som innebär att man börjar minska biståndet till Vietnam i ett läge då landet, på grund av vad jag tidigare har sagt, är i behov av ytterligare biståndsinsatser. Hur skall u-länderna uppfatta en sådan opportunistisk politik?

Högerkrafternas dominans också i utrikesdepartementet är ett uppenbart faktum. Ola Ullstens tronande under kristallkronorna och utdelande av örfilar till progressiva u-länder är tydligen någonting som är ganska tidstypiskt för s. k. liberala partier som dansar efter högerkrafternas pipa. De stolta deklarationerna för knappt ett år sedan är helt borta. Den förklaring som Ola Ullsten gav i sitt huvudförande håller inte. Vietnam är ett av de fattigaste länderna. Den utvecklingspolitik man bedriver där stämmer i stort sett överens med de mål och principer som Sveriges riksdag och regering har lagt fast för biståndssamarbetet. Ola Ullsten måste komma med en bättre förklaring om han skall göra anspråk på att vara trovärdig och om inte beskyllningen skall kvarstå att det är moderaterna som har lyckats pressa tillbaka folkpartisterna.

Jag berättade vad som pågår utanför Cubas kust i dag, nämligen den stora amerikanska militära styrkedemonstrationen. Vad har Ola Ullsten att säga om den? Är Ola Ullsten, som är utrikesminister, beredd att på något sätt ta ett initiativ, i likhet med vad man har gjort i Costa Rica, där man ber att USA skall inställa denna militära demonstration. Jag har fått uppgifter om att man har satt i gång denna militärmanöver nu i stället för som planerat längre fram. Men oavsett det: Är utrikesministern beredd att ta några initiativ?

GERTRUD SIGURDSEN (s) replik:

Fru talman! Jag noterade med tillfredsställelse att Ola Ullsten sade att man är beredd att fortsätta satsa på u-länderna och stödja deras politiska oberoende.

Sedan sade Ola Ullsten att socialdemokraterna gör de tämligen marginella avvikelserna till en stor principiell fråga, till ett stort nummer. Jag tycker inte att vi gör detta till något stort nummer, men som jag sade i mitt

inledningsanförande är vi här i riksdagen i stort sett överens om biståndspolitiken. De riktlinjer som den socialdemokratiska regeringen lade fram för riksdagen 1970 ligger i stort sett fast. Vi har därför ingen anledning att vara kritiska. Men vad vi pekade på och jag tog upp var vissa tendenser i biståndspolitiken när det gäller tillämpningen av principerna. Det var dels oberoendemålet, dels kommersialiseringen. Jag skall överlåta åt Sture Ericson att ta upp Ola Ullstens betygsättning, där han säger att vi har en förlegad biståndsfilosofi. Sture Ericson skall närmare utveckla denna fråga senare.

När det gäller Vietnam så måste man göra en praktisk avvägning. Jag utgår ifrån att SIDA redan har gjort det när man har äskat anslag. Vi gör samma värdering som SIDA. Både SIDA och regeringen talar om det fattiga landet Vietnams stora bistandsbehov. Vi kan notera att Vietnam är det enda av våra mottagarländer som får ett lägre belopp nästkommande budgetår än vad man har innevarande år. Det är inte bara en praktisk avvägning, Ola Ullsten, utan det är en politisk markering.

MATS HELLSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Utrikesministern sade att vi uttryckte oss egendomligt i fråga om debatten om södra Afrika. Han sade att vi ville plocka poäng. Men vad det är fråga om för oss är att vi i vårt biståndsalternativ prioriterar de områden där vi menar att det är sakligt mest viktigt att verkligen öka biståndet. Vi har en pådrivande uppgift. Det har också visat sig att socialdemokratiska förslag som ett år avslagits av riksdagen sedan har återkommit i regeringsförslag något år senare, om än bantade. Jag tror att den här pådrivande uppgiften är viktig när det gäller södra Afrika. Det är viktigt – och det är kanske en av de mest fruktbara insatser man kan göra – att Sverige nu går in och stödjer de nio frontstaternas regionala samarbete för att bli oberoende av Sydafrika, och en aktiv svensk regering borde ta sådana initiativ.

Det finns en sak som är allvarigare, men den har utrikesministern inte nämnt. Vi har en situation där ett regeringsparti – moderaterna – reserverar sig i en fråga, och det gäller omprövning av biståndet till bl. a. Tanzania och Etiopien. Moderaterna röstar för de här beloppen, men säger sedan i reservationen att dessa länder egentligen inte borde ha så mycket biståndsmedel. Man antyder med sitt förslag om omprövning att det kan bli annorlunda i framtiden. Om detta uppseendeväckande handlande av ett av regeringspartierna har utrikesministern ingenting att säga. Jag menar att detta minskar tilltron till regeringens auktoritet. Vad är det som gäller för framtiden? Är det regeringens bud som det framförs i propositionen och som vi skall rösta på eller är det vad som sägs från det största regeringspartiet, moderaterna? De säger ju mycket tydligt i sin reservation och också här i talarstolen att man borde ompröva biståndspolitiken och att den kanske egentligen inte borde utformas så som föreslagits i propositionen när det gäller exempelvis Etiopien och Tanzania.

Trepartiregeringens auktoritet torde i många andra avseenden, som inte

alls har med de frågor vi i dag debatterar att göra, redan vara tämligen urholkad. Jag har väldigt svårt att förstå vilka skäl som kan finnas för att föra över den svaga tilltron till regeringens auktoritet på andra områden också på det utrikespolitiska området och därmed skapa osäkerhet bland våra mottagarländer om vad som verkligen är regeringens uppfattning. Är det den som står i propositionen och som vi röstar på eller är det den som mycket tydligt kommit till uttryck från det största regeringspartiet, nämligen att man inte delar de värderingar som framförts i propositionen och att man i framtiden tänker komma tillbaka och lägga fram andra anslagsförslag, som kommer att drabba våra mottagarländer?

Utrikesministern OLA ULLSTEN:

Fru talman! Jag har en känsla av att Bertil Måbrink talar för ganska få, när han hävdar sina ländervalsprinciper. Jag tror att ganska få människor i det här landet skulle känna den vrede han menar skulle bli följden om man visste att det gick biståndspengar till exempelvis Indien. Bertil Måbrink säger att vi i stället borde koncentrera oss på Östra Timor och andra länder som enligt honom är viktigare. Jag tycker att Bertil Måbrinks och vpk:s ståndpunkter i de här frågorna är så aparta att det är svårt att gå in i en seriös debatt om dem.

Jag vill ändå, när det gäller den direkta frågan om vilken nytta biståndet gör i Bangladesh, bara påminna Bertil Måbrink om det som Georg Åberg berättade beträffande fiskeriprojektet i Bangladesh. Det projektet hade ju inneburit att man inte bara lärde befolkningen att fiska utan också att man därigenom skapade den ekonomiska basen för bättre levnadsvillkor i största allmänhet, inkl. möjligheter att lära barnen att läsa, räkna och skriva. Det är sådant, Bertil Måbrink, som våra biståndspengar är till för och det är sådana resultat som de ger i de länder där vi nu verkar. Först när vi kan visa att vi inte når de resultaten med våra projekt är vi beredda att ompröva samarbetet. Om detta är riksdagen dess bättre också ense, med det i sammanhanget helt ointressanta vpk-undantaget.

Vad sedan gäller Vietnam har jag redan svarat på Bertil Måbrinks fråga. Det är inte av politiska skäl som anslaget till Vietnam i regeringens budget inte är detsamma som SIDA har föreslagit utan något lägre. Det är helt enkelt så att det mesta av våra pengar används för massa- och pappersbruket Bai Bang och att vi i takt med att det blir färdigt kan minska anslagsgivningen. Men detta är inte detsamma som att vi skulle bortse från att Vietnam hör till jordens fattigaste länder. I så fall skulle landet inte vara vårt näst största mottagarland.

Sedan är det en annan sak, Bertil Måbrink – fast det talar ju kommunister helst inte om – att vi har anledning att inte utdela små halvt vänskapliga örfilar utan att starkt fördöma den vietnamesiska utrikespolitiken. När Bertil Måbrink och andra i debatten talar väldigt mycket om behovet av att stödja länders oberoende kanske en tanke kunde gå till Kampuchea och till den respekt som den vietnamesiska regeringen visar för Kampuchegas strävan

efter oberoende. Möjligen skulle detta kunna leda till en och annan reflexion även hos Bertil Måbrink.

Sedan några ord till Gertrud Sigurdsen. Det är bra att vi är överens om principerna för det svenska biståndet. Det är en styrka och en förutsättning för att vi skall kunna göra så pass stora insatser som vi ändå gör – inte mätt i förhållande till behoven men i jämförelse med vad andra länder ställer upp med. Men samtidigt tycker jag att litet grand av blygsamhet kunde vara på sin plats även för en socialdemokratisk talare. Det är ju inte nödvändigt att varje gång som man påpekar att vi har den här enigheten säga att det är en enighet på socialdemokratiska villkor. De principer som nu gäller finns f. ö. att läsa i en proposition som jag själv signerade 1978. Jag påstår därför inte att riksdagen nu har enat sig kring folkpartiets biståndspolitiska princip, utan vad jag vill framhålla är att det rör sig även i den här propositionen om riktlinjer som vi har kunnat enas om. Och de ser faktiskt litet annorlunda ut än motsvarande riktlinjer i tidigare propositioner. Våra kunskaper har fördjupats och verkligheten omkring oss har förändrats. Därför har biståndspolitiken delvis en annan inriktning nu än för tio år sedan.

Mats Hellström är bekymrad: Vilken politik är det som gäller? Är det den politik som regeringen talar för eller den som finns återgiven i moderaternas reservation? Jag kan gärna hålla med om att det naturligtvis är litet konstigt att ett regeringsparti kommer med en reservation av så pass principiell innebörd som den som här finns, men det får vi acceptera. Eftersom frågan har rests finns det anledning att understryka det självklara, nämligen att det är den politik som regeringen för som gäller. Det är också den politiken som moderata samlingspartiet har anslutit sig till – må vara att de kör med en annan linje i riksdagen.

BERTIL MÅBRINK (vpk) replik:

Fru talman! Ola Ullstens svar talar ju för sig självt. Men låt mig bara säga till Ola Ullsten när det gäller Bangladesh – Pakistan berörde han inte, och det förstår jag – att mina uppgifter bygger på rapporter från biståndskontor och ambassader om förhållandena i de här länderna och om hur illa vårt bistånd dit stämmer överens med de biståndspolitiska målen och principerna.

Vad jag här hela tiden gör är att jag hävdar och slår vakt om de biståndspolitiska målen och principerna. Från vpk:s sida anser vi dem vara riktiga, och vi ansluter oss till dem. Vi menar att också dessa någorlunda måste stämma överens med praktiken. Det är ju vad det handlar om. Jag förstår inte varför Ola Ullsten är så ovillig att diskutera den saken här. Jag har kanske trampat på en öm tå, men jag anser att det är en av de viktigaste hörnstenarna i vår biståndspolitik. Det måste vi ta upp och diskutera.

Sedan säger Ola Ullsten: Ja, men vi utbildar fiskare i Bangladesh. Det är i och för sig bra, men vad blir det av det, när landets myndigheter sedan inte för någon sådan politik att man kan utveckla det vidare? Det är ju det faktiska förhållandet.

Vidare säger Ola Ullsten, vilket visar den liberala klivenheten och förvirringen: Det är ingen politisk handling att vi har sänkt biståndet till

Vietnam med 35 milj. kr. Sedan hinner han inte mer än avsluta det förrän han säger att det är en politisk handling – titta på de där elaka vietnameserna, som har ockuperat Kampuchea! Bestäm dig nu, Ola Ullsten, för vilket som skall gälla! Det är naturligtvis det sistnämnda: Det är ett politiskt ställningstagande. Och då blir det givetvis på det sätt som vi befarar och som socialdemokraterna befarar att nästa land som kommer att utsättas blir Tanzania, som också har ockuperat ett annat land, nämligen Uganda. Vi kan säkert utgå från att moderatreservationen kommer att få gehör nästa år – om ni då sitter kvar.

GERTRUD SIGURDSEN (s) replik:

Fru talman! Det är klart att det är klädsamt med blygsamhet. Men om jag nu konstaterar fakta när jag talar om att de riktlinjer som gäller i dag i stort sett överensstämmer med de riktlinjer som den socialdemokratiska regeringen formulerade 1970, då tycker jag inte att det är att vara oblyg. Jag informerar ju om fakta. Jag tycker det är bra att vi är i stort sett överens om biståndspolitiken, som vi är. Det är en styrka.

Men jag citerade också inledningsvis vad Torsten Bengtson dundrade om i den här kammaren 1976, då man ju förväntade sig att det skulle bli andra bullar av när det gällde inriktningen av biståndspolitiken, dvs. det skulle bli andra riktlinjer än dem som den socialdemokratiska regeringen hade lagt fast. Det blev det inte utan vi har i stort sett samma inriktning – och naturligtvis får vi anpassa våra riktlinjer efter verkligheten.

Det skulle kanske också vara klädsamt med enighet mellan de tre borgerliga partierna när det gäller biståndspolitiken, men vi har konstaterat i dag att den enigheten inte finns.

Utrikesministern OLA ULLSTEN:

Fru talman! Bertil Måbrink betyder att han ansluter sig till de riktlinjer som gäller för den svenska biståndspolitiken. Det är gott och väl att han gör det, men han har uppenbarligen en helt annan uttolkning av dessa än resten av riksdagen har. Därför är det bra att det inte finns någon risk för att Bertil Måbrinks uttolkning blir svensk biståndspolitik. Det skulle komma att te sig mycket egendomligt i så fall.

Vad sedan gäller Vietnam menar Bertil Måbrink tydligen att det är uttryck för någon sorts kluvenhet eller förvirring att försöka göra åtskillnad mellan ett lands interna sociala ekonomiska politik och dess utrikespolitik. Han menar att vi skulle vara tvungna att avbryta biståndet om vi ogillade utrikespolitiken – det vore den logiska konsekvensen. Jag menar faktiskt att vi kan, i precis de hårda ordalag som Vietnam förtjänar, kritisera Vietnam för invasionen i Kampuchea samtidigt som vi kan konstatera – precis som Bertil Måbrink själv säger – att Vietnam är ett fattigt land och att vi skall fullfölja ett biståndssamarbete med Vietnam.

Samtidigt finns det anledning att slå fast att det naturligtvis kan bli en påfrestning på den svenska biståndsviljan om flera av våra samarbetsländer skulle föra den här typen av utrikespolitik. Det är nu ändå så att det är ett

Tisdagen den
29 april 1980

---

*Internationellt
utvecklingssamar-
bete m. m.*

demokratiskt parlament som Bertil Måbrink har fördelen att sitta i. Och det parlamentet är beroende av människornas stöd. Våra möjligheter att satsa över 5 miljarder på bistånd är beroende av att människor ställer upp och accepterar det – inser att vi i Sverige har ett ansvar för människor också i andra länder. Men den förståelsen kan få sig en allvarlig knäck om länder som vi samarbetar med bedriver angreppskrig av den typ som Vietnam för i Kampuchea. Detta kan man hävda utan att för den skull etablera någon sorts principer som skulle göra det nödvändigt för oss att låta det biståndssamarbete som vi menar skall vara långsiktigt anpassas efter tillfälliga utrikespolitiska konjunkturen.

Förste vice talmannen anmälde att Bertil Måbrink anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

STURE PALM (s):

Fru talman! En väl fungerande informationsverksamhet är ett av de mest betydelsefulla fundamenten för att öka förståelsen för de svenska biståndsinsatserna i u-länderna. Denna självklarhet framstod med all önskvärd tydlighet när de stora folkrörelserna – jämte missionen som långt tidigare varit mycket engagerad på detta område – började aktivera sina stora medlemsskaror i arbetet för en aktiv u-landspolitik. Än lever bilden från slutet av 1950-talet, då LO-ordföranden Arne Geijer och TCO-chefen Valter Åman gick i spetsen för en bössinsamling på Stockholms gator som blev inledningen till en framgångsrik insamlingsverksamhet över hela Sverige. Kampanjer av detta slag blev en väckarklocka och ledde till ett allt djupare engagemang hos allt fler med känsla för de stora u-landsproblemen.

Informationens grundläggande betydelse på detta område underströks också i den biståndspolitiska utredningen som framlade sitt betänkande 1977. I betänkandet har man skrivit följande:

”Vad avser informationsanslagets framtida utveckling finner utredningen det angeläget med ökning som säkert bevarar anslagetets realvärde på den nivå som det uppnår genom den föreslagna engångshöjningen. U-landspolitiken kan komma att kräva informationsinsatser som nödvändiggör reella anslagshöjningar.”

Den proposition som följde var lika positivt hållen som betänkandet.

Även i årets proposition – med den nuvarande utrikesministern Ola Ullsten som undertecknare – görs en mycket positiv deklARATION. Departementschefen hänvisar till tidigare beslut beträffande behovet av ökade informationsinsatser och anför i propositionen bl. a.:

”Jag anser att dessa riktlinjer bör ligga fast. Verksamheten bör därför fortsätta i huvudsaklig överensstämmelse med nuvarande inriktning. Målet för u-landsinformationen är därvid att utveckla människors kunskaper om och intresse för förhållanden av betydelse för u-ländernas utveckling. Därmed kan engagemanget för Sveriges internationella solidaritetspolitik fördjupas.”

Denna deklARATION citeras även av den borgerliga utskottsmajoriteten i det

betänkande som i dag ligger på riksdagens bord.

I ord säger de borgerliga ja – i handling säger de borgerliga nej. Den borgerliga majoriteten accepterar nämligen att det procentuella påslaget för informationen blir betydligt mindre än för biståndsanslaget i dess helhet.

På s. 1 i utskottets betänkande, som ligger på bänkarna, citeras propositionen. Där omnämns att de samlade anslagen för internationellt utvecklingssamarbete föreslås till 5 015 milj. kr. för nästa budgetår. Detta innebär alltså en ökning med 600 milj. kr. eller med 13,5 % i förhållande till innevarande budgetårs anslag. Regeringen berömmar sig av att anslaget därmed motsvarar något mer än 1 % av bruttonationalprodukten.

Vi delar den tillfredsställelsen beträffande måluppfyllelsen. Men på s. 91 i samma betänkande erinras om att för budgetåret 1980/81 beräknas ett medelsbehov av 20,9 milj. kr. för informationsverksamhet. Detta innebär en ökning av informationsanslaget med 1 milj. kr. eller *endast* 5 % i förhållande till innevarande budgetårs anslag.

Mot detta skall ställas de yrkanden som SIDA gjort i sina petita. De ligger betydligt högre.

Beträffande anslag till organisationernas informationsverksamhet innebar SIDA:s förslag en höjning till 16 milj. kr. Regeringen har begränsat det till 14,3 milj. kr. Tyvärr får vi väl återigen uppleva att borgerliga ledamöter i SIDA:s styrelse och som också är ledamöter av kammaren villigt och glatt röstar mot sig själva efter att ha blivit överkörda av regeringen.

En sådan reducering av anslaget vill vi socialdemokrater inte acceptera, och därför reserverar vi oss även på denna punkt. Det sker i reservation nr 17.

Vi anser nämligen att det bör finnas överensstämmelse mellan ord och handling i regeringens sätt att handskas med dessa frågor. I texten uttrycker regeringspartierna sin uppskattning av de enskilda organisationernas insatser, men i realiteten innebär ett bifall till den borgerliga utskottsmajoriteten att vissa projekt kommer i fara. Dessa projekt handlar om resurser för utbildning av u-landsinformatörer och viss symposieverksamhet i samma syfte. Det gäller i högsta grad en verksamhet som planeras för nästa budgetår av LO och TCO i samarbete med ABF och TBV. Jag är alldeles säker på att liknande bekymmer också delas av andra organisationer med vilja att aktivera sina medlemmar för u-landsproblemen. Där finns också den stora konsumentkooperationen.

Trots att stora grupper, som tidigare var u-landsintresserade, under senare tid tycks ha överflyttat sitt intresse från världssvältens problem till vårt eget lands energiproblem – med uttalade drömmar om nolltillväxt – rapporterar emellertid studieförbunden en glädjande ökning av antalet studiecirklar i ämnen med u-landsinriktning.

Under de senaste två åren ökade antalet studiecirklar från 3 547 till 3 912 i dessa ämnen. Det betyder en ökning med 365 studiecirklar på ett enda år på det här ämnesrådet. Enligt vår mening finns det all anledning att ta till vara det ökade intresset för u-landsproblemen.

För oss reseranter framstår det som helt naturligt att inte minst i det här

läget med kärvare ekonomiskt klimat bör u-landsinformationen få nödvändiga resurser. Anslagsbehovet måste också ses mot bakgrunden av en vidgad biståndsverksamhet, och det vore ett allvarligt fel att inte låta informationsanslaget följa med höjningen av biståndsanslaget i stort.

Bifaller kammaren utskottsmajoritetens förslag, håller informationsanslaget inte ens jämna steg med den inflationstakt vi fått vänja oss vid de senaste åren.

Fru talman! Mot bakgrunden av att vi bör leva upp till vad som tidigare anfördes i den biståndspolitiska utredningen och mot bakgrunden av vad som nu och tidigare sagts i regeringens propositioner beträffande det växande informationsbehovet yrkar jag bifall till de socialdemokratiska reservationerna och vill med mitt inlägg särskilt markera vad som sägs i reservation nr 17.

INGRID SUNDBERG (m):

Fru talman! Ingången i 1980-talet innebär ingång i ett nytt utvecklingsår-tionde. Genom en tillbakablick kan vi konstatera vad som under 1970-talet åstadkommit på utvecklingsområdet relaterat till den ursprungliga strategin. Bilden blir då mörk. För de fattigaste u-länderna har bruttonationalproduktökningen per capita begränsats till ca 0,2 % per år, motsvarande kanske 2-3 dollar.

Skillnaden mellan rikare och fattigare u-länder har fortsatt att öka. Skillnaden mellan fattiga och rika i u-länderna har också ökat, och det utländska resursflödets andel i investeringarna i de fattigaste u-länderna har minskat.

De ekonomiska utsikterna inför tredje utvecklingsdecenniet ger bara ett svagt hopp om förbättring. Alltför stor befolkningstillväxt, för låg livsmedelsproduktion, ökad arbetslöshet och stigande urbanisering är några av de problem som måste lösas inom ramen för en expanderande internationell handel, ökade finansiella flöden och ett ökat ekonomiskt beroende länderna emellan.

Vårt land är lyckligt gynnat vad gäller enighet om angelägenheten av bistånd, om ett växande ansvar för utvecklingen i världen i stort och om de uppoffringar som vi själva måste pålägga oss för att genomföra dessa insatser. Någon kan kanske förvånas över att utrikesutskottets betänkande trots denna enighet är försett med 17 reservationer.

Men, fru talman, reservationerna är i huvudsak uttryck för olika uppfattningar om *hur* vi skall bistå och hur fördelningen skall ske. Om storleken och nödvändigheten av vårt bistånd råder i stort enighet.

Jag skall begränsa mig till frågan om hur vi skall bistå, och då i första hand till spørsmål om industriellt samarbete.

I mitten på 1970-talet blev önskemålen från u-länderna om en ökad satsning på teknik och handel allt vanligare. De olika FN-organen blev i stigande grad engagerade i industriellt samarbete, och olika regionala banker växte upp med huvudsakligt syfte att bistå u-länderna i deras industriella utveckling. Våra programländer kom med direkta förslag till oss om

industrisamarbete, och det blev allt svårare för socialdemokraterna att envist hävda den då sakrosanta principen om att bistånd icke i något avseende fick gynna vårt eget land – inte ens i de fall det till helt övervägande del kom mottagarlandet till godo.

Ett visst tillnyktrande kan vi i det avseendet nu konstatera, eftersom det icke föreligger någon reservation med yrkande om sänkning av det bundna biståndet. Socialdemokraterna motsätter sig emellertid att exportfrämjande insatser i u-länder och tillskott till fonden för industriellt samarbete med u-länder skall finansieras med biståndsmedel.

Självfallet skall vi motsätta oss en kommersialisering av biståndet, i den djupa och riktiga betydelsen av ordet kommersialisering. Den biståndsvilja som finns i vårt land är grundad på en vilja att hjälpa – vi kan också kalla det medömkan eller medmänsklighet. Att den känslan kombineras med uppfattningen att ett villkor för en värld i fred är att rättvisa råder förstärker bara den humanitära grundtonen.

Men ett effektivt bistånd fordrar att vi utnyttjar alla våra resurser, och till dem hör vårt svenska näringsliv med dess tekniska know-how och management skill. Det borde vara lämpligt för Gertrud Sigurdson att lyssna på vad socialdemokraterna i Norge har sagt i denna fråga. De har särskilt betonat betydelsen av att norskt industriellt kunnande utnyttjas i biståndssammanhang.

Användandet av biståndsmedel för ett bredare samarbete, vilket socialdemokraterna inte motsätter sig, har en dubbel målsättning: dels att främja ekonomisk och social utveckling i ett land enligt de biståndspolitiska målsättningarna, dels att främja en utveckling av Sveriges relationer med landet i fråga. En förutsättning för att insatser skall kunna stödjas av biståndsmedel är att insatsen prioriteras av samarbetslandet.

Precis samma målsättning gäller – eller skall gälla – för systemet med blandade krediter, vartill då också kommer att man med en ringa insats av biståndsmedel får ett ökat flöde av finansiella resurser till u-länderna. Vi har i dag möjlighet att överföra sådana resurser antingen i gåvoform eller i form av marknadsmässiga villkor via affärsbankerna och näringslivet. Men med hjälp av en liten andel av biståndsmedel i form av blandade krediter kan ett betydligt större resursflöde styras över till u-länderna. En sådan resursöverföring kan användas för att finansiera import av investeringsvaror och kan leda till ökad köpkraft i u-länderna. Den kan avse leveranser till rent industriella projekt eller investeringar av infrastrukturell art. Enligt det förslag om blandade krediter som kan förväntas kan ca en femtedel av kostnaden för en sådan kredit beräknas i normalfallet komma att belasta industridepartementets anslag för den befintliga förmånliga exportkreditgivningen.

Socialdemokraterna anser emellertid inte alls att sådana blandade krediter skall belasta biståndsanslaget. Jag vill dock peka på att systemet med sådana krediter skall bindas till den målsättning jag redogjort för, och mottagare skall vara sådana länder vars utvecklingspolitik är förenlig med målsättningen för svensk biståndspolitik. Dessa länder har i många fall stora svårigheter

att över huvud taget få krediter på rent kommersiella villkor. Dessutom – och det nämnde också Allan Hernelius – ryms det belopp av biståndsanslaget som föreslås avsatt för blandade krediter, 60 milj. kr., väl inom de bråkdelar som ligger ovanför enprocentsmålet.

Vad jag här har sagt gäller också fonden för industriellt samarbete med u-länder, SWEDFUND. Utskottets socialdemokratiska ledamöter framhåller att anspråken på SWEDFUND:s finansiella resurser har varit begränsade och anser inte att några nya medel bör tillskjutas fonden.

Också här gäller att SWEDFUND skall samarbeta med länder med vilka Sverige bedriver långsiktigt utvecklingssamarbete och som fyller våra krav på biståndsmålsättning. Och, Gertrud Sigurdson, inga u-länder kommer att tvingas eller har tvingats till joint ventures.

Så snart uppgifter hade förekommit i massmedia i Sverige och i u-länderna om att SWEDFUND hade bildats och börjat verksamheten, anmälde sig förfrågningar och förslag om projekt. I första hand gällde det presentation av projekt som under en tid hade diskuterats mellan u-landsintressenter och svenska företag. Fondens tillkomst har i ett flertal fall medverkat till att projekt, som av en eller annan anledning hade avstannat i beredningen, på nytt har kunnat aktiveras. Svårigheter som har lösts har varit brist på finansiering, en allmän känsla av osäkerhet inför samarbetet med landet i fråga liksom rena missförstånd mellan parterna.

Av en lista som upptog 38 projektidéer hade idéerna presenterats av svenska företag i 16 fall och av en tänkbar partner i mottagarlandet i 22 fall. Det är alltså inte så, som Gertrud Sigurdson sade, att initiativen huvudsakligen kommer från svenska företag. De flesta av de projekt som har presenterats för SWEDFUND av svenska företag har dessutom sitt ursprung i en förfrågan från u-landet direkt till det svenska företaget, vilket innan fondens existens blivit känd var den naturliga kontaktvägen för u-länderna.

Under perioden har SWEDFUND beslutat stödja tre förstudier till en beräknad totalkostnad av 930 000 kr. De avser projekt i Bangladesh, Indien och Egypten. Avslag har meddelats i två fall, därför att de föreslagna utredningarna bedömdes ligga utanför fondens kompetensområde.

Så nog är det felaktigt att påstå att anspråken på fonden inte motiverar en förstärkning av densamma.

Naturligtvis kan Sveriges tekniska och kommersiella kompetens tillvaratas på många olika sätt i biståndssamarbetet. Inte minst inom det bilaterala biståndssamarbetet har Sverige inriktat sig på projekt av industriell natur som i många fall har visat sig vara lyckade.

Att det finns en gräns för svensk förmåga tycks emellertid ha bevisats av Bai Bang-projektet i Vietnam. Och den frågan är inte tabu, Gertrud Sigurdson. När socialdemokraterna skrev det första avtalet med Vietnam i augusti 1974, kritiserade moderaterna i riksdagen redan då mycket hårt att riksdagen inte fick ta ställning till avtalet. Nu är ett nytt avtal på väg, och vi förbehåller oss rätten att föra en diskussion – vilket vi alltså inte kunde göra 1974 – om avtalet och om möjligheterna att realisera projektet.

I det sammanhanget vill jag säga att rapport nr 2 nu har framlagts i form av draft i den serie rapporter som avses redovisa resultatet av en rad specialstudier av Bai Bang-projektet. Syftet med dessa studier är att genom analys och kritisk granskning av projektet i dess olika faser tillvarata erfarenheter som kan komma till användning vid andra likartade biståndsprojekt.

Den första rapporten behandlade, som alla vet, hur projektet hade utvecklats efter det att avtalet mellan Sverige och Demokratiska republiken Vietnam undertecknades. Den andra och nu aktuella rapporten behandlar aktiviteter, förhandlingar, överenskommelser, problem och erfarenheter knutna till projektets ledning, eller som författaren säger: en jämförelse mellan vad som var avsett, vad som gjordes och vad som blev resultatet.

Rapporten utgör, fru talman, en än mer beklämmande läsning än den första. Kritiken mot ledningen av projektet är minst sagt allvarlig. Det sägs ifrån att SIDA bör begränsa sig till finansiering eller delfinansiering av sådana här projekt och i övrigt köpa även planeringstjänster utifrån. Samarbetsavtal måste formuleras så att projektets genomförande kan ske utan ytterligare förhandlingar, och vid sådana bör professionell expertis anlitas. Rapporten föreslår att SIDA ökar sin förmåga och kapacitet för förhandlingar antingen genom att bilda en särskild enhet därför eller genom att anställa erfarna specialister i varje enhet.

Också ledningen av projektet kritiseras. Genom att spräcka alla kostnadsramar och tidsramar rullar nu emellertid projektet Bai Bang vidare. Förhoppningsvis – det säger jag av hela mitt hjärta – kommer det om några år att kunna fungera, om några ytterligare hundratals miljoner svenska kronor anvisas för att få i gång driften.

Fru talman! Det finns skäl att dröja ett tag vid det föreslagna driftsanslaget på 400 milj. kr., vilket skall utgå under en treårsperiod räknat fr. o. m. den 1 juli i år. I överensstämmelse därmed skall hela den svenska insatsen för Bai Bang-projektet, vilket också sägs i den senaste regeringsdeklarationen, vara avslutad den 1 juli 1983.

För ett par år sedan framfördes en önskan från Vietnam om stöd i anläggningens driftskede. Skogsprojektet hade dessutom försenats med bristande tillgång på inhemsk råvara som följd. För att köra den första pappersmaskinen, som beräknas bli färdig under innevarande år, behövde massa köpas utifrån. Utbildningen av personalen har varit mer resurskrävande än vad man trott. Dessa konstateranden resulterade i en bedömning att Sverige skulle behöva svara för driften under en – vad man diskuterade till att börja med – femårsperiod och till en kostnad av, om jag minns rätt, 500 milj. kr., men detta var kanske mera vid interna diskussioner. Resultatet har blivit att det nu skall skrivas ett nytt avtal med Vietnam. Det skall då täcka en inkörningsperiod av tre år och ett drifts- och råvarustöd. Från moderat sida har vi resonerat som så att vi självfallet inte kan kasta 1,6 miljarder kronor i sjön. Vi har från början motsatt oss projektet, men nu måste vi se till att det åtminstone kommer i gång.

Vad som är något märkligt är att man vill sätta i gång driften redan innan

investeringarna är klara och anläggningen i sin helhet är mer färdig än vad den är i dag. Detta måste medföra att färdigställandet ytterligare förskjuts i tiden. De två pappersmaskinerna står i samma hall, och den ena beräknas bli färdig under senare delen av innevarande år. Det kan inte vara riktigt att man då skall bygga på den ena, medan man köper massa för att till varje pris pressa fram papper ur den färdiga maskinen. Varifrån skall man få personal till dessa dubbla funktioner? Är det inte så att vietnameserna, som i huvudsak arbetat med ett eget tidschema för projektet, relaterat till deras egen femårsplan, enligt densamma måste få fram papper i år? Det kan med denna dubbelfunktion i vårt arbete där nere få till följd att projektet försenas och därmed, som alltid fallet har varit, fördyras. För de fyra svenska företag som nu skall överta driften och själva har ett separat avtal med vietnameserna är det säkert en idealisk tillvaro – men för oss som betalar? Jag vill än en gång understryka vad Allan Hernelius sade, att de insatser som kan behövas efter den 1 juli 1983 – för vi är åtskilliga som tvivlar på att hela projektet vid den tidpunkten skulle vara färdigt – måste vietnameserna själva betala.

Fru talman! Bland reservationerna i utskottsbetänkandet finns också en från moderaterna. Vi anser att svenskt bilateralt bistånd i princip bör påverkas av om ett mottagarland företar krigshandlingar utan samband med det egna landets självförsvar eller säkerhetspolitik. En sådan påverkan bör bl. a. innebära att biståndet omprövas i varje enskilt fall.

Sådan omprövning med avbrutet bistånd till följd kom till stånd när Allenderegimen störtades. Också upphörandet av vårt bistånd till Pakistan kan sättas i samband med det landets krigshandlingar.

Riksdagen har dock godtagit ett förslag av utrikesministern i proposition 135 om att allvarliga brott mot mänskliga rättigheter kan motivera att bistånd omprövas. Utskottet upprepar nu detta ställningstagande bl. a. med hänvisning till att vår alliansfria ställning kan ålägga oss förpliktelser i detta avseende.

Men också militär aggression på främmande mark utan samband med ett lands eget försvar innebär ett allvarligt åsidosättande av FN-stadgan, och ett brott mot de mänskliga rättigheterna. Anfallskrig kan aldrig försvaras, och för varje svensk medborgare måste det te sig främmande att vårt bistånd till ett land som bedriver anfallskrig och som har råd med detta inte alls skall ifrågasättas vare sig till omfattning eller inriktning.

När det gäller Cuba med dess massiva militära insatser i Afrika har nu biståndet upphört. Tanzania har aviserat ett tillbakadragande av sina trupper från Uganda. Men när det gäller Vietnams 200 000 soldater i Kampuchea finns inga tecken på en förändring eller ens en tillstymmelse till demokratisk utveckling i det besatta landet. Sverige har fördömt invasionen, men vårt bistånd har inte diskuterats mot bakgrund av vare sig krigshandlingen som sådan eller de enorma militära investeringar som landet måste ha haft råd med.

Det måste finnas, fru talman, ett starkare etiskt samband mellan vår utrikespolitik och vår biståndspolitik. Vi tycker att biståndspolitik i varje enskilt fall skall kunna omprövas gentemot mottagarländer som för

angreppskrig eller åsidosätter de mänskliga fri- och rättigheterna.

Fru talman! Jag skall be att få yrka bifall till reservationen nr 4 och till utskottets hemställan på alla övriga punkter.

GERTRUD SIGURDSEN (s) replik:

Fru talman! Nej. Ingrid Sundberg, det är inte så att socialdemokraterna envist är emot att biståndet på något sätt skall få gynna vårt eget land, inte ens i de fall då mottagarlandet begär det – tvärtom. Vi ifrågasätter inte att näringslivet har ett stort kunnande som vi givetvis skall utnyttja. SIDA har inte det kunnande som svenskt näringsliv har och som behövs för ett industriellt samarbete. Det är formerna för hur detta samarbete skall gå till vi tar upp. Man bör skilja på vad som är handel, näringspolitik, arbetsmarknadspolitik och vad som är biståndspolitik.

I samband med det bundna biståndet talade Ingrid Sundberg om tillnyktring i dessa de alkoholpolitiska diskussionernas dagar. Jag vet inte i vilket tillstånd Ingrid Sundberg var när hon skrev sitt anförande – mig veterligt har det inte funnits någon socialdemokratisk reservation emot det bundna biståndet. Det måste vara en hopblandning med folkpartiet. David Wirmark hade nämligen en sådan reservation när vi diskuterade riktlinjerna för biståndspolitiken – det var väl hösten 1978.

Ingrid Sundberg talade sedan för moderatreservationen. Hon kommenterade flera gånger vad jag hade sagt om Vietnam, men hon kommenterade inte med ett ord de som jag tyckte ganska skarpa formuleringar i vilka utrikesministern uttryckte sin förvåning över den moderata reservationen. Han sade att moderaterna för *en* politik i regeringen och en annan i riksdagen. Jag tyckte det var mycket anmärkningsvärt och noterade det. Jag är tacksam för den markering som utrikesministern gjorde.

INGRID SUNDBERG (m) replik:

Fru talman! Jag beklagar att utrikesministern inte var inne när jag höll mitt anförande. Jag hänvisade till utrikesministerns egen proposition nr 135 förra året om riktlinjerna för biståndspolitiken. I de riktlinjerna ingick att ett brott mot mänskliga rättigheter skall kunna medföra en omprövning av biståndet. Den skillnad som finns mellan moderaterna och de övriga ledamöterna av kammaren är att vi räknar ett anfallskrig – som är ett direkt brott mot FN-stadgans krav på alla länders rätt till självbestämmande och suveränitet – som ett brott mot de mänskliga rättigheterna. Det står så i FN-stadgan, och vi anser alltså att en omprövning – utrikesministern har själv godkänt att en sådan skall kunna äga rum – skall kunna gälla anfallskrig. Den lilla skillnaden finns, och jag är den första som beklagar att jag inte sade det tydligare i mitt anförande; det berodde på att utrikesministern inte var inne i kammaren.

När det gäller alkoholpolitikens tillnyktring, Gertrud Sigurdson, vill jag erinra om att jag i mitt anförande lade in två små ord, nämligen den "då sakrosankta".

I övrigt vill jag instämma i att det de senaste åren inte har funnits något krav på en ökning av det bundna biståndet. Men vi kan ju alla erinra oss den

Nr 132

Tisdagen den
29 april 1980

---

*Internationellt
utvecklingsamar-
bete m. m.*

debatt som fördes när det bundna biståndet över huvud taget började fastslås i svensk biståndspolitik. Då var socialdemokraterna en av de starkaste kämparna mot bundet bistånd.

OLLE GÖRANSSON (s):

Fru talman! Låt mig bara med några ord kommentera vår motion 1133, yrkande 13. Vi har i det yrkandet begärt att man skall räkna upp biståndet till de latinamerikanska flyktingarna med 5 milj. kr. till 35 milj. kr. Orsaken är att vi anser att förtrycket mot oliktankande ingalunda har blivit så litet i Latinamerika att man kan bortse från ett ökat hjälpbehov även framöver.

Vi har frågat oss vad det kan bero på att regeringen har tappat intresset för flyktingarna från Latinamerika och deras anhöriga. De är inte längre så där väldigt viktiga enligt regeringens proposition. Beror det på att gamla kamrater till biståndsmministern från FPU har skickat, som han säger, goda nyheter från Latinamerika, där de har kunnat konstatera att oppositionen nu helt plötsligt har fått möjligheter att arbeta, att fackföreningarna kan återuppta sitt arbete, att kyrkorna vågar protestera mot makthavarna och inte minst – som här har påpekats – att man har börjat frige de politiska fångarna?

Jag vet inte vad det är för slutsats man skall dra av regeringens proposition. Men den slutsats vi socialdemokrater vill dra när det gäller situationen i Latinamerika är att ett ökat stöd även framöver kommer att krävas. Jag tror att det är farligt att ropa hej innan man är över bäcken. Framför allt får vi inte inbilla oss att stödet kan minska under de närmaste åren. Jag är övertygad om att behovet kommer att fortsätta att öka. Låt mig bara ta några exempel.

Vi vet att det i vårt land finns många flyktingar. De börjar, i takt med att demokratiseringen och friheten ökar, att vilja återvända hem. Men återvänder de till länder där de fritt kan arbeta för sitt och sin familjs uppehälle? Nej, säkert kommer många av dessa flyktingar, som vänder tillbaka från vårt land, att vara tvingade att ta jobb eller att icke få några. I ett sådant sammanhang kommer de att behöva ett svenskt stöd även framöver.

Så länge det finns ett land i Latinamerika där regimen bygger sin tillvaro på fåtalets diktatur – vare sig det är via kommunism eller via fascism – så länge får vi räkna med att det sker omflyttningar av människor. Vi kan tycka vad vi vill och ha vilka åsikter som helst om det som sker ute på havet mellan Cuba och Florida, där tusentals människor på olika sätt försöker ta sig från det kommunistiska Cuba. Vi kan beklaga att de inte längre vill bo där, att de utsätter sig för risken att över öppen sjö i små båtar lämna sitt hemland. Vi kan beklaga att kommersiella krafter försöker göra affär av det som händer. Men i grunden är det ju, för de tusentals människor som lämnar Cuba, ofriheten och behovet av att få uttrycka någonting som ligger bakom. Jag menar att så länge det finns diktaturer i Latinamerika – oberoende av om de är fascistiska eller kommunistiska – kommer människor att fly, och de vill komma till andra länder.

Vi har i vårt land, som jag sade tidigare, tagit emot en mängd människor

från de här länderna – närmare bestämt 6 400 bara från Chile, sedan Allende förlorade makten. Under det senaste året har det kommit ytterligare 1 000 flyktingar till vårt land. Av dessa 1 000 är det inte mindre än 640 som fått stanna här av politiska skäl. Även om diktaturerna i Latinamerika har blivit försiktigare i sitt agerande är detta i alla fall bevis för att förföljelse sker av människor, att man fortfarande måste lämna sitt hemland och söka sin utkomst på andra sidan jordklotet.

Naturligtvis är det få människor jag här talar om. Men eftersom vi trots allt får så många människor till vårt land från Latinamerika kan vi ju föreställa oss att antalet flyktingar till fattiga grannländer i Latinamerika är bra mycket större än vad vi känner till. Bara det sista kvartalet i fjol kom det 400 människor från Chile, Uruguay och Argentina till vårt land, och de fick politisk asyl här. Det är alltså människor som är tvingade att lämna sin fädernejord för att söka trygghet någon annanstans.

Jag skulle, fru talman, kunna anföra många fler exempel. Men vad vi socialdemokrater menar i vår reservation 9 är att när det gäller dessa människor, så är det bra att vi kan erbjuda dem en fristad i Sverige, men det är lika viktigt för Sverige som nation att se till att människorna kan få stöd och hjälp i områden där de helst vill vara och där de också vill delta i befrielsen av sina länder. Det är därför vi i vår reservation 9 har krävt att den här blygsamma anslagsposten på 30 milj. kr. skall uppräknas med 5 miljoner. Vi anser att detta bör ske med hänsyn inte bara till inflationen utan också med hänsyn till att vi måste ha kvar det humanitära biståndet till Latinamerika under många år framåt.

Med det, fru talman, ber jag att få yrka bifall till reservation 9.

TORSTEN BENGTON (c):

Fru talman! De två huvudfrågorna beträffande u-hjälpen är för det första hur mycket vi anser oss kunna avstå i u-landshjälp och för det andra hur vi skall distribuera de pengar som vi tänkt oss avstå till dessa länder.

Vad gäller själva målsättningen i fråga om det belopp vi skall ge har det varit stridigheter – dock inte i dag. När vi från centern i början av 1950-talet motionerade om att sätta upp ett mål på 1 % av bruttonationalprodukten fick vi inget gehör genast. Men de andra partierna kom med. Socialdemokraterna kom sist. År 1968 anslöt de sig äntligen till denna målsättning. Det var ganska tydligt att socialdemokraterna ständigt låg på bromsen i fråga om u-hjälpen under mycket lång tid.

Sedan var målsättningen att enprocentsmålet skulle uppnås 1971/72. Så skedde inte. Genom en oskickligt planerad ekonomisk politik från socialdemokraternas sida uppnådde vi målet först 1974/75. Nu råder det inga delade meningar om den här saken, utan nu koncentreras diskussionen mer kring hur vi skall distribuera de pengar som vi vill använda.

Vi har inom centern kämpat för en princip till, utöver att vi skulle komma upp till 1 % i u-hjälp. Det är att de fattigaste skall hjälpas i första hand. Fattiga människor kan ju födas i länder där det är avskyvärda regimer och där allting är emot dem. Men kan de hjälpa det egentligen? Om vi på något sätt

Tisdagen den
29 april 1980

---

*Internationellt
utvecklingsamar-
bete m. m.*

kan hjälpa dem – skall vi inte göra det?

Det har diskuterats om målsättningen i dag. Gertrud Sigurdsen har talat om det. Bertil Måbrink har talat om det. Men tänk att man glömmer det viktigaste! Det första som står om målsättningen har under flera timmars debatt inte nämnts. Vad står det nämligen? Jo, när vi fattade principbeslutet stod det att det allmänna målet för allt bistånd är att bidra till att höja levnadsnivån för de fattiga människorna. Tänk att Gertrud Sigurdsen och Bertil Måbrink kan hålla på så länge och inte nämna det övergripande målet! Vi betecknade det ju som en stor framgång för centern att vi verkligen fick fastslaget att det är de fattiga människorna som vi skall hjälpa.

Man går i stället in på det som står senare om mål av mer direkt betydelse för biståndets utformning och inriktning, där det talas om resurstillväxt, ekonomisk och social utjämning, ekonomisk och politisk självständighet och en demokratisk samhällsutveckling. Det som sägs är alldeles riktigt. Men också i den socialdemokratiska reservationen har man förbigått det övergripande målet. Man har nämnt de fyra andra konkreta biståndsmålen, men det övergripande har man inte nämnt någon gång.

Jag tycker att jag har all anledning att erinra om vad som är det verkligt övergripande målet.

Är då inte dessa partier eniga om den målsättningen? Nej, naturligtvis inte när det gäller vpk. Det kan man utan vidare konstatera av vpk-motionen. Där står det nämligen: "U-landspolitiken måste i första hand inriktas på direkt stöd åt dem, som i dag kämpar mot förtryck och för en rättvis ekonomisk och social utveckling. Det är det effektivaste bidraget vi kan ge till strävandena att bygga upp en socialistisk värld."

Det är alltså en partipolitisk målsättning. Vpk har inte tänkt på de nödlidande människorna, utan det är regimerna man skall stödja. Så om någon råkat födas i ett land där det råder svält och nöd och därtill i ett land med en avskyvärd regim så är det inte värt att vända sig till vpk i Sverige, för därifrån blir svaret: Fortsätt att svälta – vi ger stöd bara till sådana länder som har samma åsikter som vi i politiskt avseende.

Det är inte precis någon humanitär politik. Men jag kan inte läsa ut något annat än vad det står i motionen. Och det är ett klart besked – det är ingenting att säga om det. Då vet vi att detta är vpk:s målsättning.

Socialdemokraterna har både i den här frågan och i andra vacklat mycket, och de gör det nu också. De sneglar litet grand på att man eventuellt skall ge pengar för en del andra syften också. Det är klart att stödet till Cuba hade en stark politisk anknytning, och den anknytningen ökade ju längre det gick. Eftersom Cuba glädjande nog ökade sina inkomster per capita och brutonationalprodukten var det mindre och mindre motiverat med detta stöd, men socialdemokraterna fortsatte i alla fall och ville ge stöd till Cuba.

Vad är då "fattiga människor" för något? Ja, enligt FN räknas länder där medelinkomsten är mindre än 200 dollar per capita som fattiga länder. Och den största delen, ungefär 90 %, av det svenska biståndet lämnas till sådana länder och människor som är fattiga.

Men skall vi gå in på andra principer, då gäller det helt andra värderingar. Skall vi ge politiska bidrag, då skall vi inte kalla det för u-landshjälp, utan då skall vi säga att det är politiska bidrag som vi ger till regimer som vi tycker passar våra åsikter. Det är ett klart besked, men då skall man inte längre kalla det u-landshjälp.

Det är också detta som har gjort att vissa frågor om Latinamerika ter sig främmande för oss. I socialdemokraternas reservation om Jamaica och Dominikanska republiken är ju inte motiveringen att det skulle vara särskilt fattigt i dessa länder. Det heter ju: "Den utveckling mot demokrati som trots stora svårigheter ägt rum i dessa länder kräver aktiva svenska solidaritetsinsatser." Det är en annan målsättning det också. I och för sig är den lovvärd, men då får vi omvärdera hela biståndet. När vi ser att det är fråga om en fin utveckling som leder till demokrati skulle vi alltså hjälpa, och det kan jag varmt instämna i. Men då rör det sig inte längre om u-hjälp utan om någonting annat. Då tänker vi inte på de fattiga människorna.

Under 200 dollar per capita är ju fattigränsen. Man kan se hur hög levnadsstandarden är i de här länderna. Jamaica har mer än fem gånger så stor bruttonationalprodukt per capita, nämligen 1 060 dollar per capita i stället för fattigdomsklienteletets 200 dollar eller därunder. Dominikanska republiken har ungefär fyra gånger så stor bruttonationalprodukt per capita, nämligen 840 dollar. Därmed hör Dominikanska republiken inte till de fattiga länderna, även om landet inte heller hör till de rika. Cuba har fått litet sämre förhållanden under senare år men ligger i alla fall vid 750 dollar per capita, dvs. fyra gånger mer än per capita-inkomsten bland de fattigaste på jorden.

I den socialdemokratiska reservationen om bredare samarbete med Cuba står det bl. a. följande: "Eftersom inga biståndspolitiska skäl föreligger ---." Visst finns det sådana skäl. Centern har länge, utan att ha berört Cubas utrikespolitik, framhållit att Cuba lyckligtvis fått en så god ekonomi att andra länder kan behöva biståndet bättre.

Gertrud Sigurdson citerade ett uttalande av mig om att vi borde ändra u-landspolitiken. Och visst har vi förändrat vår u-landspolitik. Det är inte samma målsättning som 1970. Det jag först talade om – att det övergripande målet är att de fattiga människorna skall ha stödet – har kommit in som ett nytt moment. Vi har också råkat i det läget att ett par länder, Tunisien och Cuba, har fått det så pass mycket bättre att vi har ansett oss kunna avveckla stödet. Socialdemokraterna accepterade ju också detta. Ni föreslog ju ett stöd på 70 milj. kr. och fick avslag. Följande år fattades sedan beslut om en avveckling, och då hade ni ingenting att invända. Ni har alltså inte konsekvent hållit fast vid att det skall utgå ett stöd, vilket vpk har gjort. Vpk har fortsatt att yrka på ett stöd på 70 milj. kr., oavsett om Cuba klarar sig bra eller ej. Man skall, enligt vpk:s mening, i alla fall fortsätta med bidraget. Bakgrunden är, som sagt, naturligtvis politisk. Det är i och för sig fullt förklarligt, men då får man ta ståndpunkt på det sättet i stället.

Detta är alltså bakgrunden till att vi inte ansett att det är så befogat att ge mera stöd till Latinamerika.

---

*Internationellt
utvecklingssamar-
bete m. m.*

Tanknytning till Latinamerika talade Olle Göransson om flyktingfrågorna. Här rör det sig om en mycket behjärtansvärd sak, och Sverige har hjälpt vid alla tillfällen då det har varit nöd ute i världen, vare sig det nu gällt allmän flyktinghjälp eller Palestinaflyktingarna. Vilka det än har varit fråga om har Sverige försökt att hjälpa. Men nu föreslår ju inte socialdemokratin så stora summor. Gertrud Sigurdsen har rätt när hon säger att det har rätt stor enighet. Egentligen har det föreslagits mycket små summor. Ser man på de enskilda fallen kan man konstatera att summan i ingen av de socialdemokratiska reservationerna överstiger 1 % av u-landshjälpen. Justeringarna är inte större. När det gäller flyktinghjälp har det ju föreslagits en höjning med 5 milj. kr. till 35 milj. kr., och det kan väl vara motiverat. Det är ju ingen större summa. Dessutom bör man observera utskottets uttalande att detta inte är sista ordet beträffande denna hjälp. Det skrivs ju i utskottsbetänkandet att utöver vad som tidigare anslagits lämnade Sverige under budgetåren 1978/79 och 1979/80 ytterligare 11 milj. kr. i humanitärt bistånd. När det gäller hjälp till flyktingar är det mycket lämpligt att ta medel ur katastroffonden. En flyktingström över till det andra landet kan ju uppstå mycket snabbt, och detta är en händelse av ett sådant slag att man kan ta från katastroffonden.

Även när det gäller Nicaragua har man föreslagit en förbättring. Men där kan man iakttä en glidning i skrivningen i den socialdemokratiska reservationen. I reservationen skriver man:

”I budgetpropositionen föreslår regeringen en ram för biståndet till Nicaragua, som är mindre än vad man redovisar i form av insatser.” Man gör alltså inte samma jämförelser där. Man jämför med de insatser som gjorts. Men därtill kommer vad utskottet sagt i det här fallet:

”I budgetpropositionen föreslås att 30 milj. kr. anvisas för humanitärt bistånd i Latinamerika. Det är samma belopp som gäller för innevarande budgetår.”

Men så tillägger utskottet:

”Det framgår emellertid av propositionen att regeringen räknar med att därutöver vid behov kunna ta i anspråk medel ur katastroffonden för humanitära insatser i Latinamerika.”

Detta bestyrker vad jag sade tidigare, nämligen att detta inte är sista ordet i fråga om Latinamerika. Man kan visst göra mer. Katastroffonden har vi för sådana ändamål.

Jag kan alltså inte finna att det finns någon motivering och heller inte något stöd för att öka dessa anslag till Latinamerika, såsom socialdemokraterna föreslagit i sina reservationer. Det har förts en väl övertänkt politik i detta fall. Det finns tyvärr massor av fattiga människor i världen och många fattiga länder. Visst skulle jag i flertalet fall önska att vi kunde öka på anslagen med 5, 10, 50 eller ändå fler milj. kr. Det går alldeles utmärkt att säga det. Men är man enig om ramen för det totala stödet, får man ta dessa miljoner någon annanstans. Det är möjligt att man då tar dessa miljoner från andra fattiga människor. Vi står här inför en avvägningsfråga: Vem skall vi egentligen hjälpa?

Vpk har attackerat Bangladesh. Detta land ligger allra lägst på den internationella listan när det gäller per capita-inkomst. De som har under 200 dollar per capita räknas enligt FN till fattigklientelet. Bangladesh ligger på 80 dollar per capita. Kan man ge dessa människor hjälp utan att regimen får nytta av det, t. ex. genom fisket som Georg Åberg talade om, anser jag att man skall göra det. Då får man inte stirra sig blind på att där är en regim som vi inte på något sätt accepterar. Man kan hjälpa den fattiga människan som svälter. Det är det som är ledmotivet i centerns inställning till utlandspolitiken.

Sture Korpås har redan redogjort för den enda reservation vi har. Vi anser att ett ekologiskt institut bör upprättas. Vi skall inte hjälpa u-länderna bara med pengar och prylar. Det finns mycket annat vi kan göra. Vi kan t. ex. varna dem för de misstag som vi har begått. Det gäller framför allt resurshushållningen och de ekologiska frågorna. I centerns reservation föreslås att vi skall ta ett steg på den vägen.

Fru talman! Jag ber att få yrka bifall till reservation 1 och i övrigt till vad utskottet hemställt.

BERTIL MÅBRINK (vpk) replik:

Fru talman! Torsten Bengtson är ju talesman för centern, men jag vet inte riktigt om det är Sture Korpås eller Torsten Bengtson som representerar centerns politik. Men jag får väl ta fasta på Torsten Bengtsons inledande och avslutande resonemang. Jag kan bara dra en slutsats av det, nämligen att Sverige måste ändra ländervalet och i fortsättningen ge bistånd till Haiti, Indonesien och Nordyemen. Jag kan inte dra någon annan slutsats av Torsten Bengtsons resonemang.

GERTRUD SIGURDSEN (s) replik:

Fru talman! När Torsten Bengtson läser detta att det allmänna målet för allt bistånd är att bidra till att höja levnadsnivån för de fattiga människorna låter det nästan som om han framställer det som något centerpartistiskt påfund. Jag tror att alla är och har varit överens om den formuleringen.

Låt mig citera något som stod i Ola Ullstens proposition och som också återfinns i utskottsbetänkandet 1978/79:1: "Solidaritet med de fattiga människorna i den tredje världen är tillräckligt motiv för ett omfattande svenskt biståndsprogram. Denna uppfattning fastslogs av riksdagen redan år 1962." För att iaktta den blygsamhet som Ola Ullsten efterlyste skall jag inte tala om vilken regering som satt vid makten då.

Jag citerade här vad Torsten Bengtson sade 1976 i denna kammare: "När den biståndspolitiska utredningen har lagt fram sitt betänkande måste en omprövning ske av hela den svenska biståndspolitiken. Det är alls inte säkert att de nuvarande principerna i så fall kommer att gälla." Det är inte samma målsättning, säger Torsten Bengtson. Men litet längre fram i sitt anförande säger han att det är stor enighet om biståndspolitiken. Ja, Torsten Bengtson, om det inte vore samma målsättning som den vi en gång föreslagit, skulle vi inte ha den stora enighet som råder i så gott som alla frågor.

Det som Torsten Bengtson sade om länderna i Karibien kommer Maj-Lis Lööv att ta upp i sitt anförande.

TORSTEN BENGTSON (c) replik:

Fru talman! När man skall ge u-hjälp är det många faktorer man skall iaktta. Vi kan förvåna oss över att vi inte hjälper vissa länder. Men detta har också ett internationellt perspektiv. Vi måste undersöka vad man gör i Norge, Danmark, Canada, Österrrike osv. för att hjälpa på vissa platser. Det finns alltså en viss internationell uppdelning. Vi har t. ex. aldrig gett någon hjälp till Västafrika, utan vi har ägnat oss åt Östafrika. Därför finns det länder som vi inte observerat, även om de är fattiga.

Dessutom är vi, Bertil Måbrink, ett litet land. Jag sade redan i mitt första anförande att det blir fråga om en avvägning när det gäller valet av mottagarländer. Vi kan inte sprida ut vårt bistånd på en förfärlig massa länder – vilka de nu är och vad de heter.

Sedan är det naturligtvis viktigt att man skall se till huvudsyftet. Om Gertrud Sigurdson nu helhjärtat instämmer i centerns målsättning ända sedan u-hjälpen började – professor Sten Wahlund var kanske den främste företrädaren för att vi skall ge hjälp till de fattiga människorna – så är det bra. Även om denna målsättning fastslogs 1962 fullföljdes den ganska dåligt på grund av att man gav politiska bidrag i stället. Det är kanske det som är skillnaden mellan centern och socialdemokratin. Men är vi nu helt eniga om den saken, blir det kanske lättare att samarbeta i fortsättningen, dvs. om vi sätter som det främsta målet att vi skall hjälpa de fattiga människorna. Denna målsättning har vi följt och ger nu 90 % i sådana bidrag. Vi bör fortsätta att följa den linjen och inte ge oss in på att lämna politiska bidrag. I så fall blir vi i fortsättningen överens om hur vi skall göra med u-landsbiståndet.

BERTIL MÅBRINK (vpk) replik:

Fru talman! Torsten Bengtson är som en envis papegoja. Han talar hela tiden om att vi skall hjälpa de fattiga människorna. Det är vi också överens om, Torsten Bengtson. Men detta är uppenbarligen bara en läpparnas beklännelse av Torsten Bengtson. Bevisligen är han med och aktivt pläderar för att vi skall ge hjälp till länder som har regimer som bedriver en politik som inte når ut till de fattigaste människorna. Jag har i mitt huvudanförande och i mina repliker pekat på Bangladesh, Pakistan, Indien och Kenya som exempel. SIDA:s och UD:s egen personal på platsen har i dokument efter dokument visat att de fattiga blir allt fattigare och de rika allt rikare i nämnda länder. Men detta vill Torsten Bengtson inte diskutera, utan han för ett annat, konstigt resonemang.

Det är inte första gången jag har hävdat detta. Jag har i många biståndsdebatter i riksdagen påvisat att förhållandena är dessa och att problemen förvärras. Det finns en avgrundsskillnad mellan Torsten Bengtsons prat om att man skall hjälpa de fattiga och förhållandena sådana de är i praktiken.

Torsten Bengtson har inte reserverat sig mot att man ökar bidraget till

Bangladesh till 130 milj. kr. När det däremot gäller ett land som Vietnam, som är fattigt och som bedriver en utvecklingspolitik, som överensstämmer med alla mål – även de övergripande mål som Torsten Bengtson här tog upp – är Torsten Bengtson med och prutar bidraget. Man vill straffa Vietnam bara därför att landet tvingats slå till mot en brutal regim som Pol Pot, som ständigt attackerade Vietnam under nästan ett år.

Enligt folkrätten har, Torsten Bengtson, såväl Vietnam som Tanzania rätt att slå tillbaka mot angripare. Däremot har man enligt folkrätten inte rätt att vara kvar i ett land, men vad är i dag alternativet när det gäller Vietnam?

Ni som nu så intensivt attackerar Vietnam kan bidra till att Pol Pot kan komma tillbaka till Kampuchea. Så kan det i realiteten bli, om ni fortsätter att argumentera och driva propaganda på det sätt som ni nu gör.

TORSTEN BENGTON (c) replik:

Fru talman! Det är bara att instämma i att det är en avgrundsdjup skillnad mellan våra åsikter i fråga om u-hjälp. Av motion 1625 framgår ju klart att vpk anser u-hjälpen vara "det effektivaste bidraget vi kan ge till strävandena att bygga upp en socialistisk värld".

När Bertil Måbrink inte får tillfredsställande svar ger han sig i stället ut på andra marker, och naturligtvis tyckte han illa om det svar som jag gav. Jag talade hela tiden om de fattiga människorna. Och jag kan erinra om det som Lundastudenterna en gång sade: Att äta är detsamma som att svälta, bara tvärtom. Men Bertil Måbrink vill inte tala om de fattiga människorna, utan han talar om socialistiska regimer och om att det är dit hjälpen skall ges.

När det gäller Pol Pot-regimen, som en gång kallades för en befrielseörelse, vill jag upplysa Bertil Måbrink om att vi från svensk sida aldrig har sagt att vi skall ge u-hjälp till länder som är i strid. Och det tänker vi inte göra i fortsättningen heller. Sådan u-hjälp är oss främmande. Om den existerar för vpk, kan jag genast säga ifrån att det för centerns del är fullkomligt främmande att ge u-hjälp för stridsåtgärder.

STURE ERICSON (s):

Fru talman! "Blandade krediter" är ett nytt inslag i vår biståndsdebatt. Att regeringen öronmärker 60 milj. kr. för detta ändamål innebär att Ola Ullsten tvingas ställa upp och betala handelsdepartementets exportfrämjande verksamhet. Det innebär också det slutliga sammanbrottet för folkpartiets ambitioner att bestämma den borgerliga biståndspolitik.

Denna biståndspolitik har efter 1976 utmärkts av en ökad kommersialisering. Syftet med de svenska biståndsprogrammen är numera uppenbarligen inte bara att främja utvecklingen i de fattiga länderna. Målsättningen att ge svenska företag ett handtag och att främja svensk export spelar en allt större roll i biståndsverksamheten. När regeringen i årets biståndsproposition reserverar 60 milj. kr. för dessa s. k. blandade krediter tar man ytterligare ett rejält kliv i denna riktning.

"Blandade krediter" är en översättning från franskan, och det är en

omskrivning av det enkla faktum att man använder biståndspengar för att göra svenska exportvaror billigare för köpare i u-länderna. Köparen från u-landet behöver inte betala hela priset för importen från Sverige. De svenska skattebetalarna får svara för mellanskillnaden. Detta rubriceras sedan u-hjälp, men är naturligtvis i första hand en ren handels- och näringspolitisk insats.

Utrikesministern sade i sitt anförande att vi socialdemokrater missar poängen, när vi talar om de s. k. blandade krediterna som en kommersialisering av biståndet. Han motiverade de s. k. blandade krediterna med att de mobiliserar nya resurser för u-länderna. Logiken i det resonemanget bör granskas. Vad vi här talar om är 120 milj. kr. av biståndsmedel på årsbasis. Dessa 120 milj. kr. kan överföras till några u-länder, antingen i form av obundet bistånd eller också i form av bistånd bundet till upphandling av vissa svenska varor eller tjänster. Ett villkor för dessa varor och tjänster skall vara, enligt den utredning som lades fram i förra veckan, att de mer eller mindre låser u-länderna till ytterligare import av svenska varor. Detta sägs faktiskt i klartext i rapporten.

Nu påstår Ola Ullsten att 120 milj. kr. i bundet bistånd är av större värde för u-länderna än om det överförs i obunden form. Det brukar inte ens moderaterna hävda i sin advokatur för bistånd till de svenska företagen. Obundet bistånd ger u-länderna frihet att köpa där det är billigast och mest gynnsamt för dem. Det är därför biståndsvolymen blir större vid obundet bistånd. Genom att binda biståndet till svenska leveranser sjunker värdet av de svenska biståndskronorna för u-länderna. Detta är den logik som legat bakom folkpartiets energiska agerande under tidigare år för en avbindning av biståndet. Nu har Ola Ullsten gjort en helomvändning i denna fråga. Folkpartiet har högervridit sin biståndspolitik 180°.

Det främsta argumentet för s. k. blandade krediter är att andra västliga industriländer använder biståndspengar för liknande ändamål. Det gör det svårare för svenska företag att konkurrera på den växande u-landsmarknaden. Syftet är alltså rent kommersiellt.

En interdepartemental arbetsgrupp under ledning av tidigare statssekreteraren, numera ambassadören Johan Nordenfalk, presenterade i förra veckan en rapport. "Blandade krediter – förmånlig kreditgivning i samband med svensk export till u-länder", Ds II 1980:3.

Det är alltså handelsministern som beställt en utredning i det vällovliga syftet att främja svensk export till u-länderna. När man läser rapporten slås man av det ömsinta intresset för u-ländernas behov och önskningsar. Syftet är naturligtvis att motivera varför man vill använda biståndspengar för att främja svensk export. Handelsministern har – långt innan utredningen ens lagts fram – lyckats lägga beslag på 60 milj. kr. av biståndsanslagen för blandade krediter, och det gäller bara ett halvt budgetår. Årsvolymen kan alltså uppskattas till ca 120 milj. kr. Det är inte litet pengar, och den summan speglar naturligtvis moderaternas växande inflytande i regeringen.

Förra gången herrar Burenstam Linder och Nordenfalk talade sig varma för u-ländernas behov gällde det IDB. Biståndspolitiska motiv fick även den

gången skylta över de kommersiella intressena. Men när det gällde IDB lyckades herrarna Ullsten och Blix stå emot trycket. Staffan Burenstam Linder tvingades därmed betala IDB-notan ur den egna kassan. Nu är moderaterna starkare, och de arma folkpartisterna i UD får bevittna hur Staffan Burenstam Linder tar för sig ur biståndsanslaget för att finansiera sin exportfrämjande verksamhet.

De s. k. blandade krediterna hör inte hemma i biståndsdebatten. De borde inte behandlas i utrikesutskottets betänkande. De hör hemma i näringsutskottet och hör finansieras med medel som går under rubriken Exportfrämjande åtgärder.

Det är mycket möjligt att denna form av exportfinansiering är både lämplig och nödvändig för att slå vakt om svenska intressen på världsmarknaden. När andra länder gör sin export till u-länderna billigare med sådana här metoder måste Sverige kanske hänga med. Men det är då naturligtvis en bedömning som får göras från näringspolitiska och handelspolitiska utgångspunkter. Det har inte någonting med biståndspolitik att göra.

Det är beklämmande att den borgerliga majoriteten i riksdagen på det sätt som här sker diskrediterar den svenska biståndsverksamheten. Visst har en del andra västliga industriländer rubricerat exportfrämjande åtgärder som u-hjälp, men svenska representanter har vid otaliga tillfällen i internationella sammanhang argumenterat för en avbindning av biståndet. Syftet har varit att höja värdet av biståndet. Obundet bistånd anses ju av alla vara den bästa och mest effektiva formen av bistånd. En obunden biståndskrona är värd mycket mer för mottagarlandet än en bunden. Detta har varit något av en profilfråga för folkpartiet i biståndsdebatten.

Det förslag om biståndspengar till blandade krediter som vi i dag skall besluta om och den proposition i ärendet som kommer senare i år är en definitiv bankruttförklaring av folkpartiets biståndspolitik. Det är tydligen ett så viktigt intresse för folkpartiet att det som redovisas som bistånd i budgeten motsvarar 1 % av BNP att partiets UD-baserade ledning är beredd att räkna in även helt andra saker än bistånd under den rubriken. De väljare som trodde att folkpartiets engagemang för biståndsfrågorna var genuint och ideologiskt förankrat får här besked om motsatsen. Men folkpartiets förtroendekapital i biståndsfrågan hos dessa grupper var tydligen en blandad kredit med moderaterna som främsta förmånstagare.

Vi socialdemokrater har under senare år krävt att Sveriges andel av bidragen till IDA skall minskas. Kravet har flera gånger avvisats av den borgerliga majoriteten i utrikesutskottet och i riksdagen. Den sakliga tyngden i våra argument har dock inte varit utan verkan. Regeringen ansluter sig nu till vår linje. Den svenska andelen av IDA:s sjätte påfyllnad föreslås bli 3.0 % mot tidigare 3.8 %.

Våra IDA-bidrag är trots denna neddragning mycket stora – ställda i relation till flertalet andra länders – och de ökar under innevarande treårsperiod med drygt en kvarts miljard. Det är därför angeläget att regeringen inte ger upp ansträngningarna att reformera IDA. Utskottet bifaller på s. 38 och 39 i betänkandet den socialdemokratiska motionens

yrkande om IDA. Synnerligen skarp kritik riktas mot Världsbankschefen McNamaras beslut att avstånga Vietnam från IDA-lån. Handlingssättet erinrar om Världsbankens agerande mot Allendes regering i Chile i början av 1970-talet. Även stoppet för IDA-lån till Vietnam beror på påtryckningar från USA. Därmed markeras på nytt USA:s förmåga att styra IDA:s verksamhet enligt sina önsknings.

Det är genant att vår borgerliga regering inte tog upp denna sak i budgetpropositionen, och utskottets skrivning om IDA får därför närmast karaktären av en reprimand också mot regeringen.

Brandtkommissionen föreslår en kraftig förstärkning av den internationella kreditgivningen på mjuka villkor. Att den föreslår skapandet av ett nytt organ vid sidan av Världsbanken och dess IDA antyder att denna grupp av högst kompetenta och välinformerade bedömare – där socialdemokraterna inte är i majoritet – enhälligt ansluter sig till tankegångar som här i riksdagen under flera år framförts från socialdemokratisk sida.

Vårt förslag om ökade svenska bidrag till FN:s kapitalutvecklingsfond – 10 milj. kr. mer än regeringen – är en ytterligare markering av denna grundinställning. Det är beklagligt att satsningen på FN:s kapitalutvecklingsfond dröjer. Att den kommer under 1980-talet är mycket sannolikt. Det är bara synd att Sverige inte tar ledningen.

Under punkten Särskilda program redovisas en mängd olika verksamheter, främst s. k. ämnesinriktat bistånd. Den ämnesinriktade verksamheten har vuxit kraftigt och tagit en stor del av SIDA:s personella resurser i anspråk. Det har skett på bekostnad av det direkta biståndet till programländerna. Regeringen tycks ha upptäckt det negativa i denna utveckling och anser nu att verksamheten under Särskilda program inte skall få breda ut sig mera under kommande år. Vi socialdemokrater menar att SIDA redan nästa budgetår bör koncentrera det ämnesinriktade biståndet och att anslaget därför kan göras 45 milj. kr. lägre än vad regeringen föreslår. Det skulle också göra det möjligt att använda SIDA:s personal mer effektivt.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 2, 13, 15 och 16.

Under detta anförande övertog andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Utrikesministern OLA ULLSTEN:

Herr talman! Om Sture Ericson lät bli att ta i så förskräckligt när han gör sina randanmärkningar kanske han skulle göra ett starkare intryck.

Sture Ericson säger att det är skandal att regeringen inte har brännmärkt USA för att man stoppade hjälpen via IDA till Vietnam. Jag vet inte i vilket sammanhang Sture Ericson menar att det borde ha skett. Vi ansåg att det borde ske när beslutet fattades, och vid det tillfället framförde vi också vår kritik.

Så något om kapitalutvecklingsfonden. Det är riktigt att det är en bra fond. Därom råder inga delade meningar. Det är också riktigt att det är en fond som i dag har mer pengar än den kan göra av med, därför att den inte

fungerar. Att i det läget öka på anslaget genom svenska bidrag finner vi inte särskilt välbetänkt. Vi anser att vi trots detta kan gå ut och försvara vår progressiva biståndspolitik även om Sture Ericson har motsatt uppfattning.

Men det var inte det som var huvudnumret i Sture Ericsons anförande, utan det var det här med kommersialiseringen av biståndet. Han förde i första hand fram tanken på att införa någon form av s. k. blandade krediter. Man brukar säga att bistånd skall fungera som en hävstång, och det gör det också. Vi gör ganska litet när det gäller att främja utvecklingen i u-länderna. Vi ger ett litet startkapital, och vi ställer experter till deras förfogande. Men det mesta gör u-länderna själva. Just dessa initialinsatser behövs emellertid. Effekten i den andra ändan blir mycket större än vad som svarar mot de svenska insatserna. Så kan man resonera när det gäller möjligheterna att genom biståndsanslagen mobilisera resurser i Sverige också, och det är det vi har velat göra. Vi har på olika sätt, som är förenliga med våra biståndspolitiska målsättningar, eftersträvat att få biståndspengar att i sin tur mobilisera andra svenska pengar.

Den särskilda fond för industriutveckling som riksdagen på regeringens förslag fattade beslut om för en tid sedan är ett exempel på det. Däremot är det inte exempel på en sammanblandning av affärer och bistånd, som Sture Ericson försöker göra gällande. Vad man åstadkommer med dessa förhållandevis små belopp i utvecklingsfonden är att man drar till sig investeringskapital från det enskilda näringslivet. Man drar alltså kapital till investeringar i de u-länder som vi menar att vi kan bedriva biståndspolitiskt samarbete med – och i dessa u-länder till projekt som vi anser vara utvecklingsfrämjande. Om man skall följa Sture Ericsons och andra socialdemokraters idéer blir det ingen sådan kanalisering av svenskt näringslivs kapital till utvecklingsprojekt i u-länderna.

Det besked som Sture Ericson, Gertrud Sigurdsen m. fl. ger till de representanter för u-länderna som på UNIDO-konferenser och i andra sammanhang talar för att man skall stödja industrialiseringen i deras länder, är att det har vi inte med att göra – i varje fall inte vi som sysslar med bistånd. Det får i så fall det svenska storkapitalet sköta på egen hand. Det får göra de investeringar som från kommersiella utgångspunkter anses rimliga, i Brasilien och i andra liknande länder.

Det besked som vi ger u-länderna är följande: Visst skall vi ta fasta på vad ni säger. Visst tycker vi att det vore bra om en del av det svenska affärskapitalet kunde kanaliseras också till sådana projekt som är intressanta ur utvecklingssynpunkt.

Den särskilda fond som jag här talar om är naturligtvis liten. Självfallet bidrar den inte till några jätteinvesteringar i de u-länder som det här gäller, men den bidrar ändå med vissa investeringar – investeringar som annars sannolikt inte skulle komma till stånd.

Det är också fel att påstå att det enbart är svenska företag som kommer med förslag om var investeringarna skall göras. I själva verket är det på det viset – enligt uppgifter som vi har fått – att av de projekt som hittills har varit

aktuella har 22 initierats av u-länderna själva medan 16 projekt har initierats från svenskt håll. Det är ett ganska bra exempel på att man från u-ländernas sida är intresserad av att få del av de resurser som kan kanaliseras via SWEDFUND. Det rör sig alltså om pengar som inte kommit dessa u-länder och dessa projekt till del med mindre den här fonden, som socialdemokraterna med sådan aggressivitet motsätter sig, hade inrättats.

När det gäller blandade krediter förhåller det sig på ungefär samma sätt. Vad det här handlar om är återigen att med hjälp av en liten pott biståndspengar, och pengar från annat håll, få en kreditgivning som annars skulle ha skett på renodlat kommersiella villkor att styras till områden som är intressanta ur utvecklingssynpunkt. Man kan säga att idén med blandade krediter – vi har ännu inte sett annat än ett utredningsförslag – har sin motsvarighet i de mjuka krediter som finns inom olika internationella utvecklingsbanker, t. ex. IDA. Det är alltså krediter som ges på bättre villkor än de vanliga kommersiella.

I dag kan vi agera på två sätt. Vi kan ge u-länderna gåvor via SIDA eller låta dem lita till kommersiella krediter via de svenska bankerna på vanliga kommersiella villkor. Genom blandade krediter kan man ge u-länderna ett tredje alternativ – alltså en kredit som är just en kredit, men på bättre villkor än de som gäller för vanliga kommersiella krediter. Det hela skall vara biståndsförankrat, och den institution som skulle få hand om den här verksamheten kan se till att krediterna utnyttjas för ändamål som vi menar är utvecklingspolitiskt intressanta. Återigen handlar det alltså om att säga ja eller nej till en förmån som u-länderna ber oss om. Jag menar att vi här representerar ett mer progressivt och modernt biståndstänkande än den gamla och ganska trista skåpmat som Sture Ericson ännu en gång uppvisar för kammaren.

STURE ERICSON (s) replik:

Herr talman! Ola Ullsten har svängt 180 grader. Den argumentering för ökat bundet bistånd som han nu för är den argumentering som vi tidigare har lyssnat på från moderaterna. Tidigare har det från folkpartiets sida resonerats ungefär så här: Vi bör satsa på obundet bistånd. Vill u-länderna använda det obundna biståndet för att förbilliga importen från Sverige står det dem fritt att göra det.

Vad vi gör med ett beslut om att binda biståndet är att ta ifrån u-länderna denna valfrihet. Våra protester mot detta har Ola Ullsten i dagens debatt betecknat som biståndsteologi. Vi hade inte väntat oss att man från folkpartiet skulle börja använda hänfulla tillmälen mot dem som fortsätter att slåss för obundet bistånd. Jag tror att det är många yngre biståndsintresserade som i den här debatten har fått besked om att folkpartiledningen inte längre är någonting att lita på när det gäller att föra en progressiv biståndspolitik.

Vad det nu handlar om och vad Ola Ullsten argumenterar för är ju stöd till svensk företagsamhet. Han använder samma advokatyr som man använder i handelsdepartementets rapport. Han lägger ut texten om den här särskilda

fonden som, såvitt vi kan bedöma, ännu inte varit någon större framgång. Man har ännu inte lyckats bli av med alla pengarna. Därför tycker vi att man inte bör fylla på med mer pengar utan att vi bör samla erfarenheter. Vi har föreslagit, och det bör observeras, andra former för industriellt samarbete med u-länderna. En betydande del av biståndet har också den effekten att det är ett stöd för u-ländernas industrialisering.

Vad vi här diskuterar är inga detaljer, som utrikesministern sade. Det här är faktiskt beslut som är styrande för biståndsverksamheten. Vad som sker nu är att kvaliteten på det svenska biståndet sänks till en nivå som motsvarar vad många andra västliga industriländer ger. Vi har tidigare haft högre kvalitet på det svenska biståndet än andra västliga industriländer har haft på sina bistånd. Den borgerliga biståndspolitikerna sänker nu kvaliteten.

Jag har inte tid att citera ur denna rapport, men den innehåller många ruskiga formuleringar, som tar sikte på att göra svenskt bistånd till någonting som inte i första hand inriktas på u-ländernas behov utan skall stödja svensk företagsamhet. Vill man göra det, skall man göra det via handelsdepartementet – inte via biståndsbudgeten.

Utrikesministern OLA ULLSTEN:

Herr talman! Jag vet inte varför Sture Ericson hela tiden rör ihop den debatt som vi för här om hur man skall mobilisera enskilt kapital för utvecklingsansträngningar i u-länderna med frågan om bundet bistånd. När det gäller bundet bistånd har vi länge och ofta i kamp med socialdemokratin hävdats att det är fördelaktigast från u-ländernas synpunkt om de pengar som anslås via biståndsbudgeten för gåvobistånd eller biståndskrediter får användas på det sätt som u-länderna själva finner bäst, dvs. för uppköp på marknader som har de mest gynnsamma villkoren att erbjuda. Den linjen har vi konsekvent följt, eftersom det är ett sätt att få ut mesta möjliga effekt av biståndet och eftersom det dessutom råkar vara en uppläggning som u-länderna själva vill ha.

Det är precis på samma sätt när vi nu talar om stöd till u-ländernas investeringar och andra sådana frågor. Vad det här handlar om, Sture Ericson, är att förklara vilka fel som ligger i tanken att använda biståndspengar såsom hävstång för andra kapitalresurser. Då duger det inte att här bara säga att folkpartiet har övergivit sin biståndspolitiska profil och att vi skulle vara för bundet bistånd etc. Det kunde gå för sig att svara på frågan: Vad är det för fel på tanken att man med hjälp av SWEDFUND och eventuella blandade krediter – och med diverse andra åtgärder – skulle följa de idéer som jag här har talat för och som också finns i Brandtkommissionen om att till biståndsområdet dra också medel från den enskilda kapitalmarknaden? Man skulle ju den vägen kunna inte bara öka på volymen av de resurser som förs över från Sverige till u-länderna utan också få möjlighet att styra dessa resurser in i områden som är gynnsamma för möjligheten att förbättra situationen för enskilda människor. Den frågan skall Sture Ericson svara på i stället för att komma med allmänt prat om folkpartiets biståndspolitiska profil.

F. ö. kan jag också fråga Sture Ericson: Hur kunde man under den socialdemokratiska regeringens tid anse det vara förenligt med de principer som han nu pläderar för att fallissemang vad gäller exportkreditgarantierna skulle belasta biståndsbudgeten? Detta om något var väl att använda biståndspengar – visserligen då bara för den händelse att någonting gick snett – till annat än vad som är angivet i de biståndspolitiska målsättningarna? Exportkreditgivningen till u-länderna följer trots allt inte slaviskt de biståndspolitiska målsättningarna.

Herr talman! Jag kan alltså inte komma ifrån att Sture Ericson och andra socialdemokrater gör sig skyldiga till en förlegad biståndspolitisk filosofi, vars resultat blir att mindre resurser ställs till u-ländernas förfogande än som annars skulle bli fallet.

STURE ERICSON (s) replik:

Herr talman! Ola Ullsten upprepar sitt påstående här, att mindre resurser ställs till u-ländernas förfogande om man satsar 120 milj. kr. som obundet gåvobistånd än om man satsar det som bundet bistånd i form av blandade krediter. Detta är faktiskt att ställa det egna folkpartistiska resonemanget på huvudet. Det är precis rakt motsatt det ni har argumenterat för tidigare i ert försvar för obundet bistånd.

För vad är det här? Det är 120 biståndsmiljoner som kan användas antingen på ett sätt som ger u-länderna full frihet att använda dem så som de själva finner önskvärt eller, alternativt, att binda dem i s. k. blandade krediter, vilket innebär att man tvingar u-länderna – om de nu vill ha det här biståndet – att köpa vissa svenska varor och tjänster. Och det är inte vilka varor och tjänster som helst, enligt den här utredningen, utan det skall vara sådana varor och tjänster som binder u-länderna för ytterligare import från Sverige. Avsikten med detta är enligt utredningen just att binda upp u-länderna så att de blir trogna köpare, och för detta rent handelspolitiska motiv vill man nu använda pengar ur biståndsbudgeten. Jag påstår inte att detta är fel ur handelspolitisk synpunkt, men jag påstår att det är helt fel att använda biståndspengar för det här syftet.

När det gällde IDB var syftet detsamma. Då gällde det också att garantera svenska företag beställningar, sades det – vi vet inte hur det har gått; det håller vi på att utreda nu – och syftet var att se till att man öppnade marknader för svenska företag, och man talade väldigt energiskt om hur viktigt det här var också ur biståndssynpunkt. Men där höll man fast vid principen att exportfrämjande åtgärder skall betalas via handelsdepartementets budget. Det är ju detta vi diskuterar.

Jag har sagt tidigare här i debatten att det är mycket möjligt att någon form som liknar blandade krediter är lämplig för att slå vakt om våra handelsmöjligheter i dessa länder. Men det har ingenting med bistånd att göra – detta är handelspolitik – och det är att diskreditera den svenska biståndspolitiken att bedriva handelspolitik med våra biståndsanslag.

Tisdagen den
29 april 1980

---

*Internationellt
utvecklingssamar-
bete m. m.*

Utrikesministern OLA ULLSTEN:

Herr talman! Det är en väsentlig skillnad på IDB och det vi nu talar om. IDB är en internationell organisation, där vi har ringa eller inget inflytande över hur pengarna skall användas. SWEDFUND – som är den enda existerande av de institutioner som den här debatten nu handlar om – är däremot en svensk institution, som är uppbyggd kring de biståndspolitiska målsättningarna. Pengar som kanaliseras via SWEDFUND går alltså till ändamål som är förenliga med den svenska biståndspolitiken. Det är en avgörande skillnad, som motiverar att man använder biståndspengar för SWEDFUND.

När det gäller frågan om blandade krediter är det alltså tal om en utredning som har kommit, och på basis av den utredningens resultat skall det så småningom skrivas en proposition. Propositionen skall skrivas av utrikesdepartementet, inte därför att vi misstror något annat departement, utan därför att det är ett sätt att visa att detta är en proposition som skall skrivas med biståndspolitiska målsättningar som utgångspunkt. Vad som är tanken med detta – vi får se vilket konkret resultat det kan bli så småningom, om det blir något över huvud taget – är ju att man här skall pröva, om man inte kan gå fram på samma väg som när det gäller att stimulera investeringskapital till utvecklingsprojekt på kreditområdet och alltså så att säga flerfaldiga biståndspengarna genom att ta in dem i ett sådant sammanhang.

Det är klart att man kan undra: Varför kan man då inte lika gärna ge 60 eller 120 miljoner i gåvobistånd? Det är bara det att 60 eller 120 miljoner i gåvobistånd blir just 60 eller 120 miljoner. Poängen med de blandade krediterna skulle vara att det i den andra ändan, dvs. för u-länderna, skulle bli fråga om ett tillskott på kanske 800 miljoner.

Jag vet inte om det är precis den utformning som utredningen föreslagit att det hela skall få, men detta är filosofin bakom förslaget. Det är precis samma filosofi som Brandtkommissionens, där Olof Palme satt med som en av medlemmarna: att mobilisera medel från de privata kapitalmarknaderna till biståndsändamål. Om man har Sture Ericsons inställning, som går ut på att detta icke får ha något med bistånd att göra, avhänder man sig möjligheten att styra dessa resurser till områden som är intressanta ur utvecklingssynpunkt. Det är det som är den avgörande skillnaden mellan Sture Ericson och mig i det här avseendet.

Sedan är det en annan sak att både denna form av bistånd och den form av bistånd som vi hittills haft är intressanta ur svensk handelspolitisk synvinkel. Även därvidlag tycker jag att debatten är tämligen omodern här i kammaren. Man vill försöka skapa intrycket att det finns en skarp gräns mellan vad som är bra för Sverige och vad som är bra för u-länderna – trots att alla vet att den internationella ekonomin är starkt integrerad och att alla länder är beroende av varandra, fattiga som rika. Vi vet dessutom att i rader av länder den svenska biståndsnärvaron – i Vietnam, i Tanzania, i det nya Zimbabwe osv. – också gjort att Sverige har blivit intressant som handelspartner. Det går mot den bakgrunden inte att hävda att bistånd bara är sådant där det inte skulle

finnas något som helst inslag av nytta för det givande landet. Världsekonomin fungerar dess bättre inte på det primitiva sättet.

Andre vice talmannen anmälde att Sture Ericson anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

MÅRTEN WERNER (m):

Herr talman! Det har sagts några gånger under debatten i dag att det råder stor samstämmighet i vad gäller vårt bistånd till fattiga folk, och det är väl riktigt i den här kammaren, men ingalunda utanför den. Jag tror att vi har all anledning att uppmärksamma den kritiska inställning som många i vårt folk hyser till det svenska biståndet.

Det kom för inte så länge sedan ut en bok som hette "Vart tog pengarna vägen?" Jag vill inte påstå att den var sakligt korrekt i alla stycken, men den kanaliserade ändå mycket av kritiken på detta område.

Det gäller mycket pengar, och det är många miljarder som under det senaste decenniet har förmedlats till de fattiga länderna. Även 5 015 milj. kr. är mycket pengar. Men det är väl inte främst till summan som man är tveksam utan snarare till utsiktorna att detta bistånd kan få någon effekt i de länder som det riktar sig till. Jag har skrivit en motion om att man skall ha en bättre utvärdering och rapportering av det som sker, och jag tror att detta är synnerligen nödvändigt. Rapporteringen och utvärderingen sker f. n. på många olika sätt, och jag skall strax återkomma till den frågan. Eftersom man fortfarande ser så kritiskt på vårt bistånd måste det emellertid också vara något fel på informationen.

Man är tveksam därför att biståndet stundom riktar sig till länder som har en mycket underlig inrikes- och utrikespolitik. Om jag får börja med det första, inrikespolitiken, vill jag peka på att åtskilliga regimer inte tar itu med genomförandet av de reformer som behövs i landet. Vi hör ofta talas om att det finns en klyfta mellan fattiga och rika länder men också om att det finns en sådan klyfta mellan de fattiga och de rika inom det enskilda u-landet. I detta finns ofta en begränsad men mycket besutten grupp som inte är särskilt engagerad i att lösa problemen för den övriga delen av befolkningen. Vissa former av bistånd gör ju att rika personer, med t. ex. jordinnehav, blir rikare medan de fattiga fortfar att vara fattiga. Ambitionen att ändra på det förhållandet är relativt blygsam. Bara på ett ställe har jag sett en jordreform genomförd. Det var i norra Västbengalen i Indien, där Lutheran world service arbetar. Den utomordentlige biståndsarbetaren och Nansenmedaljören Olav Hodne har förhandlat med den kommunistiska staten och har fått en stor del av djungeln, som han i sin tur har fördelat till de ytterligt fattiga och förslavade jordbruksarbetarna, så att de har fått egen mark att odla. Västståndet bland dem har därvid ökat, och de kan nu bruka sin egen jord, barnen får gå i skolor osv. Men det är bara ett litet exempel.

F. ö. tror jag att klyftan mellan fattiga och rika i u-länderna också har en ideologisk anknytning. Här har den kristna missionen en klar uppgift som ingen annan klarar: att förmedla en ny människosyn, ansvarskänsla för andra

– kärleken som icke söker sitt, för att tala med aposteln Paulus.

Som sagt: Vart tar pengarna vägen? Det är en fråga som vi inte kan slå dövörat till för. Vissa länders utrikespolitik gör, det måste man förstå, att vanliga skattebetalare hesiterar. Jag tänker då på det som diskuteras i reservation 4 om vårt bistånd till krigförande länder. Ingen här i kammaren har klart sagt ut hur den ekvationen går ihop.

Utrikesministern hade en snutt i sitt första anförande som gick ut på att moderaterna hade tagit *en* ställning i regeringen och en annan i utskottet. Det borde kanske utrikesministern ha uppskattat, eftersom han i sin tidigare proposition om det svenska biståndet skrev, att allvarliga brott mot mänskliga rättigheter kan motivera att ett pågående biståndssamarbete omprövas. Det är detta uttalande som moderaterna har följt. Vi menar att det finns anledning att ompröva biståndet till krigförande länder. Kan brott mot de mänskliga rättigheterna drivas längre än i Vietnams angreppskrig? 200 000 soldater i Kampuchea! Hundratusentals människor har känt sig tvingade att lämna sitt land med livet som insats – de människor som har nått Europa är ju en hårt gallrad minoritet. En så drastisk åtgärd som att fly från sitt land vidtar man inte om man inte verkligen är tvingad till det. Vi kan själva tänka oss in i hur svårt det skulle vara att bryta upp från Sverige för att slå oss ned i Mekongdeltat! Hur långt skall brutaliteten gå i ett land för att vi skall ompröva biståndet? Jag tycker nog att moderaterna i utskottet har handlat riktigt, när de har följt utrikesministerns ord i propositionen.

Ingen annan har heller lyckats förklara hur detta går ihop. De åtaganden som vi har – Bai Bang, Uong Bi osv. – är ju bagateller i förhållande till de utgifter som Vietnam har för 200 000 soldater i Kampuchea. Man måste förstå att vanliga människor, skattebetalarna, tycker att detta inte går ihop. Diverse försök har i dag gjorts att förklara förhållandet på ett hyfsat sätt. En representant av denna kammare sade, att man får skilja mellan ett lands inrikespolitik och dess utrikespolitik. Det är verkligen en argumentnöd som trotsar all beskrivning. När man bedriver en utrikespolitik som gör att man inte kan tillgodose de primära behoven av sjukvård inom landet går det verkligen inte längre att skilja ut det ena från det andra.

Här framförs alltså mycken kritik, och SIDA skall naturligtvis inte vara måltavla för den kritiken, för biståndsorganet har ju att effektuera vad som beslutas av regering och riksdag. Men jag tror att det är för biståndsviljan mycket angeläget med kontinuerlig information. Nu har jag uppehållit mig vid det negativa precis som om jag vore en tidningsreferent. Det är väldigt viktigt att också det positiva kommer fram.

Bangladesh har nämnts, och jag råkar ha varit där flera gånger. När svenska folket är hänvisat till svenska tidningar kan man inte räkna med att få särskilt mycket av positiv information. Det värsta är att oförsiktiga fältarbetare litet raljant talar om sina bekymmer och på ett sådant sätt som om det gällde hela biståndssatsen. Det kanske är vederbörande fältarbetare som själv har misslyckats med sina uppgifter, men det ger till resultat att vi som i det här fallet i stora bokstäver får läsa: "Miljarderna gör eländet ännu värre." Vidare heter det: "Det är ytterst få saker som jag tror att vi ärligt kan

påstå gör någon effekt – – pengarna utnyttjas dåligt och hamnar i fel fickor” osv.

Saken blir inte bättre av att moder Teresa också får en känga: ”Välgörenhetstanter har vi ta mig tusan haft nog av!” Man får ju alltid göra vissa reservationer när man citerar en tidning, men om detta är sant skulle man kunna säga att ”biståndsgubbar” som talar så om moder Teresa borde söka sig ett annat jobb. Om någon har den kvinnan inspirerat till biståndsvilja hos många många människor i skilda länder.

Näväl, jag menar fortfarande att det föreligger behov av en utvärdering – positivt inte minst och negativt – och av information till svenska folket. Det sägs i utskottsbetänkandet att detta redan sker, och man har föreslagit 20 milj. kr. till det, vilket ju inte är så litet pengar. Man nämner att det sker en ständig rapportering från biståndskontoren som är knutna till ambassaderna. Mottagarländerna gör sina rapporteringar, och man har enskilda konsulter och experter som också ger sina rapporter. Vidare har vi riksrevisionsverket och riksdagens revisorer. Man har också beställt en översyn beträffande biståndsländerna och förhållandena där. Det är alltså en mängd institutioner som sysslar med detta. Man är nästan böjd för att tro att det beror på byråkratisering att så föga kommer till allmänhetens kännedom och att vi fortfarande skall vara hänvisade till mer eller mindre seriösa skribenter i dagstidningar, veckotidningar och TV. Vi måste få en saklig information, avpassad för en bred allmänhet och inte avpassad för internt bruk i SIDA:s styrelse och för politiker. Detta är så mycket mer angeläget som vi just nu måste låna till gåvan.

Jag vill med detta, herr talman, yrka bifall till reservationen nr 4 och i övrigt till utrikesutskottets hemställan.

OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Jag kommer huvudsakligast att uppehålla mig vid frågor inom det bilaterala biståndsområdet, stöd till befrielse rörelser samt humanitär bistånd. Bertil Måbrink har tidigare framfört vpk:s principiella syn på det svenska biståndet. De principerna gäller naturligtvis också inom detta område.

Vpk anser att rörelser och stater som har ett progressivt, radikalt program för att fylla de grundläggande behoven för *alla* medborgare bör få stöd i första hand. Samma sak gäller naturligtvis för dem som ännu inte fått sin frihet men kämpar mot sådana yttre och inre fiender som vill förhindra införandet av sådana grundläggande rättigheter.

Det har här i debatten talats en del om länderval och bistånd med politiska värderingar, och man har sagt till oss kommunister att vi enbart vill stödja stater, regimer och rörelser med socialistiska förtecken. Men det är ju just dessa stater och rörelser som bedriver en radikal progressiv politik!

Det är ingen slump att Cuba långt före alla andra statsbildningar i Latinamerika lyckats lösa de grundläggande problemen med fördelning av resurserna till alla medborgare. Vilken stat i Latinamerika man än jämför med skall man finna att den inte lyckats lösa de problemen på samma sätt som

Cuba har gjort. Och det beror naturligtvis på Cubas socialistiska grundsyn. Den går hand i hand med en progressiv politik, som fördelar välståndet till alla.

Man kan titta på stater i andra delar av världen, t. ex. Vietnam, som trots jättelika svårigheter, som omvittnats av flera talare tidigare här i dag, ändå har lyckats att fördela de knappa resurserna till alla sina medborgare. Det är helt enkelt på det sättet – och det tycker jag de borgerliga debattörerna borde erkänna – att då vi har en stat eller en rörelse med socialistiska förtecken, så blir det en rättvis fördelning. Nämn någon stat med en borgerlig eller annan typ av icke-socialistisk regim i tredje världen där man har gjort en rättvis fördelning med någon större framgång! Det finns inte. Det tycker jag är viktigt att man slår fast. Det finns alltför många exempel på detta för att man skall kunna förbigå det med tystnad.

I södra Afrika har det gångna decenniet inneburit att allt flera stater fått sin självständighet och att förtrycket trängts allt längre tillbaka. Det innebär inte att behovet av stöd och bistånd har minskat, snarare tvärtom. Nya stater som nyss fått sin frihet är sårbara och blir lätt offer för vad som brukar kallas nykolonialism, dvs. i första hand ekonomiskt beroende av tidigare eller nya herrar. Här har ett land som Sverige en stor uppgift att fylla och vi bör på allt sätt stödja både nya stater och befrielse rörelser i södra Afrika.

Vänsterpartiet kommunisterna anser att detta stöd kraftigt behöver ökas. Det gäller i nuläget särskilt det nyss befriade Zimbabwe. Detta land bör utöver vad som kan komma i fråga från den summa på 150 miljoner som föreslås i propositionen till stöd för södra Afrika få ytterligare 40 miljoner. Det är samma summa som vpk tidigare föreslagit till Patriotiska fronten – ZANU och ZAPU.

Den tvehägsenhet som regeringen visade i samband med förberedelserna och genomförandet av valen i Zimbabwe för några månader sedan, då man inte klart tog ställning mot det brittiska och sydafrikanska myglet, bör nu ha försvunnit. Efter ZANU:s och Robert Mugabes stora valseger och motsvarande nederlag för olika inhemska ledare som spelade under täcket med de tidigare kolonialherrarna står det fullt klart vem som verkligen har folkets stöd – om nu någon utom den borgerliga regeringen här i Sverige har tvivlat på den saken!

Ytterligare stöd bör också ges till dem som fortfarande slåss mot förtrycket i sina egna länder. Det gäller ANC och SACTU i Sydafrika och SWAPO i Namibia. ANC och SWAPO har ju tidigare erhållit stöd, medan SACTU inte fått något. Det är anmärkningsvärt, då ju SACTU är den enda fackliga organisation i Sydafrika som är flerrasig, dvs. tillåter medlemskap för såväl svarta som färgade och vita. Det borde ligga i framför allt socialdemokraternas intresse att stödja en sådan organisation, men därav förmärks ingenting i utskottets skrivning. Vpk anser att SACTU bör få stöd med 10 miljoner, ANC med 30 miljoner och SWAPO med 40 miljoner – detta, i likhet med stödet till Zimbabwe, utöver vad som kan komma att anslås från de 150 miljoner som avsatts i propositionen.

Nr 132

Tisdagen den
29 april 1980

---

*Internationellt
utvecklingssamar-
bete m. m.*

Herr talman! Vi har tidigare här i dag diskuterat länderval för det svenska

biståndet. Vpk har hävdat att om de fastslagna målen för svenskt biståndsarbete skall följas, så skall stödet till vissa länder avvecklas, till andra i vart fall inte höjas. Vissa länder som väl uppfyller kriterierna för de fastslagna biståndsmålen skall få mera stöd, och sådana som tidigare inte varit mottagare av svenskt bistånd skall kunna bli det. Jag skall här i korthet ta upp två sådana länder i helt olika delar av världen som enligt vpk:s mening bör få bli mottagare av långsiktigt svenskt bistånd. Det är Kampuchea och Nicaragua, vilkas situation tas upp i vpk-motionerna 231 resp. 479.

Situationen i Kampuchea är välkänd. Den svenska regeringens avvisande attityd till Kampucheas regering likaså. Sverige har inte erkänt regeringen i Phnom Penh. Detta har hindrat och försvårat den svenska biståndsinsats som trots allt har gjorts för Kampuchea. Framför allt har kanaliseringen av svenskt bistånd via Thailand varit olycklig. Hjälpen har i många fall inte kommit fram till dem som bäst behövt den, och kontakterna med regeringen i Phnom Penh har i onödan försvårats. Det är nu hög tid att Kampuchea blir föremål för ett väl planerat, långsiktigt svenskt bistånd. Detta åstadkommes bäst genom att Sverige tar upp Kampuchea som programland. Det gäller att stödja regeringen i Phnom Penh så att folket i Kampuchea äntligen får en chans att bygga upp sitt land igen efter år av krig. USA, som bär det största ansvaret för förhållandena, har inte gjort någonting för att läka krigets sår i Indokina. Men Sverige bör inte följa USA i hämlarna utan ta ställning för folket i Kampuchea. Vi har i vpk också föreslagit att 20 miljoner skall lämnas i direkt katastrofbistånd. Det är gott och väl att åtskilligt gjorts, såsom det redovisats i propositionen. Men effekten av svenskt katastrofbistånd blir större, om det lämnas direkt. Det är omvittnat från flera håll att det bistånd som verkligen kommer in i Kampuchea också fördelas på ett riktigt sätt ut till folket. Detta till skillnad från det tidigare nämnda bistånd som kanaliserats via Thailand och som i många fall hamnar i fel händer och så småningom dyker upp som varor på svarta börsen. Jag yrkar, herr talman, därmed bifall till motionen 231.

När det gäller Nicaragua har vpk länge – och som första parti här i riksdagen – begärt ett ökat stöd till de progressiva krafterna i landet. Glädjande nog har övriga partier nu, efter Somozas fall, anslutit sig till dessa krav. Det gäller inte minst socialdemokraterna, som har begärt kraftigt ökat stöd till Nicaragua för kommande budgetår. Vpk ansluter sig till den socialdemokratiska reservationen och avstår från eget yrkande när det gäller denna punkt. På lång sikt är det emellertid oerhört viktigt att sandinisterna i Nicaragua erhåller ett välplanerat och kontinuerligt stöd för att kunna bygga upp sitt land. Vpk protesterar bestämt mot den skrivning i utskottsbetänkandet som säger att Nicaragua inte är något av de fattigare länderna i Latinamerika eller världen. Det finns tillräckligt med underlag för att vi skall kunna konstatera att en sådan beskrivning av Nicaragua inte är sann. Dessutom ser vi här på nytt den borgerliga regeringens politiska principer när det gäller bistånd. I Nicaragua har vi en regim som klart gått in för en fördelning av resurserna till *hela* folket. Det överensstämmer med målen för svenskt bistånd. Men det intresserar inte den svenska regeringen, och vad

värre är tydligen inte heller utrikesutskottet. Man har där ställt sig bakom denna beskrivning utan protest.

Jag vill därmed, herr talman, yrka bifall till motion 479 yrkande 2.

Slutligen har vi yrkandet om stöd till befrielseströrelserna, POLISARIO i Västsahara och FRETILIN i Östtimor. Vpk har länge arbetat för ett stöd till dessa nationella befrielseströrelser. Vad det gäller POLISARIO synes det nu vara klart att segern ligger inom räckhåll. Marocko får allt svårare att klara kriget, både ekonomiskt och militärt. Marocko kan inte längre hindra POLISARIO i Västsahara – Marocko kan inte ens hindra POLISARIO från att tränga in på marockanskt område, vilket bevisades vid de mycket hårda striderna i södra Marocko för en tid sedan.

Marocko får hjälp från USA och Sydafrika. Av POLISARIO erövrade vapen och annan materiel bevisar detta. Det är ju vad man kan vänta sig. Men POLISARIO får också ökat stöd. Allt fler stater inom OAU, den afrikanska enhetsorganisationen, erkänner POLISARIO som den enda rättmätiga företrädaren för folket i Västsahara. Det är därför dåligt att utrikesutskottets socialdemokratiska ledamöter inte har reserverat sig i fråga om stödet till POLISARIO. Av borgarna kan vi ju inte förvänta oss någonting.

POLISARIO behöver stöd direkt och snabbt, och jag yrkar därför, herr talman, bifall till vpk:s motion 181 om 10 miljoner i humanitärt bistånd till POLISARIO.

Vad gäller FRETILIN och Östtimor är läget ett helt annat. Situationen är mycket dålig, och det har omvittnats från flera håll, t. ex. från Australien, att vad som sker kan betecknas som ett pågående folkmord. Vpk ställer sig bakom yrkandena i den socialdemokratiska motionen när det gäller Östtimor. Det är att beklaga att socialdemokraterna i detta fall, liksom när det gäller POLISARIO, inte reserverat sig i utskottet utan nöjt sig med ett särskilt yttrande till utskottsbetänkandet. Jag vill därför yrka bifall till den socialdemokratiska motionen 1133 yrkande 14 angående stöd till FRETILIN.

PÄR GRANSTEDT (c):

Herr talman! Det finns ett par olika sätt som man kan använda när man skall se på det svenska biståndet och motivet för det svenska biståndet. Bägge är i och för sig berättigade.

Det ena sättet skulle man kunna kalla för tillämpning av rättvisepincipen. Det innebär att man konstaterar att vi i vår värld har ett antal rika länder, ett antal fattiga länder och ett antal mycket fattiga länder. Slutsatsen som man drar av det konstaterandet blir att de rika skall dela med sig av sitt överflöd, så att de fattiga får det bättre och blir mindre fattiga.

Det är naturligtvis en mycket sund och riktig tanke, och det är också den som ligger till grund för det svenska biståndet och över huvud taget för internationellt bistånd. Men det här angreppssättet, den här rättvisepincipen – så bra den än är – kan ibland, om principen blir isolerad, leda tankarna litet fel. Om man bara diskuterar i termer som gäller en utjämning mellan de

Nr 132

Tisdagen den
29 april 1980

---

*Internationellt
utvecklingssamar-
bete m. m.*

Tisdagen den
29 april 1980

---

*Internationellt
utvecklingssamar-
bete m. m.*

rika och de fattiga blir det i stor utsträckning fråga om att de fattiga länderna skall kopiera de rika så mycket som möjligt, bli så lika de redan rika som möjligt. Och risken är då stor att man upprepar misstagen från de redan rika länderna och kanske t. o. m. gör misstagen värre därför att man skall genomföra samma utveckling på kortare tid och från sämre utgångspunkter.

En annan risk i det sätt som vi nu ganska ofta angriper u-landsfrågorna på är att man koncentrerar synsättet till staternas ekonomiska utveckling. Om landet i sin helhet har en positiv utveckling, då är det bra. Men i varje fall ibland har man en tendens att inte riktigt se på hur människorna i landet får sin situation förvärrad. Jag kritiserar inte här specifikt det svenska biståndet, utan detta är mera någonting som präglar det allmänna synsättet beträffande u-ländernas utveckling. Vi vet ju att i många av de länder som vi i dag talar om som nya industriländer kan fattigdomen för flertalet människor vara lika massiv som i de allra fattigaste länderna.

Ytterligare en tanke som kan vara farlig och som kan växa upp av det här synsättet – att det hela bara är en fråga om en utjämning mellan några rika och många fattiga länder – är att man får för sig att vi bör bli så rika som möjligt i de rika länderna för att på det sättet få mer att dela med oss till de fattiga. Det är en uppfattning som inte är helt ovanlig.

Som sagt: Rättvisepincipen är i och för sig berättigad. Men om man isolerat anlägger det betraktelsesättet kan det leda till en del tivelaktiga slutsatser.

Det finns ett annat angreppssätt som jag tror bör vara lika viktigt och som måste finnas med i våra bedömningar. I det betraktelsesättet försöker man se världen som en enhet. Man konstaterar att vi har vissa tillgångar och resurser gemensamt, även om de är mycket ojämnt fördelade. Och vi har framför allt vissa gemensamma globala problem, som vi tillsammans måste lösa.

Ett sådant problem är fattigdomsproblemet, att en massa människor lider nöd och inte har de grundläggande förutsättningarna för en mänskligt acceptabel tillvaro. Oavsett var i världen de människorna bor är problemet lika allvarligt.

Ett annat gemensamt problem skulle jag vilja kalla naturresursproblemet eller råvaruproblemet. Det gäller det faktum att vi har begränsade tillgångar på en lång rad viktiga naturresurser som är en förutsättning för tillvaron och välbefindandet här på jorden och att vi håller på att föröda dem och tömma ut många av dessa råvarureserver i snabb takt.

Ett tredje problem skulle jag vilja kalla miljöproblemet eller det ekologiska problemet, att vi håller på att rasera en del av de biologiska förutsättningarna för människans existens här på jorden.

Genom att man försöker att inte se u-landsproblemet som ett isolerat problem utan se världsproblemen, så riktas uppmärksamheten i mycket högre grad på vårt sätt att leva i de rika länderna och de rika ländernas roll i den här problematiken. Det är nämligen så att den livsstil som vi har i de rika länderna är en av de viktigaste orsakerna till de globala problem som vi så ofta betraktar som u-landsproblem. Man skulle lika gärna kunna säga att

världsfattigdomen, naturresurskrisen och miljökrisen i högsta grad är i-landsproblem därför att roten till problemen i så stor utsträckning ligger hos oss.

Vi vill gärna tänka oss att vi också i framtiden på ungefär samma sätt som hittills skall kunna fortsätta den materiella konsumtionsutveckling som vi har haft. Det kan då finnas anledning att fundera över vad som skulle hända, om vi skulle fortsätta att öka vår råvaruförbrukning på olika områden på det sätt som vi varit vana vid under exempelvis det senaste årtiondet.

Det skulle innebära att vi år 2080, om 100 år, skulle vara tvungna att bryta ungefär 8 gånger så mycket järn och bly som vi gör i år. Det är råvaror där förbrukningen ökar med ungefär 2 % om året. När det gäller råvaror där förbrukningen ökar med 3 % om året, vilket är fallet för exempelvis krom, kvicksilver, mangan, nickel, silver och zink, skulle vi år 2080 vara tvungna att bryta 16 gånger så mycket som vi gör i år. Och när det gäller råvaror där förbrukningen ökar mycket snabbt, 4-5 % om året, t. ex. alla våra lagrade energiråvaror – naturgas, olja, kol, uran, osv. –, guld och en hel del andra viktiga mineraler, måste vi om 100 år utvinna ungefär 50 gånger så mycket som vi gör i år, om vi skall kunna fortsätta som hittills.

Detta förutsätter att vi inte får till stånd något slags global utjämning utan i stort sett förbehåller människorna i de rika länderna dessa råvaror. Om vi vill att alla människor i hela världen vid denna tidpunkt skall ha samma konsumtionsstandard som vi, måste vi tiodubbla dessa siffror. Detta illustrerar enligt min mening att frågan vilka förutsättningar vi får för att kunna råda bot på både fattigdomsproblemet och naturresursproblemet hänger mycket samman med hur vi utformar tillvaron i de rika länderna och hur vi hanterar världens naturresurser. Vi måste alltså inrikta oss på en hushållning med naturresurserna av ett helt annat mått än vad vi ens har börjat diskutera, om vi vill skapa utrymme också för de fattiga länderna att öka sin konsumtion och om vi vill att framtida generationer skall ha några naturresurser och råvaror att leva av.

Det är också mycket viktigt att vi ser till att den ekonomiska utveckling och den industriella uppbyggnad över hela världen som är nödvändig för att vi skall kunna råda bot på fattigdomsproblemet, för att alla människor i hela världen skall få en rimlig bärning, sker under ekologiskt riktiga former. Utrikesministern tog i sitt anförande upp några av de stora internationella miljöproblem vi står inför – skogarna som försvinner, ökenutbredningen och grundvattnet, som är hotat över stora delar av världen.

Vi tär utan tvivel mycket hårt på de biologiska förutsättningarna för vår tillvaro. I allt arbete där vi deltar för att åstadkomma ekonomisk utveckling, vare sig det sker här hemma, i andra industriländer eller i de fattiga delarna av världen, måste den absolut grundläggande utgångspunkten vara att arbetet utformas så, att förutsättningarna för biologiskt liv här på jorden förbättras och inte, som nu, försämras.

Sture Korpås påminde i sitt anförande om det gamla kravet från centerpartistiskt håll på att den ekologiska målsättningen skall ingå i det biståndspolitiska målet. För mig är detta en självklarhet, och det är

anmärkningsvärt att det inte har gått att få gehör för detta krav. Det är helt klart att miljöhänsynen, de ekologiska frågorna, måste spela en helt annan roll i vårt biståndsarbete än vad den hittills har gjort. Den ekologiska målsättningen måste utgöra en grundprincip.

I utrikesutskottets betänkande behandlas ett par förslag från centerhåll som berör just detta. Det gäller t. ex. det institut som behandlas i reservation 1, som jag vill passa på att yrka bifall till. Det är förvånansvärt att det inte har fått större stöd i utskottet.

Själv har jag också föreslagit att man borde inrätta ett FN:s naturresursår. Jag är medveten om att ett sådant år förmodligen inte på något dramatiskt sätt skulle förändra världsutvecklingen. Anledningen till att jag väckt förslaget är att vi har mycket få medel till vårt förfogande för att kunna rikta uppmärksamheten på dessa stora problem. Därför måste man utnyttja de medel man har, även om de är bräckliga och otillräckliga. Utskottet har inte velat stödja detta förslag, och jag tänker i detta läge inte yrka bifall till min motion, då jag inte tror att det vore särskilt meningsfullt.

Jag vill avslutningsvis konstatera att den nya angreppsvinkeln på vår biståndspolitik som Sture Korpås annonserade i sitt anförande här tidigare i dag troligen är helt nödvändig. I stället för att främst utgå från ländernas BNP-tabeller och olika utvecklingsnivåer när vi diskuterar u-landsproblemen, bör vi utgå från de vitala, gemensamma globala problemen som vi måste lösa och se till hur vi bäst skall lösa dem. Sverige bör inrikta sina resurser på de globala problem som vi anser vara de viktigaste och på de områden där vi anser att vi kan lämna de största bidragen.

AXEL ANDERSSON (s):

Herr talman! I skuggan av de stora och dramatiska händelser som i dag avlöser varandra på den världspolitiska scenen, kämpar två små befolkningsgrupper envist och under mycket svåra umbäranden för sin frihet och sin rätt till självbestämmande. Jag syftar på Västra Saharas nomadbefolkning och det fattiga bergsfolket som lever på Östtimor.

Beträffande det svenska humanitära stödet till den nödlidande befolkningen i dessa båda länder har utrikesutskottets socialdemokrater, genom två till betänkandet fogade särskilda yttranden, redovisat en annan syn på det svenska biståndets storlek och inriktning än vad utskottsmajoriteten gett uttryck för.

När det gäller Västra Sahara menar vi att svenskt stöd, utöver det som ges via Röda korset och Rädda barnen, även bör övervägas direkt genom den sahariska befrielse rörelsen POLISARIO. Därmed skulle vi också i praktisk handling kunna visa vårt stöd för det sahariska folkets befrielsekamp. Vårt motiv för en sådan breddning av de svenska hjälpinsatserna är dessutom det faktum att hjälpen hittills i hög grad försvårats genom bristen på kontinuitet i biståndsgivningen.

Utskottets majoritet delar vår uppfattning när det gäller det sistnämnda, men man anser trots detta att bidrag direkt till POLISARIO "f. n. inte är behövligt", som man uttrycker det.

Vi socialdemokrater anser att ett bra sätt att dämpa ryckigheten i biståndet – och det skulle också göra hjälpen effektivare – är att ge en del av ett ökat svenskt humanitärt bistånd direkt till den sahariska befolkningen via POLISARIO.

Herr talman! Om situationen för Västra Saharas folk är allvarlig och kräver ökad svensk humanitär hjälp, så är den katastrofal på Östtimor. Detta fattiga bergsfolk hotas nära nog av utplåning, angripet som det är av en hänsynslös och brutal invasionsarmé.

Möjligheterna att få korrekt information om situationen på Östtimor är just nu närmast obefintliga. Indonesien innesluter landet i ett järngrepp. Dock har befrielseströrelsen FRETILIN:s utrikesminister Mari Alkatiri, som nyligen besökt Sverige, uppgett att FRETILIN fortfarande behärskar områden i de östra och västra delarna av landet och att strider fortfarande utkämpas över hela Östtimor.

Trots att kriget pågått sedan december 1975 – alltså i mer än fyra år – har hjälp inte kunnat kanaliseras in i landet förrän i fjol somras och då i mycket begränsad omfattning. Befolkningen utsätts för stora lidanden, ja svältkatastrofen är redan ett faktum. Även om livsmedelshjälp snabbt skulle nå de svältande, kommer mellan 20 000 och 40 000 att dö svältdöden – detta enligt en nyligen framlagd australiensisk parlamentsrapport.

Till detta kommer de lidanden som de drygt 300 000 människor utsätts för – det är nära hälften av Östtimors befolkning – som befinner sig i av den indonesiska armén behärskade områden. Dessa människor har fösts samman i s. k. strategiska byar för att kunna hållas under kontroll. De är helt i händerna på den indonesiska armén och saknar fullständigt möjlighet att försörja sig. De är dessutom förbjudna att lämna lägren, eftersom det då är risk för att de ansluter eller återförenar sig med befrielseströrelsen FRETILIN, som har folkets stöd. Svälten i dessa i verklig mening fångläger är stor.

Som jag sade inledningsvis har kriget på Östtimor bedrivits med utomordentlig brutalitet av den indonesiska invasionsmakten. Bergsterrängen är gynnsam för gerillakrigföring, och FRETILIN:s motstånd mot de moderna vapnen har varit och är mycket segt. En rad rapporter tyder på att häftigheten i striderna under 1977 ledde till att Indonesien riskerade att få en omedelbar brist på reservdelar.

I detta trängda läge gjorde Indonesien en stor offensiv i västvärlden i syfte att få köpa nya vapen. Också den borgerliga svenska regeringen tillät vapenexport från Bofors till Indonesien, ett beslut som när det blev känt upprepade gånger har kritiserats här i kammaren.

Enligt uppgifter förbereder nu indonesierna en ny stor befolkningsomflyttning på Östtimor. Man avser att flytta folket till nya byar vid större vägar för att så fullständigt som möjligt kunna utöva en rigorös kontroll av det. Därmed skulle man riva upp det sista inslaget av självförsörjande jordbruk, som byggt på risskördar och kokosnötter. Östtimor skulle i stället bli starkt beroende av livsmedelsimport från Indonesien. Detta lands mål är uppenbarligen att utplåna en stor del av Östtimors folk och att utrota den kultur och

det sociala livsmönster som folket har levat i.

Mot bakgrund av den situation som Össtimors folk befinner sig i och som jag här sökt att kortfattat beskriva menar vi för det första, herr talman, att den svenska humanitära hjälpen till folket på Östtimor bör ökas genom att regeringen väsentligt utökar de katastrofmedel som ställs till förfogande genom det Internationella röda korset och, för det andra, att svensk humanitär hjälp också bör kanaliseras genom befrielseörelsen FRETILIN, om det visar sig att praktiska möjligheter för sådan direkt hjälp föreligger.

Herr talman! Jag har inget särskilt yrkande.

STEN STURE PATERSON (m):

Herr talman! I debatten om att skapa ekologisk balans i utnyttjandet av jordens förnybara naturtillgångar har ett allt intensivare intresse ägnats åt de ekvatoriella regnskogarnas exploatering. En sådan sker i ett allt snabbare tempo och hotar allvarligt regnskogarnas framtida existens. Som exempel kan anföras utvecklingen i Nigeria. Därvarande ledare för UNESCO:s Man and the Biosphere Programme, D.U.U Okali, beräknar att landets regnskogar kan vara utplånade inom 20 år.

En ökande internationell uppmärksamhet riktas också mot de långvariga torrperioder, med katastrofala följder för de areella näringarna, som drabbat semiarida områden. Tchad, Etiopien och Somalia ger exempel härpå.

Sammankopplingen av problemen med de ekvatoriella regnskogarna med problemen i länder drabbade av torrkatastrofer sker inte utan anledning. Orsaken låter sig förklaras genom att man vänder den generella regeln att klimatet bestämmer vegetationens utscende och sammansättning till en fråga: Hur kan vegetationen påverka klimatet?

Produktionen av biomassa styrs av de växtfysiologiska processerna assimilation, respiration och transpiration – alla intimt beroende av klimatförhållandena. Den växelverkan som här kan finnas är lättast att studera beträffande transpirationen. Denna är nämligen uppmätbar, och den utgör en aktiv faktor i vattencykeln och bidrar därmed till utformandet av det hygiska klimatet.

Genom olika forskares insatser äger vi en ungefärlig kännedom om de skilda vegetationsbältenas genomsnittliga transpiration. Denna kan beräknas i mm vatten per ytenhet och år. Så transpirerar regnskogen 1400 mm vatten, den fuktiga savannen 1000 mm, den torra savannen 600 mm, törnsavannen 300 mm och steppen 200 mm.

Transpirationsfuktigheten avges till luften, transporteras med rådande vindar till dess att mätnadspunkten är nådd och faller då ut som nederbörd. Med kännedom om residenstid – dvs. hur länge fuktigheten kvarstannar i luften innan den faller ut som nederbörd – vindriktning och vindhastighet kan vattenångans transportsträcka beräknas. Väsentligt i sammanhanget är förhållandet mellan nederbördsområden matade med fuktighet från världshaven resp. fuktighet enbart från kontinental evaporation och transpiration. Det är denna senare typ av nederbörd som är direkt beroende av

vegetationen och dess förändringar. Kännedomen om inträffade förändringar i vegetationens utbredning och sammansättning ger oss möjlighet att beräkna eventuella förändringar i nederbörds klimatet. Metodiken är mer komplicerad än vad som här i korthet kan beskrivas, men dess tillämpning kan åskådliggöras med Afrika som exempel.

Den nuvarande utbredningen av Afrikas vegetations- och odlingsbälten är arealmässigt känd till sina huvuddrag. Ett flertal forskare har påvisat hur denna vegetationsbild är resultatet av under sekler pågående och av människan och hennes husdjur orsakade förändringar. *Jämförande regionala studier av rådande klimat- och vegetationsförhållanden ger oss möjlighet att få en bild av en mera ursprunglig vegetations utbredning.* Om transpirationen från denna vegetation sätts in i hithörande sammanhang erhålls en tredje bild av vegetationen som närmast motsvarar klimaxvegetationens utbredning.

Undersökningen ger sammanfattningsvis till resultat att tillbakagången av de afrikanska vegetationsbältena inneburit ett bortfall ur den biometeorologiska vattencykeln av 10 500 miljarder m³ transpirationsvatten. Följande förändringar av vegetationsbältena har skett: Regnskogen har minskat från 4 300 000 km² till 1 800 000 km², den fuktiga savannen från 9 200 000 km² till 3 200 000 km², den torra savannen från 4 600 000 km² till 1 600 000 km², törnsavannen från 2 400 000 km² till 900 000 km² och hårdbladskogarna från 500 000 km² till 100 000 km². Stäppen har ökat från 3 700 000 km² till 10 800 000 km² och öknen från 5 200 000 km² till 11 200 000 km². Denna senare ökning sker mycket snabbt i dag.

Mest påtagligt har minskningen av den totala transpirationen drabbat länderna söder om Sahara, vidare Sudan, Östafrika och stora delar av Sydafrika.

Följden har blivit en allvarlig uttorkning. Även global klimatpåverkan är sannolik genom de förändringar av inversionslagrets höjdläge i passaden, värmeckvatorns läge och värmetransporten i troposfären från lägre till högre breddgrader som de ur lufthavet borttagna fuktighetsmängderna innebär.

Problemens lösning ligger i att ställa upp ett aktivt program för kontinental markanvändningsplanering. Ett sådant måste vila på multilaterala överenskommelser, som möjliggör ett samordnat, uthålligt återställningsarbete. FN är den naturliga överorganisationen när det gäller att leda detta arbete. Sverige har här möjlighet att förstärka sin framskjutna position i miljösammanhang genom att ta initiativ i den riktning min motion 357 anger. Den har i utrikesutskottet fått en positiv behandling.

Den framförliggande uppgiften är en utmaning med krav på bred internationell samverkan och solidaritet, offervilja och initiativkraft. Stora uppgifter faller på såväl grundforskning och tillämpad forskning som tvärvetenskaplig forskning. Undervisningen måste anpassas till att inom berörda fack ge en yrkesutbildning som innebär fördjupad kunskap om att vegetationen äger stora sociala värden utöver de rent ekonomiska.

Vår ungdom, som i dag sägs lida av håglöshet och brist på framtidstro, har här ett vidsträckt fält för individuellt anpassbara insatser – ett arbetsområde

*Internationellt
utvecklingsamar-
bete m. m.*

som ger framtidshopp och tilltro till möjligheten att återskapa en grönskande jord.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utrikesutskottets hemställan i betänkande nr 20 med den ändring som föreslås i reservation nr 4 av Allan Hernelius m. fl.

EVA HJELMSTRÖM (vpk):

Herr talman! Jag skall huvudsakligen uppehålla mig vid de motioner som vpk lagt fram i anledning av situationen i Mellersta Östern och Röda Havsområdet – som ständigt står i centrum för intresset såsom varande ett av världens strategiskt viktigaste områden.

Låt mig då börja med den oerhörda oförrätt som begåtts mot palestinierna. Vi hade så sent som i går här i kammaren en diskussion om Palestinaarabernas situation. Jag skall inte nu upprepa alla de argument som jag då framförde gentemot Israels politik, men låt mig i korthet rekapitulera några.

Sedan sionisterna med god hjälp och understödda av bl. a. engelsmännen lagt under sig nästa hela Palestina och utropat staten Israel 1948 har de facto en systematisk terror utövats gentemot Palestinaaraberna. Väl kända är de terrordåd som utfördes av sionistligorna Irgun och Stern, och massakern vid Deir Yassin är för alltid inpräntad i det palestinska folkets historia. I dag bryter den israeliska staten mot en rad folkrättsliga principer genom sina terrorbombningar av södra Libanon, genom sin ockupations- och annekteringspolitik, genom sitt förtryck och sin diskriminering av araberna inom landet.

Länge var omvärlden tyst om palestiniernas situation. Längre tids de ihjäl. Att en omsvängning skett bl. a. i FN men också i Europarådet är till stor del PLO:s förtjänst. PLO:s ställning har sedan dess bildande 1964 också vuxit sig allt starkare. Det markeras bl. a. genom PLO:s position inom ramen för Förenta nationerna, i Yasser Arafats framträdande inför generalförsamlingen och det faktum att allt fler stater erkänner PLO som det palestinska folkets enda legala och legitima representant.

Diskussionerna om palestiniernas nationella strävanden och berättigade krav på upprättande av en palestinsk stat förs emellertid fortfarande konsekvent över palestiniernas huvuden. Camp David-avtalet är så till vida ingen som helst lösning utan har tvärtom bidragit till att försvåra en uppgörelse i palestiniernas intresse. Den innefattar inga åtgärder som avsevärt skulle förbättra palestiniernas situation och har därför med all rätt mött en mycket stark opposition i arabvärlden.

Vpk anser det fortfarande oerhört viktigt att Genèvekonferensen inkallas med rätt för PLO att delta såsom likaberättigad förhandlare. Om detta inte skulle vara möjligt utan Genèvekonferensen anses överspelad, tycker vi att Sverige såsom varande ett neutralt land skall ta ett fredsinitiativ och inbjuda berörda parter. Sverige har visserligen i FN varit med om att fördöma delar av Israels aggressionspolitik, men någon större kraft har den svenska

regeringen sannerligen inte utvecklat. Vpk har i det sammanhanget ställt flera krav.

För det första måste den svenska regeringen skarpt protestera mot Israels terrorbombningar av civila i södra Libanon. I det sammanhanget kan väl också nämnas Israels utrikespolitik i övrigt och hur Israel agerar runt om i världen. Efter vad jag fick veta häromdagen av den guatemalanska delegation som är i Sverige har Israel militärpersonal i Guatemala, en av världens grymmaste diktaturstater. Israelerna är bulvaner för USA-imperialisterna. Israel har militärpersonal inte bara i Guatemala utan också i andra "gorillastater" i Mellanamerika liksom f. ö. i Sydafrika och på andra håll i världen.

För det andra bör regeringen erkänna PLO som det palestinska folkets enda legitima representant.

För det tredje bör PLO:s kontor i Stockholm ges status såsom förbindelsekontor.

För det fjärde bör regeringen klart uttala sitt stöd för bildande av en palestinsk stat och ett demokratiskt Palestina med lika rättigheter för såväl den palestinska som den judiska befolkningen.

För det femte bör Sverige medverka till att Genèvekonferensen inkallas. Om så inte är möjligt bör den svenska regeringen själv ta initiativ till en sådan fredskonferens.

För det sjätte bör Yasser Arafat inbjudas till Sverige.

För det sjunde slutligen behöver PLO också stöd i form av pengar – mycket pengar.

Herr talman! Inte bara palestiniernas rättigheter kränks i detta område. I Oman verkar sedan många år en befrielseörelse, PFLO, för att söka ge den omanska befolkningen rättvisa förhållanden. Denna befrielseörelse, som har ett brett stöd inte minst i provinsen Dofar, har vid upprepade tillfällen brutalt slagits ner av iranska – numera egyptiska och saudiarabiska – styrkor. Efter det att USA har förlorat sitt fotfäste i Iran är Oman uppenbarligen alltför viktigt för att man från imperialisternas sida skall tillåta några som helst sociala omvälvningar – omvälvningar som är nödvändiga för att ge människorna rättvisare förhållanden.

Nu skall USA t. o. m. upprätta stora baser i Omanområdet för att trygga oljetillförseln – ett faktum som allvarligt kommer att försvåra för de breda folklagren att förändra sin situation till det bättre. Beklämmande i sammanhanget är också att Sverige medverkar till detta. Jag hade för någon månad sedan en fråga här i riksdagen om patrullbåtar till Oman. Handelsministern påstod då att detta var helt civila fartyg. Enligt de uppgifter jag hade då och som jag senare fått bekräftade kommer emellertid båtarna att bestyckas. Svenska regeringen bryter därmed mot vapenexportbestämmelserna.

Vi kräver att en sådan export inte skall få förekomma till Oman, och vidare kräver vi ett stöd i form av pengar direkt till befrielseorganisationen PFLO.

Herr talman! Några ord om ett angränsande område, PDRY eller

Tisdagen den
29 april 1980

---

*Internationellt
utvecklingssamar-
bete m. m.*

Demokratiska Yemen. Det är ett av de länder som vänsterpartiet kommunisterna under en följd av år aktualiserat som mottagarland för svenskt stöd.

Det tillhör jordens fattigaste länder men är samtidigt ett av de länder där man eftersträvar ekonomisk utjämning och social välfärd för det egna folket. PDRY har under åren efter frigörelsen från det brittiska imperieväldet 1967 startat en rad industrialiseringsprojekt. Men genom sin karga natur och på grund av alla år av förtryck är landet i stort behov av stöd och hjälp utifrån, inte minst vad gäller livsmedel. Landet har gång efter annan drabbats av naturkatastrofer som förstört vägar, grödor och infrastrukturen i stort. Man är alltså i behov av direkt stöd på kort sikt, men man är också i stort behov av långsiktiga hjälpprojekt – cementfabriker och annat. Vi tycker det är viktigt att katastrofhjälp kanaliseras till PDRY och att ett långsiktigt samarbete inleds som kan inpassas i de femårsplaner som regeringen där upprättar.

Slutligen, herr talman, aktualiserar detta sistnämnda också en viktig principfråga, nämligen vad katastrofbiståndet är avsett för. I dag har katastrofbiståndet förvandlats till något slags allmän pott, som kan användas till snart sagt det mesta. Vpk anser att pengarna skall användas till just det som namnet anger, nämligen katastrofbistånd, oavsett om dessa katastrofer orsakas av naturen eller genom krigshandlingar e. d.

Andra bidrag skall bokföras öppet för sina särskilda ändamål. Det kan inte vara meningen att katastrofbiståndet skall användas för allehanda projekt som *inte* har med utvecklingsarbetet att göra. Vi hade för ett tag sedan ett mycket flagrant exempel på detta, nämligen statskrediten till Turkiet. Här var det inte fråga om vare sig biståndspolitik i allmänhet eller katastrofmedel. Här gällde det att man stöttade en reaktionär regering som bedrivit förföljelse, *inte minst mot fackliga ledare. Man gjorde det också för att stötta NATO:s södra flank.* Jag tycker, herr talman, att det är mycket märkligt att socialdemokraterna inte med ett enda ord tar upp denna förändrade inriktning av vad katastrofbiståndet använts till och att de inte med ett ord tar upp de 25 miljoner som man gett till Turkiet i det fallet. Katastrofmedlen skall användas i enlighet med de mål som regeringen åtminstone i ord bekänner sig till och som riksdagen har fattat beslut om.

Herr talman! Därmed vill jag yrka bifall till motionerna 414 och 478.

GABRIEL ROMANUS (fp):

Herr talman! I interpellationsdebatten i går om skogsplantering i Israel inbjöd Eva Hjelmström till en fortsättning av diskussionen om Mellanösternkonflikten i dag. Nu är ju detta en biståndsdebatt, och jag skall försöka hålla mig till biståndsfrågorna. En del av det som Eva Hjelmström upprepade från det som hon sade i går blev inte mera rätt därför att det sades en gång till.

I dag har vi att behandla vpk:s förslag om 50 milj. kr. i svenskt stöd till PLO. Då noterar man först som intressant att vpk inte som har varit regel när Sverige, i Afrika, har stött verkliga befrielseörelser föreslår att stödet skall gå till humanitär verksamhet. Det stöd som skall ges skall, av motionen att

döma, inte ha någon speciell inriktning och kan alltså även gå till den rena terrorverksamheten.

Utskottet avstyrker naturligtvis denna motion, men med en mycket kort motivering, och det kan vara värt att säga några ytterligare ord om saken.

Vad är då PLO, som vpk vill stödja, enligt organisationens egna ord? Enligt PLO:s stadgar är Palestina en oskiljaktig del av den arabiska nationen, med samma gränser som under det brittiska mandatet. Där finns ingen plats för Israel. PLO hyllar den väpnade kampen för Palestinas befrielse, vilket betyder att dess mål är att den judiska staten Israel skall avskaffas och att endast de judar som kommit till Palestina före 1917 skall tillåtas stanna i området. De övriga skall skickas tillbaka till de länder som de kom ifrån, där de hade förföljts i antisemitismens tecken.

PLO dömer ut sionismen som en rasistisk och imperialistisk rörelse. I enlighet med sin stadga har PLO hittills avvisat varje tanke på erkännande av Israels rätt att finnas och varje tanke på att förhandla med Israel. Uttalanden från PLO-företrädare, som har kunnat tolkas som en öppning för förhandlingar, har tyvärr alltför snabbt följts av nya kompromisslösa fördömanden av Israel och bekännelser till målen i PLO-stadgan.

Ett återkommande inslag i PLO:s metoder har varit terrorhandlingar riktade mot skolbarn, oskyldiga bussresenärer och turister. Sverige har precis som de flesta andra länder accepterat rätten till självförsvar när människor eller nationer blir angripna, men vi kan naturligtvis aldrig godkänna terror mot oskyldiga som en metod för att främja politiska syften.

Låt mig bara ge ett aktuellt exempel på PLO:s metoder. I påskas, natten till annandag påsk, trängde fem terrorister in på en kibbutz vid gränsen mellan Israel och Libanon. De tog till fånga barn och dödade en tvååring och en vuxen medlem av kibbutzen. PLO för alltså krig mot barn, liksom också mot turister, pilgrimer och idrottsmän.

Eva Hjelmström påminde om terrordåd som begicks för 30 år sedan av de judiska Stern- och Irgunligorna och som Israels ledning, då som nu, tog avstånd från. Men hon har ingenting att säga om de terrordåd som begås nu, t. ex. om det som begicks i påskas mot barn i kibbutzen Misgar-Am.

PLO:s linje är att säga nej till de FN-resolutioner som Sverige anser skall ligga till grund för en lösning av konflikten i Mellanöstern. PLO angriper fredsavtalet mellan Israel och Egypten. När det fantastiska inträffar att två länder som varit i krigstillstånd i 30 år sluter fred och öppnar gränsen, när människor kan komma tillbaks till sin barndoms platser och när de två folken är besjälade av önskan att skapa en fungerande fred, gör PLO sitt bästa för att sabotera freden. Såvitt jag kunde förstå av det som Eva Hjelmström sade, instämmer vpk i den ståndpunkten. Det är också typiskt för hela denna långa och smärtsamma konflikt att varje framsteg i riktning mot fred har följts av försök till sabotage från PLO.

För terroraktionen i påskas angavs två motiv. Jag vet inte vilket som är mest tragiskt och upprörande. Det ena motivet var att det skulle försvåra för

premiärminister Begin, president Sadat och president Carter att nå resultat vid sina samtal. Det andra motivet var att man skulle högtidlighålla ett jubileum av maktövertagandet i Syrien. Och det kostade alltså en tvååring, ytterligare en kibbutzmedlem och naturligtvis också de fem terroristerna själva livet.

Vpk säger i motionen: "Men kampen för att göra situationen drägligare för Palestinaaraberna sker inte utan problem." Det är verkligen sant, och det största problemet är PLO. Israel har under sin existens tagit emot fler judiska flyktingar från arabländerna än de palestinska flyktingar som finns i lägren utanför Israel. Tänk om en del av de arabiska oljemiljarderna hade använts för att göra situationen drägligare för palestinerna, som vpk säger, i stället för att användas för krigshets! Men det passar inte in i PLO:s strategi. Misären i flyktinglägren behövs för att hålla fanatismen i kampen mot Israel vid liv.

Det är pinsamt att läsa i vpk:s motion att "PLO kämpar med mycket små medel", när var och en vet att de får bidrag från världens största och rikaste oljemakter.

PLO är det palestinska folkets enda legitima representant, säger vpk. Men PLO har inte utsetts av någon. Det är ingen legitim representation, det är en totalitär rörelse som härskar med terrormetoder. Det är sant att PLO:s ställning har stärkts, som vpk också förkunnar. Och västvärlden har under intryck av oljeutpressningen gjort en hel del för att stärka PLO:s ställning och därmed de extrema krafterna. Men ännu viktigare är att PLO:s terrorpolitik gäller inte bara judar; den gäller även – det säger man själv – de palestinier som intar en mer försonlig hållning mot Israel, som vill fred med Israel. De svävar i ständig fara för sitt liv. De mördas, och PLO tar stolt på sig ansvaret för det.

När världen längtar efter fred, när folken i Mellanöstern längtar efter fred, då vill vpk ge svenskt ekonomiskt stöd åt dem som bekämpar freden och som hyllar kriget och våldet i dess mest brutala former. Det är avslöjande.

EVA HJELMSTRÖM (vpk) replik:

Herr talman! Jag kan förstå om Gabriel Romanus vill rehabilitera sig efter gårdagens debatt. Men det går inte bättre i dag.

Först en rättelse. Vi har inte ställt krav när vi begärt medel till befrielseströrelser på andra håll i världen, i Afrika eller annorstädes.

Sedan till palestinernas situation. Låt mig först konstatera att med det resonemang som Gabriel Romanus för finns det verkligen en stor risk för att terrorn fortsätter och t. o. m. ökar i området. I motsats till Gabriel Romanus är vi från vpk:s sida beredda att ta avstånd från terrorn varhelst den dyker upp. Man kan inte, Gabriel Romanus, säga att terrorn i det ena fallet är vackrare än i det andra fallet – den är lika ful varhelst den dyker upp.

Vad det här gäller är ju att se till också Palestinaarabernas situation och rättigheter. Vad diskussionen borde gälla är att försöka få till stånd en varaktig fred i området. Den kan inte nås utan att PLO får delta som likaberättigad part. Jag sade tidigare att Camp David-avtalet inte bidrog till

en lösning. Man tog inte hänsyn till Palestinaarabernas situation. Det var i stort sett en propagandagest för Carteradministrationen men innebar ingen som helst förbättring för den utsatta parten.

Sedan sade Gabriel Romanus att PLO inte skulle vara representativ för palestinierna. Jag vill då uppmana Gabriel Romanus att läsa den borgerliga regeringens regeringsdeklaration. T. o. m. där slås nämligen klart och tydligt fast att just PLO är palestiniernas mest representativa företrädare.

Låt mig sluta med att konstatera att det finns i Israel en religiös rasistisk och fanatisk sekt som t. o. m. majoriteten av israelerna tar avstånd ifrån. Det finns tecken på att Gabriel Romanus passar in i den sekten.

GABRIEL ROMANUS (fp) replik:

Herr talman! Eva Hjelmström satte ett lågt betyg på mina insatser i debatten i går. Jag hade inte väntat mig något annat. Jag tycker möjligen att hon kunde överlåta åt dem som lyssnar att avgöra vem som gör de bästa insatserna i debatten.

Så fick jag ett beriktigande. Vpk har inte ställt krav tidigare heller när man har begärt medel för stöd till befrielseorganisationer, sade Eva Hjelmström. Nej, men Sveriges riksdag har varit noga med – när vi har gett stöd till organisationer av den typen – att se till att stödet går till humanitära ändamål. Jag noterar det som avslöjande att vpk uppenbarligen vill ge stöd som kan gå direkt in i PLO:s terrorverksamhet.

Nu säger Eva Hjelmström att hon är beredd att ta avstånd från terrorverksamhet var sådan än förekommer. Men det intressanta är att i hela sitt anförande sade Eva Hjelmström inte ett ord om dagens terroraktioner, och det säger man ingenting om i vpk-motionen heller. Det Eva Hjelmström talade om var terroraktioner för 30 år sedan av judiska organisationer, aktioner som jag tar avstånd ifrån och som Israel tar avstånd ifrån. Men, jag upprepar det, icke ett ord sade Eva Hjelmström om den aktuella terrorverksamheten – den vill hon ju ge stöd åt genom stödet till PLO.

Diskussionen borde gälla hur man skall komma vidare mot fred. Det går inte att förhandla utan PLO, säger Eva Hjelmström. Men PLO vill ju inte förhandla! De har ju tvärtom förbannat och förkastat alla förhandlingar. Ingen fred, inget erkännande, inga förhandlingar – det är PLO:s linje. Då och då gör man ett vänligare uttalande för västupubliken, men det dröjer inte mer än två eller tre dagar så tar man tillbaka det och talar på nytt om att PLO aldrig kommer att erkänna Israel. Jag önskar att detta vore fel. Men Eva Hjelmström, som vill ge stöd åt PLO, anser förmodligen att man skall tro vad PLO säger. Och PLO går ju på den linjen: man vill inte ha några förhandlingar, man vill inte erkänna Israel. Man är stolt över att man arbetar med terrorverksamhet, att man för krig mot tvååringar, idrottsmän, pilgrimer osv. Det är den organisationen som vpk vill ge stöd.

Jag känner mig inte särskilt besvärad av anklagelsen att jag skulle stödja de extrema rörelserna i Israel, för det gör jag inte alls. Inte heller stöder jag på alla punkter Israels regeringspolitik – lika litet som någon annan i Sveriges riksdag gör det. Vi tar avstånd från bosättningarna för att ta ett exempel.

Men blanda inte bort korten, Eva Hjelmström! Vad det här gäller är att vpk vill ge stöd utan villkor eller några som helst förbehåll till dem som bekämpar freden, som talar för terror, som angriper fredsavtalet med Egypten, som angriper FN:s resolutioner och som angriper hela staten Israels existens. Det är detta som vpk vill stödja, och jag förmodar att det innebär stöd också för de politiska målsättningarna, eftersom ni aldrig har ett ord av kritik att säga mot dem. Det är det som er motion visar och som Eva Hjelmström hittills inte har sagt ett ord för att dementera.

EVA HJELMSTRÖM (vpk) replik:

Herr talman! Jag bygger självfallet min betygsättning på dem som lyssnade på debatten i går. Tro inte annat!

Vi vill ge befrielseerörelser stöd på deras egna villkor. Vi tycker det är en helt rimlig princip, och vi tycker det är viktigt att hålla fast vid den. Den dag vi börjar ställa krav på att pengarna skall gå till det eller det ändamålet är vi ute på farliga vägar.

Gabriel Romanus skall inte försöka slingra sig undan när det gäller terrorn. Han har inte med ett ord tagit avstånd från exempelvis Israels terrorbombningar av barn, kvinnor och gamla i södra Libanon. Han har inte heller tagit avstånd från de diskriminerande lagar som är riktade mot Palestinaaraberna inom landet. Jag däremot har tagit avstånd från terror varhelst den dyker upp. Det är skillnaden mellan Gabriel Romanus och mig i det avseendet.

Anser verkligen inte Gabriel Romanus att det också måste ställas vissa krav på Israel? Skall Israel få fortsätta med den aggressionspolitik och den förtryckarpolitik man de facto bedriver mot Palestinaaraberna i dag?

Det är märkligt att Gabriel Romanus kan vara okunnig om att det faktiskt är Israel som angriper FN-uttalandena. Och varför? Jo, därför att FN och säkerhetsrådet gång efter gång fördömt Israels politik i just de avseenden som jag här har tagit upp. Det råder en bred enighet över hela världen mot den politik Israel för i dessa avseenden.

GABRIEL ROMANUS (fp) replik:

Herr talman! Eva Hjelmström säger att det är en viktig princip att ge PLO stöd på PLO:s egna villkor. Om vi skulle lägga oss i hur pengarna används vore vi inne på farliga vägar! – Det är ett klart besked från vpk.

När det gäller annat bistånd är vi ganska noga med att diskutera projekt och hur pengarna skall användas. Även när det har gällt andra befrielseerörelser har Sveriges riksdag gått in för principen att pengarna skall gå till humanitära ändamål och inte till krigföring. Men vpk anser att det är en viktig princip att stöd till PLO skall ges på PLO:s villkor. Vill man använda pengarna för att skicka in terrorister i kibbutzer och ta till fånga tvååringar, så skall man få göra det. Det är en viktig princip enligt Eva Hjelmström. Jag kan då bara konstatera att vi har olika principer. Det är inte särskilt förvånande, men det är bra att det blir klarlagt.

Sedan säger Eva Hjelmström att hon har tagit avstånd från terror var den än förekommer. Jag har inte hört att hon har tagit avstånd från PLO:s terror.

Det står ingenting i motionen om det. Hon sade ingenting i sitt anförande om det – i så fall gick det mitt öra förbi.

Men faktum är att ni vill ge stöd till PLO:s terror. Ni vill ge 50 miljoner till PLO, som man skall kunna använda till sina terroraktioner om man så önskar. Säg inte bara att ni är *emot terror i största allmänhet*, utan kom med konkreta kommentarer till PLO:s verksamhet någon gång, när ni nu vill ge stöd åt dem! Men ni säger ju tvärtom att det är en viktig princip att PLO får fortsätta med sin terror!

Skall man inte ställa krav på Israel, frågar Eva Hjelmström. Jo, visst skall man ställa krav på Israel. Det gör vi ständigt när vi debatterar de här frågorna. Jag har förmodligen framfört flera sådana krav till Israel än vad Eva Hjelmström har gjort: krav på att man skall ändra sin bosättningspolitik – det har också den svenska regeringen krävt – och krav på att man skall acceptera principen om en palestinsk stat t. ex.

Men det grundläggande kravet måste ändå vara att man är beredd att förhandla för att få fred. Israel har begärt förhandlingar för att få fred under hela sin existens. PLO har bara sagt att man vägrar att erkänna Israels existens och att man absolut inte vill förhandla utan skall föra kampen vidare med våld. Det är skillnaden.

FN har antagit två resolutioner som skall ligga till grund för en lösning av konflikten. De resolutionerna har Israel accepterat, men PLO har sagt nej till dem. Det är fakta i det fallet.

Efter det här korta meningsutbytet kan jag konstatera att det har skapats klarhet om att vpk vill ge stöd åt den extrema organisation som vill använda våld i stället för att förhandla för fred. Det är ett viktigt besked i den här biståndsdebatten.

Andre vice talmannen anmälde att Eva Hjelmström anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare replik.

MAJ-LIS LÖÖW (s):

Herr talman! Politiskt oberoende och ekonomisk självständighet för våra samarbetsländer måste utgöra en hörnsten – för att inte säga den stora grundstenen – i Sveriges biståndspolitik. Lika viktigt är det att stödja de demokratiska krafterna. Att demokratin kan stärkas och utvecklas är oftast en direkt förutsättning för att ett land skall kunna överleva som oberoende och självständig stat. I den socialdemokratiska biståndsmotionen, motion 1133, har vi understrukit att detta viktiga mål för biståndspolitikerna inte får tonas ned.

I Karibien finns flera länder där just sådana motiv för en ökning av de svenska biståndsinsatserna har stor aktualitet. Jag syftar då på länder som Jamaica och Dominikanska republiken. Detsamma gäller Nicaragua, som ju ligger i Karibiens omedelbara grannskap. Redan förra året uttalade riksdagen, med anledning av en socialdemokratisk motion, att "det vore önskvärt att Sveriges samarbete med demokratiska länder i det karibiska området förstärks".

Tisdagen den
29 april 1980

---

*Internationellt
utvecklingssamar-
bete m. m.*

Med Jamaica finns nu ett samarbete, och ett sådant diskuteras också med Dominikanska republiken. Regeringen föreslår 10 miljoner vardera för bredare samarbete med dessa båda länder. I budgetpropositionen talas om "Jamaicas och Dominikanska republikens synnerligen svåra ekonomiska situation". Vi socialdemokrater har emellertid bedömt läget som ännu allvarligare än vad regeringen och utskottsmajoriteten gör. Vi har i reservation nr 11 yrkat på ytterligare 10 milj. kr. till den här anslagsposten, dvs. sammanlagt 30 milj. kr. för ett bredare samarbete med Jamaica och Dominikanska republiken.

Speciellt Jamaica befinner sig nu i en alarmerande svår ekonomisk situation. Låt mig nämna några siffror för att belysa detta:

Kostnaderna för oljeimporten har ökat från 9 % av importen 1972 till 25 % av importen 1979. Utlandsskulden uppgick till 660 miljoner dollar i januari i år. Köpkraften har minskat med hälften på ett år. I mars ansåg sig Jamaicas regering tvungen att bryta med Internationella valutafonden, eftersom IMF krävde nedskärningar av budgeten som man beräknade skulle innebära ytterligare 11 000 arbetslösa till den 30-procentiga arbetslöshet man redan har. Brytningen med IMF har dramatiskt förvärrat Jamaicas redan förut svåra ekonomiska läge.

Herr talman! Jag tycker att detta mer än väl belyser varför vi har bedömt Jamaica som en angelägen biståndsmottagare.

I en debatt här i kammaren vid en frågestund tidigare i år, som gällde ökat stöd till Nicaragua, fick jag av utrikesministern veta att "världens nöd är inte koncentrerad till Nicaragua". Samma reflexion skulle man naturligtvis kunna göra när det gäller Jamaicas ekonomiska situation. Jamaica är förstas inte heller ensamt om att ha en synnerligen bekymmersam ekonomi. Men Jamaica och Nicaragua är också en del av Latinamerika. Och, herr talman, en stor del av världens nöd – och förtryck – har i sanning koncentrerats till den latinamerikanska kontinenten.

Därför har utvecklingen mot oberoende och demokrati i den här delen av Latinamerika ett stort symbolvärde. Det ökar trycket på diktaturregimerna och det stärker de progressiva demokratiska krafterna inom dessa länder i deras kamp.

Omvänt är det också så att bakslag för t. ex. Nicaraguas utveckling av demokratin skulle bli förödande för den positiva utveckling som trots allt kan skönjas på flera håll i Latinamerika. Men det är en flämtande låga som ständigt hotas av förtryckets iskalla vindpustar – vi socialdemokrater anser att Sverige verkligen aktivt måste bidra till att hålla liv i den lågan!

I årets biståndsbudget har vi särskilt velat prioritera Nicaragua och föreslår i reservation 10 att Nicaragua får ett bistånd på 60 milj. kr. i stället för de 30 miljoner som utskottsmajoriteten förordar, dvs. en fördubbling av regeringens förslag. Det är en klar markering av en socialdemokratisk biståndspolitik för oberoende och demokrati – den politik som utrikesministern tidigare här i dag avfärdade genom att karakterisera den med orden små petiga överbud och marginella förändringar.

Vi har vid flera tillfällen tidigare här i kammaren redogjort för bakgrunden

till detta ställningstagande. Nicaraguas situation efter frigörelsen från Somozaregimen, liksom de svårigheter man står inför när det gäller återuppbyggnadsarbetet, finns dessutom beskrivna både i propositionen och i vår motion 1133. Vi har i arbetarrörelsens solidaritetsaktion för alfabetiseringskampanjen fått erfaara att det i Sverige finns ett brett folkligt stöd för rejäla insatser i Nicaragua. I juli förra året störtades Somozaregimen, och den svenska regeringen anslög i augusti 25 miljoner till återuppbyggnaden. Det visade sig sedan att detta inte var tillräckligt. Regeringen avvisade ytterligare bidrag och hänvisade till årets budgetproposition.

Vi socialdemokrater tycker inte att det finns någon anledning att tro att 30 miljoner skulle vara tillräckligt för det kommande budgetåret. Om kammaren inte i dag beslutar om ett högre belopp får vi alldeles säkert räkna med att nya angelägna värdjanden om hjälp från regimen i Nicaragua kommer att avvisas. Utskottet garderar sig visserligen genom att citera utrikesministerns uttalande i riksdagen att regeringen inte utesluter extra bidrag utöver medelsramen. Men, herr talman, jag tycker att Nicaraguas överlevnad som en demokratisk och oberoende stat är alldeles för viktig för att än en gång utlämnas åt utrikesministerns – och därmed regeringens – bedömningar av var världens nöd för tillfället är koncentrerad.

Herr talman! Gemensamt för de här länderna i den karibiska övärlden och Nicaragua är – förutom det symbolvärde för hela Latinamerika som jag redan berört – att dessa länders förutsättningar inte är av den karaktären, att det behöver bli nödvändigt med några långvariga biståndsåtaganden. Därför har vi heller inte krävt att de skall bli programländer i vanlig mening. Vi tycker att det är *nu* det behövs *ordentliga* insatser för att befästa demokrati, oberoende och en rättvist fördelad social utveckling. Det är uppenbarligen detta som Torsten Bengtson inte kan eller vill förstå. De här länderna är inte tillräckligt fattiga enligt hans mening. Om jag förstår honom rätt tycker han egentligen att t. ex. Jamaica och Dominikanska republiken inte skall ha svenskt bistånd alls eftersom det bara rör sig om ett politiskt bistånd enligt hans mening.

Låt mig då påpeka för Torsten Bengtson att hans eget parti ingår i den regering som också föreslår stöd till dessa länder och att den utskottsmajoritet som han själv tillhör delar regeringens bedömning. Utskottet säger – jag läser direkt ur betänkandet:

”Det ekonomiska läget i *Jamaica* och *Dominikanska republiken* har under lång tid varit allvarligt och har ytterligare förvärrats under år 1979 till följd av översvämningar i västra Jamaica och orkaner i Dominikanska republiken. Behovet av internationellt stöd är stort.”

Om Torsten Bengtson inte delar den uppfattningen hade det varit på sin plats med en reservation.

Men om Torsten Bengtson inte ens kan förstå detta skäl för biståndet till Karibien så kan jag inte heller begära att han skall kunna förstå oss socialdemokrater när vi vill sätta in demokratisträvandena i Karibien i ett större sammanhang, dvs. hela Latinamerikas frigörelse från diktatur och förtryck.

Till Karibien räknas också Cuba.

Ända sedan 1976 har de olika borgerliga regeringarna successivt skurit ned biståndet till Cuba. Detta har skett med stöd av den borgerliga riksdagsmajoriteten.

Avvecklingen av Cuba som s. k. programland i det bilaterala samarbetet är nu genomförd, och i årets budgetproposition finns för första gången inget anslag till Cuba med i de föreslagna medelsramarna.

Socialdemokraterna har hela tiden hävdats att Cubas utvecklingssträvanden ligger i linje med de kriterier som riksdagen satt upp för biståndspolitik. Cubas strävan till nationellt oberoende och en positiv ekonomisk utveckling, liksom förbättrade sociala förhållanden för landets innevånare, är skäl som talar för detta.

Cubas ekonomi är, liksom för de allra flesta utvecklingsländer, beroende av världsmarknadspriset på den huvudsakliga exportprodukten – i detta fall socker och tobak. Naturligtvis är man också beroende av hur goda skördar man kan få år från år, men det faktum att världsmarknadspriset på socker fortsättningsvis är lågt bidrar knappast till en bättre ekonomisk situation.

De satsningar man ändå har kunnat göra har i första hand gällt bostadsbyggande, utbildning och hälsovård. Det svenska biståndet har också huvudsakligen gällt just utbildning och hälsovård. I SIDA:s anslagsframställning till regeringen kan vi läsa följande: "Stödet till undervisningssektorn har till största delen bestått av import av undervisningsmaterial och utrustning till ett skolbokstryckeri. Från cubanskt håll har framförts att detta stöd har varit av avgörande betydelse för utvecklingen av sektorn."

Jag tycker det är viktigt att understryka detta, att det svenska biståndet varit så betydelsefullt för utbildningen i Cuba, liksom för hälsovården och livsmedelsförsörjningen. Varför är det nu så viktigt att få det sagt här i dag? Jo, för det första för att det ytterligare visar att biståndet till Cuba verkligen varit av den arten att det väl sammanfallit med målen för svensk biståndspolitik och för det andra därför att det i den allra sämsta utrikespolitiska debatten antyds att vi genom att ge bistånd till Cuba skulle stödja t. ex. de kubanska militära aktiviteterna i Afrika – och jag tycker faktiskt att den moderata reservationen till utrikesutskottets betänkande är ett försök att göra sådana antydningar. De kubanska soldaterna i Afrika är ett mycket uppmärksammat inslag i Cubas utrikespolitik. Man kan tycka vad man vill om dem, men tyvärr har de kommit att skymma andra viktiga delar av kubansk utrikespolitik – delar som dessutom är direkt avhängiga av bl. a. den satsning på utbildning och hälsovård som Sverige bidragit till. I Cubas omedelbara grannskap finns nu de länder som jag nyligen talat om, som söker hävda sitt oberoende och som har regimer som strävar efter demokrati och social rättvisa. Till dessa länder erbjuder nu Cuba expertis inom utbildning och sjukvård. Det finns kubanska läkare och lärare i Jamaica, Grenada och Dominikanska republiken. I Nicaragua finns flera hundra läkare och tusentals medhjälpare i alfabetiseringskampanjen som kommer från Cuba.

Socialdemokraterna har ända sedan riksdagen med lottens hjälp 1976 beslutade skära ned biståndet till Cuba hävdats att biståndssamarbetet bör

fortsätta. Varken regeringen i sin proposition eller utskottet i sitt betänkande tar direkt avstånd från ett fortsatt bistånd i någon form. Man menar att detta kan ske inom ramen för det s. k. bredare samarbetet. Någon ram för hur stort belopp detta bistånd skall utgöra finns inte, men i utskottsbetänkandet anges 5 milj. kr. som en lämplig övre gräns. Det skulle innebära en mycket blygsam insats i förhållande till det stöd Cuba tidigare fått. Och av Allan Hernelius har vi i dag fått veta att dessa pengar bara är till för att möjliggöra en smidig avveckling av biståndet till Cuba.

Mot bakgrund av vad jag här har anfört kan inte socialdemokraterna acceptera en sådan nedskärning. Vi kan helt enkelt inte finna några biståndspolitiska skäl till detta. Vi yrkar i vår reservation nr 14 att riksdagen skall uttala att 20 milj. kr. ur anslaget för bredare samarbete skall avsättas för projekt på Cuba.

Herr talman! Jag har med detta något redogjort för bakgrunden till de socialdemokratiska förslagen beträffande Karibien och Nicaragua. och jag vill till sist yrka bifall till reservationerna 10, 11 och 14.

TORSTEN BENGTSON (c) replik:

Herr talman! Maj-Lis Lööws anförande var en markering av att socialdemokraterna vill ge politiska bidrag. I anförandet, som förmodligen var skrivet i går, togs inte stor hänsyn till vad som i dag har sagts i debatten. Vi centerpartister är inte alls intresserade av socialdemokraternas förslag när det gäller stöd till Jamaica. Det är ju inte fråga om ett stöd i vanlig mening, utan det är ett samarbete som pengarna skall ges till.

Maj-Lis Lööw sade att vi inte skall tona ner målet för biståndspolitiken. Men målet är ju framför allt att ge till de fattiga länderna, och Jamaica har fem gånger högre inkomst per capita än fattigdomskriteriet. Det innebär att det är andra syften med biståndet än att förverkliga målet för biståndspolitiken. Det har också Maj-Lis Lööw betonat vid flera tillfällen.

Vad vill Maj-Lis Lööw i fråga om Cuba? Vill hon ta upp stödet igen? Det finns inte något socialdemokratiskt förslag om att vi skall ge vanligt bistånd till Cuba. Socialdemokraterna kom nämligen inte tillbaka med förslag om en höjning av biståndet efter det att vi 1976 hade fattat beslutet att skära ned biståndet till Cuba. Det är först nu som socialdemokraterna har sagt att vi inom ramen för det s. k. bredare samarbetet skall göra mera för Cuba. Jag känner därför inte till något socialdemokratiskt förslag om att vi åter skall ge bistånd i vanlig mening till Cuba.

Vi centerpartister menade att vi skulle upphöra med stödet till Cuba på grund av att landet hade fått det så mycket bättre ekonomiskt. Det var alltså samma motivering som socialdemokraterna anförde i fråga om Tunisien. Tunisien hade ändå en något lägre inkomst per capita än Cuba när den socialdemokratiska regeringen föreslog att biståndet dit skulle trappas ned. Hur kan då socialdemokraterna föreslå att biståndet till Cuba skall fortsätta? Jo, det är fråga om ett politiskt stöd. Den kommunistiska diktaturen tilltalar väl socialdemokraterna särskilt, eftersom de så varmt försvarar Cuba.

Vid beslutet att skära ned biståndet till Cuba tänkte vi centerpartister inte

på Cubas imperialistiska engagemang i Afrika, eftersom vi inte ville lägga oss i landets utrikespolitik. Vår motivering var i stället att Cuba hade kommit så långt ekonomiskt att vi inte behövde ge landet något stöd. Det finns länder som behöver biståndet mycket bättre.

Argumenten i Maj-Lis Lööws anförande talar inte på något sätt för att vi skall ge de pengar som föreslås i de socialdemokratiska reservationerna.

INGRID SUNDBERG (m) replik:

Herr talman! Eftersom Maj-Lis Lööw gjorde ett par hänsyftningar på moderaterna är det kanske rimligt att jag gör ett förtydligande. Maj-Lis Lööw påstod att nedskärningen och avbrytandet av biståndet till Cuba skulle ha samöre med vår reservation 4. Låt mig då betona att vi i reservationen kräver att en omprövning av biståndet skall ske i de fall anfallskrig har förts. Här har inte skett någon omprövning. I övrigt vill jag hänvisa till vad Torsten Bengtson sade om motivet för nedskärningen av biståndet till Cuba.

Det är alldeles riktigt att socialdemokraterna inte har begärt ett bistånd i reell mening, utan det gäller bara en förstärkning av det bredare samarbetet. Från moderat sida har vi krävt en begränsning till 5 milj. kr., och det har vi också kunnat få igenom i utskottsmajoriteten.

MAJ-LIS LÖÖW (s) replik:

Herr talman! Jag vill säga till Torsten Bengtson, att även om jag naturligtvis förberedde mitt anförande i går så försökte jag att i anförandet ta hänsyn till vad som har sagts i debatten här i dag. Jag försökte också att verkligen gå in på de socialdemokratiska överväganden som ligger till grund för våra ställningstaganden när det gäller Karibien och Nicaragua. Men i likhet med vad jag sade tidigare tror jag inte att jag någonsin kommer att kunna förklara för Torsten Bengtson varför det är så viktigt att ställa upp för demokrati och oberoende i Karibien och Nicaragua. De är trots allt delar av Latinamerika där oberoendets vindar börjar blåsa och där vi också kan skönja en första utveckling som förhoppningsvis kommer att gälla hela Latinamerika i framtiden.

”Vad vill ni med Cuba?”, frågar Torsten Bengtson. Vi säger att de 20 miljoner som vi föreslår kan ges inom ramen för ett bredare samarbete med Cuba. Men det skall inte ske med målsättningen att smidigt avveckla biståndet till Cuba. I utskottsbetänkandet finns bl. a. en beskrivning av vad man vill uppnå med bredare samarbete. Där står att man skall ”vidareutveckla de kontakter som programlandssamarbetet lagt grunden för. I andra fall har motiveringen för ett bredare samarbete varit en ömsesidig önskan att utveckla ekonomiska och andra förbindelser – – –.” Det kan vara en bra beskrivning av vad vi vill med det bredare samarbetet med Cuba. Men i vårt förslag är stödet fyra gånger så stort som det är i utskottsmajoritetens förslag.

TORSTEN BENGTON (c) replik:

Herr talman! Logiken i de socialdemokratiska förslagen är besynnerlig, och i synnerhet i Maj-Lis Lööws anförande. I det ena fallet skall man ge stöd för att kämpa för demokratin, i det andra fallet vill man ge stöd till den kommunistiska diktaturen på Cuba. Blir det demokratiska strävanden på Cuba – som man hoppas att det skall kunna bli – är man i så fall lika beredd att ge stöd dit? Det finns ingen logik i det som har sagts om Latinamerika från Maj-Lis Lööws sida.

MAJ-LIS LÖÖW (s) replik:

Herr talman! När vi säger att det inte finns några biståndspolitiska skäl för att avbryta samarbetet med Cuba så grundar vi det på att Cuba har en klar ambition att nå social utjämning. Vårt bistånd har också varit riktat mot sådana projekt som har bidragit just till den utvecklingen på Cuba. Jag vill också understryka vad som sagts tidigare i debatten, nämligen att det naturligtvis inte är så, att om vi ger bistånd till ett land skulle det på något vis hindra oss från att kritisera eller göra avståndstaganden från vissa av mottagarlandets utrikespolitiska eller inrikespolitiska ageranden.

BONNIE BERNSTRÖM (fp):

Herr talman! Frågan om Västra Sahara har varit uppe till debatt flera år i rad i kammaren. Det är nu fem år sedan Marocko och Mauretanien annekterade Västra Sahara när Spanien dragit sig tillbaka från det område i Afrika som gick under benämningen Spanska Sahara. Detta annekterande var ett grovt åsidosättande av principen om folkens självbestämmande. Den internationella domstolen i Haag har också tagit avstånd från annekteringen och uttalat folkets rätt till självbestämmande. FN har gjort likadant.

Befrielseerörelsen POLISARIO har fört en framgångsrik kamp för sitt folks rätt till självbestämmande, och när Mauretanien drog sig tillbaka i somras tändes hoppet att det äntligen skulle bli slut på ökenkriget. Men så blev inte fallet. Marocko gör nu anspråk på hela landet, trots att POLISARIO militärt kontrollerar en så stor del av det.

Det är viktigt att befrielseerörelser känner att de har ett stöd från de små demokratiska och oberoende staterna i världen. Om befrielseerörelserna tvingas att direkt eller indirekt bli uppbundna till stormakterna gynnar detta inte någon, allra minst de oberoende staterna. Det är därför viktigt att Sverige uttalar sitt fördömande av USA:s inblandning liksom av Frankrikes inblandning i ökenkriget. USA fortsätter sitt outtömliga stöd till Marocko. *Man upphör inte att förvånas över hur USA alltid hamnar på fel sida i befrielsekrigen: mot civilbefolkningen och som förlorare. USA:s protester mot den sovjetiska invasionen i Afghanistan och mot Sovjets avskyvärda övergrepp mot civilbefolkningen får inte förleda oss att glömma bort USA:s övergrepp på samma grunder fast på andra håll i världen.*

Det sahariska folket lever nu i flyktingläger på gränsen till Algeriet. Antalet människor som lever i lägren varierar, beroende på vem som står för uppgiften och vilka syften meddelaren har. Men helt klart är – och det kan

alla svenskar som besökt lägren också vittna om – att behovet av hjälpinsatser är stort. Det finns ett ständigt behov av medicin, kläder, filter, vatten och mat.

Det finns också klara vittnesmål om hur välorganiserade flyktinglägren är. Ambitionerna är starka när det gäller att mildra de negativa effekterna av flyktingtillvaron. Hjälpinsatser till de sahariska flyktingarna når också fram snabbt och effektivt. POLISARIO är en välorganiserad befrielseströrelse.

Det bör också tilläggas, herr talman, att det sahariska folket är muhammedaner, men till skillnad mot andra muhammedanska folk har kvinnorna bland saharierna en stark ställning, och framför allt erkänns deras mänskliga värden och rättigheter. Det är i det avseendet en annan bild än den vi i dag får av de andra muhammedanska länderna. Särskilt filmen "En prinsessas död" har markerat vilket politiskt hett stoff kvinnornas fruktansvärda och omänskliga förnedring i arabländerna är.

I min motion har jag krävt att det skall finnas en större kontinuitet i de svenska hjälpinsatserna till saharierna. Det är nödvändigt för att man i flyktinglägren inte skall råka in i ständiga krissituationer, då alla livsförnödenheter hotar att ta slut. Vad skriver då utskottet om detta? Jo, man erkänner problemet med bristen på kontinuitet i biståndsgivningen, och man skriver följande: "Rädda barnens beredskap bör kunna utnyttjas för mer kontinuerliga insatser av det slag motionärerna efterlyser."

Något konkret ställningstagande för att kontinuerliga insatser verkligen behövs är emellertid väldigt svårt att utläsa i utskottsbetänkandet, och det är ytterst beklagligt. Vid tidigare utskottsbehandling av frågan om Västra Sahara har utskottet därvidlag uttalat sig mera positivt, och man har klart tagit ställning för en insats för att lösa de problem saharierna har. Sverige har också varit ett land som givit ett relativt stort humanitärt stöd till flyktingarna i Västra Sahara.

Jag har inte något annat yrkande än ett yrkande om bifall till utskottets hemställan, men jag vill säga att det finns anledning att följa upp Sveriges agerande när det gäller att göra hjälpinsatser för det sahariska folket.

På förslag av andre vice talmannen beslöts att kammarens förhandlingar skulle fortsättas kl. 19.30.

§ 11 Anmälde

Skrivelse

1979/80:177 med återkallande av proposition 1978/79:115 i viss del

§ 12 Anmälde och bordlades

Proposition

1979/80:150 med förslag till slutlig reglering av statsbudgeten för budgetåret 1980/81, m. m. (kompletteringsproposition)

§ 13 Anmälades och bordlades

Motionerna

1979/80:2034 av *Stig Alemyr m. fl.*

1979/80:2035 av *Lars Werner m. fl.* med anledning av proposition 1979/80:158 om ändringar i reglerna för tillträde till högskoleutbildning

1979/80:2036 av *Svante Lundkvist m. fl.*

1979/80:2037 av *Lars Werner m. fl.* med anledning av proposition 1979/80:162 om reglering av priserna på jordbruksprodukter, m. m.

1979/80:2038 av *Birger Rosqvist och Jan Bergqvist*

1979/80:2039 av *Bo Siegbahn*

1979/80:2040 av *Sten Svensson och Göthe Knutson*

1979/80:2041 av *Sten Svensson och Göthe Knutson*

1979/80:2042 av *Lars Werner m. fl.*

1979/80:2043 av *Bertil Zachrisson m. fl.*

1979/80:2044 av *Olle Östrand och Birger Rosqvist* med anledning av proposition 1979/80:166 om sjöfartspolitiken m. m.

§ 14 Anmälan av interpellation

Anmälades och bordlades följande interpellation som ingivits till kammarkansliet

den 29 april

1979/80:191 av *Ingrid Segerström* (s) till utbildningsministern om finskspråkig teater i Sverige:

I årets statsverksproposition har föreslagits att sammanlagt 941 000 kr. ställs till Riksteaterns förfogande för försöksverksamhet med finskspråkig professionell teater, gästspelsverksamhet med finskspråkig teater och bidragsgivning till finskspråkig amatörteaterverksamhet. För hanteringen av dessa anslagsmedel har förutsetts att ett råd inom Riksteatern tillsätts med representanter för också de finskspråkiga invandrarorganisationerna i Sverige.

Även om det sammanlagda beloppet till de skilda ändamålen kan synas i knappaste laget är dessa medel synnerligen viktiga för utvecklingen av en finskspråkig teater i Sverige. Denna är ju i hög grad motiverad med hänsyn till både det stora antalet finskspråkiga invandrare i Sverige och dessas traditionella teaterintresse.

Det förhållande som jag vill uttala en viss tveksamhet om i detta sammanhang är att hela ansvaret läggs på Riksteatern, som i och för sig i särskilt hög grad har möjligheter att ordna riksomfattande turnéer men sannolikt på egen hand har ganska små möjligheter att tillgodose de berörda

Nr 132

Tisdagen den
29 april 1980

Anmälan av interpellation

behoven i stadsteaterområdena, som sannolikt är de områden som har den största koncentrationen av finskspråkiga invandrare. En annan lösning kunde ha varit att Stockholms och/eller Göteborgs stadsteatrar hade fått huvuduppdraget att åstadkomma en mindre, finskspråkig ensemble, som dels kunde spela på dessa scener, dels turnera i landet i övrigt med hjälp av Riksteatern.

Eventuellt går det att uppnå samma effekt genom att Riksteatern tar kontakt med de nämnda stadsteatrarna eller någon av dem för att åstadkomma ett sådant kombinationsresultat. Här är det naturligtvis fråga om i vilken utsträckning detta låter sig göra av praktiska skäl eller med hänsyn till de regler som gäller för anslagsgivningen i detta fall.

Med hänvisning till det sagda får jag anhålla om riksdagens medgivande att till statsrådet och chefen för utbildningsdepartementet rikta följande fråga:

Är det möjligt för Riksteatern att utveckla sin försöksverksamhet med finskspråkig teater i Sverige med ett närmare samarbete med de i de tätast finskspråkiga invandrarområdena i Sverige verksamma stadsteatrarna och kan i så fall detta samarbete utvecklas med en utökning av dessa teatrar ensembler?

§ 15 Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 29 april

1979/80:442 av *Marie-Ann Johansson* (vpk) till arbetsmarknadsministern om planerad indragning av statsbidragen för beredskapsarbeten för ungdomar:

Regeringen avser att dra in statsbidragen för beredskapsarbeten för ungdomar fr. o. m. halvårsskiftet 1980. I stället framläggs förslag om åtgärder för att främja ungdomars utbildning i gymnasieskolan m. m. (prop. 1979/80:145). Resultatet av dessa åtgärder kommer oundvikligen att innebära att fler ungdomar ställs utan arbete, praktik eller utbildning. Detta har föranlett vissa kommuner att redan nu se över vilka åtgärder som måste vidtas.

I Göteborg har kommunstyrelsen godkänt riktlinjer i avsikt att fr. o. m. hösten 1980 ge alla ungdomar under 19 år arbete, praktik eller utbildning. Det är naturligtvis positivt, om man i Göteborg med dessa åtgärder kan ge alla ungdomar arbete, praktik eller utbildning. Det är däremot negativt att detta kommer att belasta ekonomin för Göteborgs kommun och det i ett läge då staten drar in på många andra bidrag till kommunerna.

Mot bakgrund av det anförda vill jag fråga arbetsmarknadsministern:

Är avsikten med indragningen av statsbidragen för beredskapsarbeten att

på kommunerna vältra över kostnaderna för att bekämpa ungdomsarbetslösheten och därmed ytterligare undergräva kommunernas ekonomi?

1979/80:443 av *Anna-Greta Skantz* (s) till statsrådet Elisabet Holm om ökade möjligheter för läkare från utomnordiskt land att tjänstgöra i Sverige.

Trots att vi i vårt land har brist på läkare inom olika landsting, t. ex. i skogslänen, och inom olika medicinska verksamhetsområden synes en restriktiv inställning råda när det gäller att låta läkare från utomnordiskt land tjänstgöra här.

Jag vill därför fråga:

Är statsrådet Holm beredd att verka för att möjligheterna för läkare från utomnordiskt land att tjänstgöra i Sverige ökas?

§ 16 Kammaren åtskildes kl. 17.50.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert

Nr 132

Tisdagen den
29 april 1980

---

*Meddelande om
frågor*